

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
TÜRK İSLAM SANATLARI TARİHİ BİLİM DALI**

SİVAS YILDIZELİ YÖRESİ DÜZ DOKUMA YAYGILARI

MENŞURE DUMLUCA TAŞDEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN:
PROF. DR. MUSTAFA YILDIRIM**

KONYA-2019

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Menşure Dumluca Taşdemir		
	Numarası	138110011005		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk İslam Sanatları A.B.D./İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	Sivas Yıldızeli Yöresi Düz Dokuma Yaygıları			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Menşure Dumluca Taşdemir
İmzası

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Menşure Dumluca Taşdemir
	Numarası	138110011005
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İslam Tarihi ve Sanatları / Türk İslam Sanatları Tarihi
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Mustafa Yıldırım
	Tezin Adı	Sivas Yıldızeli Yöresi: Düz Dokuma Yayılları

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Sivas Yıldızeli Yöresi: Düz Dokuma Yayılları başlıklı bu çalışma 24/05/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Prof. Dr.	Mustafa YILDIRIM	
2	Prof. Dr.	İlker ATIK	
3	Dr.öğr. Üyesi	Murat KARADEMİR	

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Menşure Damluca Taşdemir		
	Numarası	138110011005		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk İslam Sanatları Anabilim Dalı/ İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Mustafa Yıldırım		
Tezin Adı	Sivas Yıldızeli Yöresi Düz Dokuma Yaygıları			

Sivas yöresinde el sanatları oldukça gelişmiş durumdadır. Bu sanatlar içinde de dokumacılığın önemli bir yeri vardır. Dokumacılıkta köklü bir geçmişe sahip olan Yıldızeli yöresine ait düz dokuma yaygıları incelenmiştir. Bu dokumalar motif, renk, ölçü, kompozisyon açısından değerlendirilmiştir. Bu amaçla sekiz köyden toplanan 36 adet dokuma örneği incelenmiştir. Kimlik bilgileri oluşturulmuş, dokuma sahiplerinin verdiği bilgiler ışığında tarihlendirme yapılmıştır. Yaygın kullanılan motifler ve çizimleri verilmiştir. Dokuma örneklerinin çizimleri bilgisayar programı ile yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Sivas, Yıldızeli, Dokuma, Kilim

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Menşure Dumluca Taşdemir		
	Student Number	138110011005		
	Department	Department Of Islamic History and Art		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Prof. Dr. Mustafa Yıldırım		
Title of the Thesis/Dissertation	Plain weaving of Sivas Yıldızeli Region			

Handcraft is very developed in Sivas region. Weaving has an important position in these arts. Plain weaving of Yıldızeli region which has a long history in weaving has been examined. These weavings were evaluated in terms of motif, color, size and composition. For this purpose, 36 weaving samples collected from eight villages were investigated. Identity information and dated were created according to the information given by the weaving owners. Commonly used motifs and drawings are given. Drawings of weaving samples were performed by computer program.

Keywords: Sivas, Yıldızeli, Weaving, Rug

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	ii
RESİMLER.....	iii
ÇİZİMLER.....	v
ÇİZELGELER.....	vii
ÖNSÖZ.....	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SİVAS DOKUMALARI

I. BÖLÜM.....	4
SİVAS DOKUMALARI.....	4
1.1. Sivas.....	5
Şekil 1.1. Sivas ili Haritası.....	5
1.2. Yıldızeli İlçesi.....	7
Şekil 1.2. Sivas İli Yıldızeli İlçesi Genel Görünüm.....	7
1.3. Düz Dokuma Yaygılar.....	9
1.4. Sivas ve Yıldızeli Dokumaları.....	14
Şekil 1.3. Yıldızeli Halk Eğitim Merkezi dokumada kullanılan iplikler.....	15
Şekil 1.4. Yıldızeli halk eğitim merkezi metal tezgâhlar.....	19
Şekil 1.5. a) metal kirkit b)kemik kirkit.....	19

İKİNCİ BÖLÜM

KATALOG

II. BÖLÜM.....	21
KATALOG.....	21
DEĞERLENDİRME.....	95
KAYNAKLAR.....	107

RESİMLER

Resim 2.1. Yakacık- Çavuşlu Köyü kilim örneği	23
Resim 2.2. Yakacık- Çavuşlu Köyü kilim örneği	25
Resim 2.3. Yakacık- Çavuşlu Köyü kilim örneği	27
Resim 2.4. Yakacık- Çavuşlu Köyü kilim örneği	29
Resim 2.5. Dere Köyü kilim örneği	31
Resim 2.6. Dere Köyü kilim örneği	33
Resim 2.7. Sarıkaya Köyü kilim örneği	35
Resim 2.8. Direkli Köyü kilim örneği	37
Resim 2.9. Direkli Köyü kilim örneği	39
Resim 2.10. Direkli Köyü kilim örneği	41
Resim 2.11. Direkli Köyü kilim örneği	43
Resim 2.12. Çağlayan Köyü kilim örneği	45
Resim 2.13. Çağlayan Köyü kilim örneği	47
Resim 2.14. Çağlayan Köyü kilim örneği	49
Resim 2.15. Çağlayan Köyü kilim örneği	51
Resim 2.16. Çağlayan Köyü kilim örneği	53
Resim 2.17. Sarıyar Köyü kilim örneği	55
Resim 2.18. Sarıyar Köyü kilim örneği	57
Resim 2.19. Sarıyar Köyü kilim örneği	59
Resim 2.20. Sarıyar Köyü kilim örneği	61
Resim 2.21. Sarıyar Köyü kilim örneği	63
Resim 2.22. Sarıyar Köyü kilim örneği	65
Resim 2.23. Sarıyar Köyü kilim örneği	67
Resim 2.24. Sarıyar Köyü kilim örneği	69
Resim 2.25. Sarıyar Köyü kilim örneği	71
Resim 2.26. Sarıyar Köyü kilim örneği	73
Resim 2.27. Yusifoğlan Köyü kilim örneği	75
Resim 2.28. Yusifoğlan Köyü kilim örneği	77

Resim 2.29. Yusufoglan Koyu kilim ornegi	79
Resim 2.30. Yusufoglan Koyu kilim ornegi	81
Resim 2.31. Yusufoglan Koyu kilim ornegi	83
Resim 2.32. Yusufoglan Koyu kilim ornegi	85
Resim 2.33. Banaz Koyu kilim ornegi	87
Resim 2.34. Banaz Koyu kilim ornegi	89
Resim 2.35. Banaz Koyu kilim ornegi	91
Resim 2.36. Banaz Koyu kilim ornegi	93

ÇİZİMLER

Çizim 2.1. Yakacık- Çavuşlu Köyü kilim örneğinin çizimi	23
Çizim 2.2. Yakacık- Çavuşlu Köyü kilim örneğinin çizimi	25
Çizim 2.3. Yakacık- Çavuşlu Köyü kilim örneğinin çizimi	27
Çizim 2.4. Yakacık- Çavuşlu Köyü kilim örneğinin çizimi	29
Çizim 2.5. Dere Köyü kilim örneğinin çizimi	31
Çizim 2.6. Dere Köyü kilim örneğinin çizimi	33
Çizim 2.7. Sarıkaya Köyü kilim örneğinin çizimi	35
Çizim 2.8. Direkli Köyü kilim örneğinin çizimi	37
Çizim 2.9. Direkli Köyü kilim örneğinin çizimi	39
Çizim 2.10. Direkli Köyü kilim örneğinin çizimi	41
Çizim 2.11. Direkli Köyü kilim örneğinin çizimi	43
Çizim 2.12. Çağlayan Köyü kilim örneğinin çizimi	45
Çizim 2.13. Çağlayan Köyü kilim örneğinin çizimi	47
Çizim 2.14. Çağlayan Köyü kilim örneğinin çizimi	49
Çizim 2.15. Çağlayan Köyü kilim örneğinin çizimi	51
Çizim 2.16. Çağlayan Köyü kilim örneğinin çizimi	53
Çizim 2.17. Sarıyar Köyü kilim örneğinin çizimi	55
Çizim 2.18. Sarıyar Köyü kilim örneğinin çizimi	57
Çizim 2.19. Sarıyar Köyü kilim örneğinin çizimi	59
Çizim 2.20. Sarıyar Köyü kilim örneğinin çizimi	61
Çizim 2.21. Sarıyar Köyü kilim örneğinin çizimi	63
Çizim 2.22. Sarıyar Köyü kilim örneğinin çizimi	65
Çizim 2.23. Sarıyar Köyü kilim örneğinin çizimi	67
Çizim 2.24. Sarıyar Köyü kilim örneğinin çizimi	69
Çizim 2.25. Sarıyar Köyü kilim örneğinin çizimi	71
Çizim 2.26. Sarıyar Köyü kilim örneğinin çizimi	73
Çizim 2.27. Yusufoglan Köyü kilim örneğinin çizimi	75
Çizim 2.28. Yusufoglan Köyü kilim örneğinin çizimi	77

Çizim 2.29. Yusufoğlan Köyü kilim örneğinin çizimi	79
Çizim 2.30. Yusufoğlan Köyü kilim örneğinin çizimi	81
Çizim 2.31. Yusufoğlan Köyü kilim örneğinin çizimi	83
Çizim 2.32. Yusufoğlan Köyü kilim örneğinin çizimi	85
Çizim 2.33. Banaz Köyü kilim örneğinin çizimi	87
Çizim 2.34. Banaz Köyü kilim örneğinin çizimi	89
Çizim 2.35. Banaz Köyü kilim örneğinin çizimi	91
Çizim 2.36. Banaz Köyü kilim örneğinin çizimi	93

ÇİZELGELER

Çizelge 1.1. Yöresel Motif İsimleri ve Çizimleri.....	20
Çizelge 2.1. Dokumalardan Ayrıntı Örnekleri.....	94

KISALTMALAR

a.g.e : Adı Geçen Eser

C. : Cilt

Megep : Mesleki Eğitim ve Öğretim Sistemini Güçlendirme Projesi

s.: Sayfa

ÖNSÖZ

Sivas'ta geleneksel el sanatları oldukça gelişmiş durumdadır. Bu el sanatları içerisinde dokumacılığın da ayrı bir yeri vardır. Köklü bir geçmişe sahip olan ancak günümüzde artık unutulmaya başlanılan, kaybolma tehlikesi ile karşı karşıya kalan, dokuma örnekleri kayıt altına alınmaya çalışılmıştır. Geleneksel dokuma kültürü açısından oldukça üretken olan yörede Yıldızeli ilçesine ait dokuma örnekleri yerinde incelenmiş, fotoğraflanmış ve kimlik bilgileri alınmıştır. Tür, malzeme, kompozisyon, renk, motif özellikleri ve bazı fiziksel özellikler açısından tanıtılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışma giriş, katalog ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş kısmında Sivas, Yıldızeli, düz dokuma yaygılar ve Sivas dokumaları konusunda özet bilgiler sunduk. Katalog kısmında 36 adet kilim inceledik ve bunları ölçü, kompozisyon, renk, motif açısından değerlendirdik. Gözlem fişi örneğinde kimlik bilgileri verdik. Burada kompozisyon ve değerlendirme yaptık. Daha sonra fotoğraf ve çizim örneklerini sunduk. Bazı dokumaların boyu 4 metreyi bulduğu için fotoğraf ve çizimleri sayfaya yatay şekilde yerleştirdik. Bunların çizimlerinin tamamının auto cad programından Word belgesine aktarımında sıkıntı yaşadığımız için de çizimleri dokumalardan bir kesit olarak oluşturduk.

Sonuç olarak büyük bir geçmişe sahip olan, kendine has dili olan bu dokumaları unutulup, kaybolmadan bir sanat ve kültür mirası olarak gelecek nesillere aktarmaya çalıştık. Araştırma yaparken bu konudaki çalışmaların yetersizliği ile bir kere daha karşılaşmış olsakta en azından bu alana bizim de bir katkımız olmuştur diye umut ediyoruz.

Araştırmalarımız esnasında değerli bilgi ve fikirleriyle beni yönlendiren, yardımlarını esirgemeyen değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM'a teşekkürü bir borç bilirim. Köylerde yapılan araştırmalar esnasında fotoğraf çekimlerinde yardımcı olan Sayın Sözer ÇOBAN'a ve çizimler konusunda yardımcı olan Sayın Mustafa DUMLUCA'ya, alan araştırması esnasında bizlere evlerini açıp, değerli yüküklerini bozarak tezin oluşmasında çok büyük emekleri bulunan kaynak kişilere ve maddi manevi yardımlarını esirgemeyen değerli eşim Sayın Halil Uğur TAŞDEMİR'e en derin duygularla teşekkür eder, çalışmamın bilim dünyasına faydalı olmasını temenni ederim.

GİRİŞ

Dokumacılık, üzerinde çalışılan en eski işlerdendir. İnsanların yünden elde ettikleri iplikleri birbirleri arasından altından üstünden geçirerek ilk önce kilimi daha sonra ise bunların arasına kısa yün iplikleri düğümleyerek halıyı bulduklarını kaynaklardan öğrenmekteyiz

Anadolu da iki ya da daha fazla ip ile yapılan örtü, perde, yer sergisi gibi amaçlarla kullanılan dokumalara “düz dokuma yaygı “ denir. Bunlar da kilim, sumak, cicim, zili gibi çeşitlere ayrılır. Anadolu’daki dokuma sanatı yüzyıllara uzanan geçmiş içerisnde çok çeşitli ve zengin dokuma bölgelerine sahiptir. Sivas yöresi de bu önemli dokuma merkezlerinden biridir.

Sivas’ta temel iktisadi anlamda tarımdan sonra en önemli sektör dokuma imalatıdır. Geleneksel dokuma kültürü açısından oldukça üretken olan Sivas yöresinde Yıldızeli, Şarkışla, Kangal, Hafik, Doğanşar gibi merkezlerde kendine has dokumalar yapılmıştır.

Sivas’ta geçim kaynağının hayvancılık olması sebebiyle dokumalarda kullanılan ana malzeme yündür. Yöre koyunlarının kendi rengindeki yünlerinin eğilmesi ve kullanılması sonucu doğal renk dokuma örnekleri ortaya çıkmıştır. Koyunlardan elde edilen yünlerin kirmen ile eğilerek iplik haline getirilmesi daha sonra ağaç ve bitkilerle ya da kırlarda yetişen pek çok bitki ile doğal yollarla renklendirilip boyanması ile dokunan halıların renklerinin solmaması Sivas dokumalarının önemli bir özelliğidir. Sivas Yıldızeli’ne bağlı köylerde dokuma yapabilecek potansiyel insan gücü az da olsa mevcuttur. İncelediğimiz dokuma örneklerinin ahşap tezgâhlarda dokunduğu bilgisi alınmıştır. Artık köylerde dokuma yapılmadığı için olsa gerek ahşap tezgâha rastlanılmamıştır. Olanların da yöre halkı tarafından kırılıp yakıldığı dile getirilmiştir. Çeşitli sebeplerle dokuyucular metal tezgâhlara yönelmiştir. İlçe merkezinde 2006’da Avrupa birliği destekli bir kurs açılmış ve halen günümüzde bu kurstan kalan atölyelerde metal tezgâhlarda Sivas halısı dokutulmaktadır.

Bazı araştırmacılar Türk halılarının birçok ülkeye göre daha fazla olduğunu ancak tarihinin çok fazla bilinmediğini söyler ve bunun da Türk araştırmacılarının ilgisizliğinden kaynaklandığını iddia ederler. Bu sebeple Türk kültürünün zenginliğinde saygıdeğer bir konumda bulunan el dokumalarının korunması ve geleceğe aktarılması gerekmektedir. Geçmişin şahidi, hayatın vazgeçilmezi olan dokumalar, gelecekte kendi öz kültürümüzle bağlılığımızın artması ve yaşatılması için çok önemli bir rol üstlenecektir. Geçmişi bağrında biriktirerek bizlere kadar gelen bu el dokumalarını, gelecek nesillere doğru bir şekilde aktarmak hususunda üzerimize düşen görevi yapmak zorundayız.

Araştırma konumuz Yıldızeli yöresine ait düz dokuma yaygıdır. Bu alışma ile ilçeye ait dokuma örnekleri ve bunların yöresel özellikleri tespit edilerek literatüre kazandırılması amaçlanmıştır. Kaynak kişilerin hayatta iken verdikleri bilgiler oldukça önemlidir.

Yıldızeli yöresine ait düz dokuma yaygı örnekleri hakkında bilgi vermek ve kayıt altına alıp belgelendirmek amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Modern sanat çizgisini yüzyıllar ötesinde yakalamış olan dokumaların yaşatılması ve yeni dokumalara kaynak teşkil etmesi açısından eski örneklerin bulunup kayıt altına alınması büyük önem taşımaktadır. Emeğin, göz nurunun ve alın terininilmekilmek işlendiği, düşüncelerin, ruh halinin, hayallerin nakışlarla dile geldiği, göz zevkinin renklerde hayat bulduğu eşsiz dokumaların yerini ne yazık ki artık kırsal kesimlerde dahi makine dokumaları almıştır.

Bu yaygılar için yaklaşık 10 adet köy gezilmiş, örnekler fotoğraflanmış ve kimlik bilgileri kayıt altına alınmıştır. Araştırmamızda yer alan rnlerin 20. Yüzyılda üretildiği belirlenmiştir. Bu eserler yaklaşık olarak yarım asırlık olma özelliklerini korumaktadırlar. Örnekler incelenmiş olup gözlem fişi formunda hammadde, renk, kompozisyon, l gibi bilgiler belgelenmeye çalışılmıştır. Ayrıntı motifler ve çizim örnekleri de verilmiştir. Yıldızeli ilçesine ait dokuma özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Alan çalışması sırasında yöre halkı ile sohbet edilmiş, ellerindeki ürünlerin ne kadar değerli olduğu konusunda bilgi verilmiştir. Ancak fark edilen bir şey de yöre halkının artık yapılan bilgilendirmeler sonucu bu dokumaların değerini ve önemini bilmesidir. Yapılan alan çalışması esnasında bizzat kendisi dokuma yapan neslin artık 50-60 üstü yaş olduğu görülmüştür. Onların çocuklarının ve torunlarının dokuma yapılışı, motiflerin dili gibi birçok konuda bihaber oldukları görülmüştür.

Üretimin durma noktasına gelmesi, elde kalan az sayıda dokuma örneklerinin de kaybolma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu günümüzde, bu el dokumalarının yerinde incelenerek kayıt altına alınması da oldukça önemli bir konudur.

Araştırma, Sivas Yıldızeli yöresine ait köyler ile sınırlandırılmıştır. Dereköy, Direkli, Çağlayan, Yakacık-Çavuşlu, Sarıkaya, Yusufoglan, Banaz, Sarıyar köyelerine gidilerek araştırmalar yerinde yapılmış, fotoğraflar çekilmiş, kimlik bilgileri alınmış, yöresel motif isimleri ve anlamları derlenmiştir.

LBÖLÜM
SİVAS DOKUMALARI

1.1. Sivas

Şekil 1.1. Sivas ili Haritası¹

Sivas şehri İç Anadolu'da bulunmakla birlikte Doğu Anadolu ve Karadeniz'de de toprakları olan bir şehrimizdir. 28.488 km yüzölçümü ile toprak bakımından Konya'dan sonra 2. Sırada yer alan, 1285 m rakımlı, nüfus olarak 621.301² olan ve karasal iklime sahip bir ilimizdir.

İlk çağlardan itibaren birçok medeniyetin egemen olduğu Sivas, konum olarak önemli bir noktadadır. Bu da ona tarihsel açıdan önem kazandırmıştır. Zaman yolculuğunda neolitik döneme kadar uzanan bir süreç görülmektedir. İlk yerleşim yeri seçiminde akarsular ve topografya etkili olmuştur.³ Küçük bir kaleden şehir olması Romalılar döneminde gerçekleşmiştir. Bizans döneminde ise önemli yolların üzerinde bulunması sebebiyle askeri valilik olmuştur. Türkler ilk defa 1059 yılında

¹ <http://www.turkiyrehberi.gen.tr>

² [www.tuik.gov.tr\(2018 verileri\)](http://www.tuik.gov.tr(2018%20verileri))

³ Cemal Arif Alagöz, *Sivas Çevresi ve Doğusunda Jips Karstı Olayları*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1967, s.57.

Sivas'a gelmişler ve 1075'de Danişmentliler bu yörede ilk Türk devletini kurmuşlardır. Danişmentliler sonrasında Selçukluların egemen olduğu şehir büyük imar görmüş ve önemli bilim merkezlerinden biri olmuştur. Ulu cami, Şifahiye Medresesi, Gökmedrese, Çifte Minareli Medrese, Buruciye Medresesi, Eğri Köprü vb. Selçuklular zamanından kalma hatırı sayılır derecede birçok kültürel eser mevcuttur. Selçuklu devletinin yıkılmasının ardından şehre Moğollar hâkim olmuştur. Ancak şehir Osmanlı ve Moğollar arasındaki mücadelede büyük zarar görmüş Timur'un yağmaları ile tahrip olmuştur. Eretnalılar ve Kadı Burhanettin'in eline geçen şehir iki beylik tarafından da başkent ilan edilmiştir. 1398 de ise Yıldırım Beyazıt zamanında Osmanlı hâkimiyetine girmiştir.⁴ Aynı şekilde Osmanlılar askeri açıdan önemli olmakla birlikte ticari hayatın etkisi ile de han, kervansaray zamanında, imaret ve bayındırlık hizmetlerinin yoğunluğu göze çarpmaktadır. Adeta bir açık hava müzesi olan şehir, her dönemden eserler ile gelmiş geçmiş birçok medeniyete sahiplik yaptığını göstermektedir. Mengüceklî Beyi Ahmet Şah tarafından 1228-9 yıllarında yaptırılan Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası, 1217'de Anadolu Selçuklu Devleti Sultanı I. İzzettin Keykavus tarafından yaptırılan Şifahiye Medresesi, 1271'de İlhanlılar Veziri Şemseddin Cüveynî tarafından yaptırılan Çifte Minareli Medrese, 1347 yılında vefat eden Eratnaoğullarından Şeyh Hasan Bey için yaptırılan Kümbet... Bu eserlere birkaç örnektir. Günümüzde Atatürk Kongre ve Etnografya Müzesi olarak ziyarete açılan Sivas kongresinin düzenlendiği bina, milli mücadelenin kahramanlarına ev sahipliği görevini üstlenmiştir.⁵

Sivas'ta geleneksel el sanatları oldukça gelişmiş durumdadır. Dokumacılık, çorap örücülüğü, bakırcılık, gümüş işçiliği, çubukçuluk ve çakı-bıçak yapımcılığı en köklü el sanatlarıdır. Ancak bunlardan çorap örücülüğü giderek önemini yitirmekle beraber diğerleri günümüzde de devam etmektedir. Sivas'ın çok zengin kompozisyonlu ve renkli dokumaları ile kara kemik saplı bıçakları meşhurdur.

⁴ Gülpinar Akbulut, "Sivas Şehrinin Tarihi Coğrafyası", *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 35, 2, 2009, s.214

⁵ Mustafa Ökmen, "Sivas'ta Kentsel Gelişme", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2, 1, 2001, s.241.

1.2.Yıldızeli İlçesi

Şekil 1.2. Sivas İli Yıldızeli İlçesi Genel Görünüm

Yıldızeli Sivas ilinin bir ilçesidir. 2645 km² lik yüzölçümü, 1400 m rakım ile yüksek ve engebeli bir arazi yapısına sahiptir. İlçede karasal iklim hâkimdir. Toplam nüfus olarak 33.486 kişi ile Sivas'ın 2. büyük ilçesidir.⁶

Yıldızeli ilçesi Sivas-Ankara ve Sivas-Tokat yolları üzerinde bulunur. İlçede Sivas-Samsun demiryolu ulaşım ağı da bulunmaktadır. Sivas il merkezine 47 km uzaklıktadır.

İlçenin doğusunda Sivas merkez, batısında Yozgat Akdağmadeni, kuzeyinde Tokat'ın Sulusaray ve Yeşilyurt ilçeleri, güneyinde ise Şarkışla ilçesi yer almaktadır. İlçe yerleşim yeri olarak Çal Dağı'nın kuzeye bakan eteklerine yerleşmiştir. Kuzeybatısında Çamlıbel Dağları, Güneyinde Çal Dağı vardır.

Yıldızeli ilçesi tarihçesinin başlangıcı olarak 1639 yılı alınmış olmakla birlikte, ilçede M.Ö.4500'lerden itibaren yerleşim yerlerinin olduğu görülmektedir. Kalkolitik devirden, eski Tunç, Orta Tunç, Hitit, Frig, Med, Pers, Makedonya Krallığı,

⁶ www.nufusu.com (26.03.2018 verileri)

Helenistik Dönem, Roma, Bizans, Selçuklu, Beylikler ve Osmanlıdan günümüze kadar gelen süreçte Orta ve Doğu Anadolu'nun geçiş bölgesi olması sebebiyle sürekli iskâna tabi olmuştur.

İlçenin eski adı Yenihan'dır. İlk yerleşim yerinde yapılan handan dolayı bu isimle anılmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar bu isimle anılmıştır. 1936 yılında ise Yıldız Dağına ithafen Yıldızeli olarak değiştirilmiştir. Yıldız Dağı 2537 m yükseklikte sönmüş bir volkanik dağ olup, ilçenin kuzey doğusunda bulunan önemli yükseltilerindendir.⁷

⁷ www.yildizeli.gov.tr (14.10.2018 verileri)

1.3. Düz Dokuma Yaygılar

Dokumacılık, üzerinde çalışılan en eski işlerdendir. İnsanların yünden elde ettikleri iplikleri birbirleri arasından altından üstünden geçirerek ilk önce kilimi daha sonra ise bunların arasına kısa yün iplikleri düğümleyerek halıyı bulduklarını kaynaklardan öğrenmekteyiz.

Dokumanın tanımı ile başlayacak olursak, dokuma iki veya daha fazla ipliğin birbirleri arasından, altından, üstünden farklı şekillerde geçirilerek oluşturulmasıyla ortaya çıkarılan esere denir.⁸ Bir başka tanımda ise dokumanın; eğirme ya da başka şekillerle iplik haline getirilebilen her cins hammaddeden imal edilebilen, dokunan, örülen veya bunların dışında sadece elyafı değişik metotlarla birbirine tutturarak bir bütün meydana getirme yoluyla elde edilmiş bez, kumaş, triko, döşemelik halı, kilim, cicim, zili, sumak, battaniye, keçe, vb. dir.⁹ İki veya daha fazla ipliğin farklı düzenlerle birbirlerinin arasından altından üstünden geçirilerek kenetlenmesi işlemine ve bunun sonucunda ortaya çıkan ürüne dokuma denir. Bu ipliklerden dokuma boyunca gidenlerin dikey olanlarına arış, eriş, çözü veya direzi; çözümlerin arasından geçip dokumanın enini oluşturan yatay iplere de atkı veya argaç denir.¹⁰

Anadolu'da kullanılan motiflerin hepsine bir anlam, bir mana yüklenmiştir. Yörelere göre isimleri, anlamları yer yer fark etse de genelde birbirine yakın manalarda simgelenerek mesajlar vermektedirler. Bunlardan birkaçına örnek vermek gerekirse:

Eli Belinde: Analık ve doğurganlık simgesidir. Ancak sadece analık ve doğurganlığı değil aynı zamanda uğur, bereket, kısmet, mutluluk ve neşeyi de sembolize eder.

Pıtrak: Motif üzerindeki dikenlerin kötü gözü, pis nefisleri, nazar ve büyüleri uzaklaştırdığına inanılırken, aynı zamanda pıtrak diken sayılarından dolayı bolluk ve bereket anlamlarında kullanılır.

⁸ Mustafa Yıldırım, "Konya Alâeddin Camiinde Bulunan Zili Dokumalardan Örnekler", **Türkiyat Araştırmalar Dergisi**, 31, 2012, s.297.

⁹ Megep, El Sanatları Teknolojisi, **Geleneksel Türk Dokuma Sanatları**, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2012a, s.3.

¹⁰ Çetin Aytac, **El Dokumacılığı**, Türk Hava Kurumu Basımevi, Ankara, 1989, s.2.

Koç Boynuzu: erkeklığı, cesareti ve gücü temsil eder. Bereket, uğur, kısmet, neşe, mutluluk, uzun ömür, kahramanlık ve kuvvet simgesidir. Dokuyanın mutluluğunu ifade eder.

Çengel: Sivri uçlarıyla kötü bakışları uzaklaştırma amacının sembolüdür.

İnsan: Kadın, erkek ve doğurganlığı simgeler.

Saç Bağı: Genç kızların evlilik isteğini simgeler.

Küpe: Dokumasına küpe koyan genç kızın evlenmek istediğini ailesine açıklamasını ifade eder.

El: Kem gözlere karşı korunmak amacıyla kullanılır. Verimliliği ifade eder.

Göz: Göz değmesine koruyucu olması amacıyla kullanılır.

Hayat Ağacı: Soyun ölümsüzlüğünü sembolize eder.

Çengel: Sivri uçları ile kötü bakışları uzaklaştırmanın simgesidir.

Sandık: Evlilik öncesi bir kadına verilen çeyiz sandığını temsil eder. Çeyizde toplanan eşyalar gelecekte kadının evinde bulunacağı için bu motif gelecekte beklenenleri ve bir çocuk sahibi olma arzusunu dile getirir.

Akan Su Motifi: Kuraklık çeken bölgelerin suya olan hasretini temsil eder.

Kuş: Uğurlu ve uğursuzluğu simgeler.^{11 12}

En basit dokuma şekli bezayağı “bez” dokumadır. Yatay iplerle elde edilen desene “atkı yüzlü dokuma” dikey iplerle elde edilene ise “çözümlü dokuma” denir. Anadolu da iki ya da daha fazla ip ile yapılan örtü, perde, yer sergisi gibi amaçlarla kullanılan dokumalara “düz dokuma yaygı” denir. Bunlar da kilim, sumak, cicim, zili gibi çeşitlere ayrılır. Ama halk arasında dokuma tekniğine bakılmaksızın hepsi

¹¹ Aytaç, a.g.e., s. 75.

¹² Refika Fırat, **Geleneksel Türk Kilimlerinin Modernizasyonu ve Hazır Giyim Sektöründe Kullanımı**, 1.Uluslararası Balkanlarda Tarih ve Kültür Kongresi, 10-16 Mayıs 2009, Kosova Piriştine, Sakarya Üniversitesi, s. 220.

kilim olarak adlandırılır.¹³ Anadolu'daki düz dokuma yaygılardan en tanınmış olanları kilim, cicim, zili, sumaktır.

KİLİM: Son zamanlarda sentetik ipler ile dokunmuş olmakla beraber hammadde olarak yün ve kıl kullanılır. Geleneksel dokumalarımızdan en yaygın ve basiti olan kilimler ev döşemede sergi olarak, eşya taşımada heybe olarak ve yiyecek, tuz vb. taşımada ise çuval olarak kullanılmıştır. Sadece enine ve boyuna ipliklerle oluşturulan, çözümlerin atkılar tarafından tamamen gizlendiği, çoğunlukla renkli, desenli ve havsız dokumalara denir. Yapılan araştırmalar dokuma tekniği açısından kilimin halıdan daha önce bulunduğunu göstermektedir.

Anadolu'ya tarihlendirilen en eski kilim örnekleri bugün Konya Mevlana müzesinde bulunan 16. Yüzyıldan Osmanlı saray kilimleridir. Aynı şekilde İstanbul Vakıflar Kilim Müzesinde de 16 ve 17. Yy. a ait örnekler bulunmaktadır. Kilimler deseni oluşturan farklı renkteki atkı ipliklerine göre 4 kısımda incelenebilir.

1. İlikli kilimler
2. İliksiz dikey çizgi olmayan kilimler
3. Eğri atkılı kilim dokuması
4. Normal atkılar arasına ek atkı sıkıştırılması,

Anadolu'daki kilimler arasında en yaygın olanı ilikli kilimlerdir. Kilimler desen veren renkli iplerin çözümleri üzerinde bir alttan bir üstten çözümleri örtecek şekilde kendi desen alanı içerisinde gidip gelmesiyle meydana gelir. Böylelikle yan yana gelen desenler arasında oluşan küçük aralıklar nedeniyle bunlara ilik denmesi sonucunda bu ismi almıştır. İstenirse de çeşitli yöntemlerle bu ilikler de yok edilebilir.¹⁴

¹³ Bekir Deniz, **Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygılar**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 2000, s.57.

¹⁴ Suzan Bayraktaroğlu, "Eskişehir ve Çevresi Halı, Kilim ve Düz Dokuma Yaygıları", **Vakıflar Dergisi**, 21, 1990, s. 303.

CİCİM: Dokuma hammaddesi genellikle yün olan cicimler farklı kullanım amacına göre örneğin seccade, yolluk, yer sergisi, yüklük, çuval, heybe vb. amaçlarla Türklerin eskiden beri bildikleri bir dokuma türüdür.¹⁵

Dokuma tekniği açısından kilimlerden farklılık arz eder. Kilimlerde dokumanın iki tarafı da hemen hemen aynı görüntüye sahip iken, cicimlerde dokumanın ters tarafı iplik atlamaları ve kesintiler sebebiyle karışık ama hoş bir görünüme sahiptir.¹⁶

Kilim ve düz atkı yüzlü dokumalardaki atkı ve çözümlü iplikleri haricinde renkli desen ipliklerinin de kullanılmasından oluşturulan bir dokuma türüdür. Cicim dokumalarda enine çizgilerden ziyade çapraz ve dikey çizgiler kullanılır. Tezgâhın önünde ve arkasında birer kimse bulunur. Tezgâhın ön tarafı yaygın tersi olurken; arka kısım yaygın düz yüzü yani ön tarafı olur. Çözümler arasına aynı kalınlıkta atkılar atılıp sıkıştırıldıktan sonra desenin durumuna göre uzun bir şekilde alınan renkli iplik arkadan öne alınıp bir çift çözümlü atladıktan sonra tekrar arkaya alınıp orada serbest bırakılır. Tüm motifler için aynı işlemler uygulanır.¹⁷

Cicimler oluşumu açısından 4 ana başlık altında incelenebilir: Seyrek motifli cicim, atkı yüzlü seyrek motifli cicim, sık motifli cicim, atkı yüzlü sık motifli cicim.¹⁸ Dokunuş biçimine göre ise 3 bölümde ele alınabilir: Atkı ve çözümlü yüzlü bezayağı (düz dokuma) cicim, sarma motifli cicim, çözümlü yüzlü cicim.¹⁹

ZİLİ: Desen iplerinin çözümlü aralarından bir, iki, üç ya da daha fazla olacak şekilde yatay yönde çözümlü üzerinden atılarak geçirilmesi ve uçlarının cicimdeki gibi serbest bırakılmasıyla zili adı verilen kabarık motifli dokumalar oluşur.²⁰ Zili dokuma tekniği ile farklı türde desenler çok fazla dokunamadığı için, günümüze kadar çok

¹⁵ Mustafa Yıldırım, "Konya Alâeddin Camiinde Bulunan Cicim örnekleri", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 30, 2011, s. 458.

¹⁶ Fatma Akbil, "Bergama Dokumaları Cicim-Zili", *Türkiyemiz*, 21, 1997, s. 14.

¹⁷ Bayraktaroğlu, a.g.e., s.303.

¹⁸ Belkıs Acar, *Kilim, Cicim, Zili, Sumak, Türk Düz Dokuma Yaygıları*, Eren yayıncılık, İstanbul, 1982, s. 56.

¹⁹ Neriman Görgünay, "Kırıklı Dokumalarımızdan Cocimlerimiz ve Van", *Yakın Tarihimizde Van Uluslararası Sempozyumu, Yüzyüncü Yıl Üniversitesi yayınları*, no 6, Van, 1990, s.253.

²⁰ Yıldırım, a.g.e., 2012, s.298.

fazla değişime uğramadan özelliğini yitirmeden gelebilmiştir.²¹ Kullanılan motifler genelde geometrik şekillidir.²² Çuval, torba, namazlık, heybe, yastık, minder, yer sergisi gibi kullanım alanlarına sahiptir.²³ Cicimlerdeki gibi atkı, çözgü ve deseni veren renkli ipler bulunması sebebiyle sık motifli cicimlere benzemekle beraber teknik açıdan farklıdır. Deseni veren renkli iplikler cicimlerde desen konturlarını meydana getirmek için yukarıya doğru sarılarak devam ederken; zililerde ise atlamalarla motiflerin içini doldurur. Düz zili, çapraz zili, seyrek zili, damalı zili, konturlu zili, zili-verne gibi çeşitleri vardır.²⁴

SUMAK: Cicim ve zililerde olduğu gibi atkı, çözgü ve desen veren renkli iplikler vardır. Ancak renkli desen iplikleri çözgü çiftlerine sarılarak desen verilmektedir. Bir sıra bu şekilde sarıldıktan sonra üstüne atkı ile sıkıştırılır ancak bazı sumaklarda atkı atılmaz. Dokuma cicim ve zililerdeki gibi yaygının tersinden yapılır. Büyük yer yaygısı olarak pek fazla yapılmamakla birlikte daha çok çuval ve bebek beşiği olarak dokunur. Birçok çeşidi vardır: atkılı ve atkısız düz sumaklar, atkılı ve atkısız balıksırtı sumaklar, ters sumak dokuması, çapraz alternatif sumak dokuması.²⁵

²¹ Belkıs Acar, **Kilim ve Düz Dokuma Yaygılar**, Akbank yayıncılık, İstanbul, 1975, s. 39.

²² Yusuf Durul, **Yörük Kilimleri**, İstanbul, 1977, sayfa 29.

²³ Megep, **a.g.e.**, 2012a, s. 15.

²⁴ Bayraktaroğlu, **a.g.e.**, s.304.

²⁵ Bayraktaroğlu, **a.g.e.**, s.305.

1.4. Sivas ve Yıldızeli Dokumaları

Anadolu'daki dokuma sanatı yüzyıllara uzanan geçmişi içerisinde çok çeşitli ve zengin dokuma bölgelerine sahiptir. Sivas yöresi de bu önemli dokuma merkezlerinden biridir. Türkler Orta Asya'daki engin dokuma kültürlerini Anadolu'ya gelirken beraberlerinde getirmişlerdir. Selçuklular, Osmanlılar döneminde Konya, Aksaray, Kayseri, Sivas gibi yerleşim yerlerinin dokumalarıyla ünlü merkezler olduğunu çeşitli seyahatnameler, arşiv kayıtları ve günümüze ulaşan örneklerden görmekteyiz.²⁶ Sivas ilk çağlardan beri önemli yerleşim yerlerinden biri olmuştur. Anadolu'yu kuzeyden güneye doğudan batıya bağlayan kavşak niteliğinde olması, Hitit, Roma, Bizans ve Selçuklu medeniyetlerinin hüküm sürdüğü bir bölge olması nedeniyle çeşitli kültürlerin karşılaştığı zengin ve hareketli bir şehir olma özelliğini de beraberinde getirmiştir.

Sivas'ta temel iktisadi anlamda tarımdan sonra en önemli sektör dokuma imalatıdır. Geleneksel dokuma kültürü açısından oldukça üretken olan yörede Yıldızeli, Şarkışla, Kangal, Hafik, Doğanşar gibi merkezlerde kendine has dokumalar yapılırdı. Sivas yöresindeki halı ya da kilimlerdeki desenlere nakış veya motif denmektedir. Bunlar önceden dokunmuş olanlara bakılarak ya da ezber yoluyla oluşturulmaktadır. Bir dokumada çok sayıda bulunan nakışların büyük bir bölümü geleneksel nakışlardır. Dokumalar bu desenlere ya da dokundukları yerlere ithafen isimlendirilir. Sivas dokumalarında al, yeşil, mavi, kara ve turuncu en yaygın renklerdir.

Sivas'ta geçim kaynağının hayvancılık olması sebebiyle dokumalarda kullanılan ana malzeme yündür. Yöre koyunlarının kendi rengindeki yünlerinin eğirilmesi ve kullanılması sonucu doğal renk dokuma örnekleri ortaya çıkmıştır. Siyah, beyaz, kahve ve tonları, gri ya da külrengi gibi renkler boyama ihtiyacı hissetmeden kullanılan yünlerle yapılmaktadır. Koyunlardan elde edilen yünlerin kirmen ile eğrilerek iplik haline getirilmesi daha sonra ağaç ve bitkilerle ya da kırlarda yetişen

²⁶ Deniz Akpınar, Nurettin Birol, "Osmanlı'dan Cumhuriyete Sivas Vilayetinde Dokuma Sektörü ve Gelişimi", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 16,2,2015, s.218.

pek çok bitki ile doğal yollarla renklendirilip boyanması ile dokunan halıların renklerinin solmaması Sivas dokumalarının önemli bir özelliğidir.

Şekil 1.3. Yıldızeli Halk Eğitim Merkezi dokumada kullanılan iplikler

Sivas halı ve kilimlerinde sık kullanılan motiflerden bazıları ise şunlardır: toplu, budak, aynalı budak, devegözü, boncuk, çubuk, tahta, gelin ağlatan, sandık, baklava, kurt ağzı, eli böğründe, pıtrak, kıvrım, yıldız, saç bağıdır. İslam dininde hayvan ve insan motiflerinin hoş karşılanmaması sebebiyle genellikle geometrik karakterli motifler yaygın şekilde kullanılmaktadır. Ancak bununla beraber üsluplaştırılarak tezyini bir karakter alan hayvan ve insan motifleri de kullanılmaktadır. Örneğin akrep, yılan, kuş, eli böğründe gibi motiflerdir.

Selçuklular döneminde başlayan dokumacılık sonraki yüzyıllarda gelişerek devam etmiştir. Başlıca dokuma türleri halı, kilim ve kumaştır. Bir dönem çok meşhur olan şal dokumacılığı ise günümüzde yapılmamaktadır. Sivas halılarının en önemli özelliği tamamıyla yün, sık dokulu ve ince havlı olmasıdır. Halının sık dokulu olması için kirkit oldukça sert vurulur. Esnekliği sağlamak amacıyla ilmikler iyi tarandıktan sonra özel ayarlı makaslarla kesilerek hav yüksekliği ayarlanır. Çözü ipe ise çok bükümlü ve incedir. Bu sebeptendir ki halılarda düğüm sayısı fazladır. Sivas

halılarında zıt renklerden özenle kaçınılır. En az 12 renk kullanılır. Başta mat olan renkler kullanıldıkça canlılık kazanır. Lacivert, al ve tonları yaygındır. Kilim dokumacılığı daha çok köylerde kırsal kesimlerde gelişmiştir. Seccade, divan, taban ve duvar tipi kilimler çok yaygındır. 6-7 metrekare büyüklüğündeki kilimlere de rastlanmaktadır. Geçmişte Gürün, Şarkışla, Yıldızeli ve Kangal'da dokunan kilimler renk ve desen açısından farklılık arz etmektedir. Bunlarda geometrik motiflerle birlikte çeşitli figüratif motifler kullanılırdı. Teknik kaygılarla kilimlerde genellikle geometrik motifler tercih edilmektedir.²⁷

1271'de ünlü Venedikli Seyyah Marco Polo seyahatnamesinde Konya Kayseri ve Sivas'ı Anadolu'nun en güzel ve kaliteli halıların dokunduğu merkezlerden biri olduğunu gösterir. Aynı şekilde İbn Battuta seyahatnamesinde Sivas halılarından bahseder. Fransa'nın Lyon müzesinde bulunan, Alâeddin Keykubat için dokunmuş olan halının Sivas'tan alındığı belirtilmektedir.²⁸

Sivas halıları iki grupta incelenebilir: Birinci grup Türk (Gördes) düğüm tekniği ile dokunmuş ve Anadolu Selçuklularına kadar uzanan Eski Sivas Halıları; 2.grup İran (Sine) düğüm tekniği ile dokunmuş 19. yy sonlarından günümüze kadar gelen Sivas halılarıdır. Ancak bu bölgedeki halıların zenginliğini göstermek açısından bu gruplama ile beraber bir de Şarkışla halıları, Zara halıları, Şarkışla-Tonus halı seccadeleri, Sivas kilim seccadeleri gibi dokunduğu bölgenin adıyla özgülleşmiş olanlar vardır. Sivas ve çevresinde Divriği, Gürün, Kangal, Şarkışla (Tonus), Zara, Hafik, Doğançay, Refahiye, Yıldızeli önemli dokuma merkezleridir.²⁹

Sivas halıları Gördes ya da Türk düğümü ile değil, Sine-Iran düğümü ile dokunmaktadır. Sivas halıları karede 60x60 veya 50x50 kaliteyle dokunur. Yani halının dm karesinde 3600 veya 2500 düğüm vardır. Hereke ve Sivas tipi halı dokuyan cezaevleri haricinde hiçbir halı üretim merkezinde bu sıklıkta düğüm

²⁷ Sivas İl Yıllığı, Sivas Valiliği, Sivas, 2002, Devran Matbaası.s. 63.

²⁸ Akpınar, a.g.e., s.219.

²⁹ Sevim Arslan, **Sivas Yöresi Mihraplı Halı ve Kilimleri, Osmanlılar Döneminde Sivas sempozyumu bildirileri**, 21-25 Mayıs 2007,sivas, 1000 temel eser no: 9, C.3, s.142.

atılmamaktadır. Düğüm sayısının artması desenleri belirgin hale getirirken kaliteyi yükseltmektedir.³⁰

Sivas halıları 9 kısımda incelenebilir: döşek halısı, seccade, kurce(at heybesi), yol halısı, yastık, kürt kilimi, Şarkışla, perde kilim, kilim seccade.³¹

Kilim dokumacılığı daha çok köylerde gelişmiştir. Evlerde halıdan ziyade kilim kullanılmaktadır. Yaygın olarak kullanılan kilimler ise, yan kilim, kebir orta kilim, çul kilim, deve tüylü kilim, nakışlı kilim, kırmızı beyaz kilim gibi isimler alırlar. Sivas çevresi kilimlerinde bitkisel ve hayvansal motiflerin yanında geometrik ve sembolik motiflerde kullanılır.³²

Sivas, coğrafi yüzölçümü olarak Türkiye'nin en büyük şehirlerinden olması sebebiyle ilçeler arasındaki mesafelerde birbirlerinden oldukça uzaktır. Bu uzaklık ise ilçeler arasında farklı dokuma kültürlerinin oluşmasına sebep olmuş ve dokumalar ilçelerin isimleri ile özgünleşmiştir. Bir tarafta Karadeniz iklim ve kültürüne yakın olan bir ilçe varken diğer tarafta kıraç Anadolu toprağı ve kültürünün etkisinde kalmış bir ilçe bulunabiliyor. Bu sebepten bir ilçenin dokuma profili tüm Sivas ilinin özelliklerini yansıtamayabilir. Sivas halısı isminin dışında kendi karakteristik özellikleriyle tanınan Altınyayla, Şarkışla, Zara, Kangal, Yıldızeli, Divriği gibi ilçelerde dokumacılık köklü bir sanat halinde yapılmıştır. Günümüzde de buralarda dokumacılık ve etkilerini görebilmekteyiz. Bu yöreler dışında kalan köy ve ilçelerde de dokumacılık yapılmıştır.³³

Yıldızeli ilçesi Şarkışla ilçesi ile aynı yaylaları paylaşmaları sebebiyle dokumacılıkta karşılıklı etkileşim olmuştur. Şarkışla –Yıldızeli sınırı arasındaki köylerde dokunan kilimlere motiflerinden dolayı “aynalı kilim” denir. İlçe köylerinde “budaklı” adı verilen kilimler de dokunmaktadır. Yıldızeli yöresinde halı, kilim ve tülüce

³⁰ Kutlu Özen, *Sivas Yöresi Geleneksel El Sanatları*, Kitabevi yayınları İstanbul, 2008, s.103.

³¹ Özen, *a.g.e.*, s.89.

³² Çakmaktepe, *a.g.e.*, s.5.

³³ Hülya Kaynar, *Sivas Halılarının Desen ve Renk Özelliklerinin İncelenerek Online Katalog Hazırlanması*, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, Ev ekonomisi(el sanatları) Anabilim Dalı, Ankara, 2016, s.35.

dokumalara rastlanır. Sivas Yıldızeli'ne bağlı köylerde dokuma yapabilecek potansiyel insan gücü az da olsa mevcuttur ancak halı dokunmadığı görülmüştür. Yapılan araştırmada bulunan dokuma örneklerinin ahşap tezgâhlarda dokunduğu öğrenilmiştir. Bu tür tezgâhlar artık yok olmaktadır. Artık köylerde dokuma yapılmadığı için olsa gerek ahşap tezgâha rastlanılmamıştır. Olanların da yöre halkı tarafından kırılıp yakıldığı dile getirilmiştir. Ahşap tezgâhların uzun ömürlü olmaması, kuruluş, kullanım ve taşıma zorlukları yanında ağacın özelliklerinden dolayı çatlama gibi sebeplerle dokuyucular metal tezgâhlara yönelmiştir. İlçe merkezinde 2006'da Avrupa birliği destekli bir kurs açılmış ve halen günümüzde bu kurstan kalan atölyelerde Sivas halısı dokutulmaktadır.³⁴

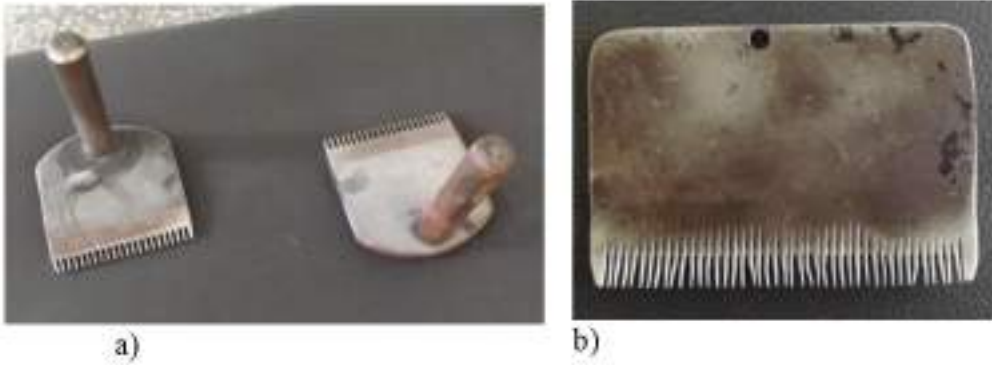

³⁴ Özcn, a.g.e., s.121

Şekil 1.4. Yıldızeli halk eğitim merkezi metal tezgâhlar

Yörede düz ve havlı dokumalarda kaliteli dokuma, atkı ve ilmelerin sıkıştırılması için kullanılan genellikle ahşap ve metalden yapılan bu araçlara kirkit denir. Metalden yapılabileceği gibi kemikten de yapılabilir.

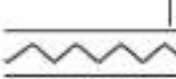

a)

b)

Şekil 1.5. a) metal kirkit b)kemik kirkit

Çizelge 1.1. Yöresel Motif İsimleri ve Çizimleri

El Toplu 	Kıvrım: Gıvrım 	Gelinaglatan: Deligıvrım 	Göz: Cemek 	Sandıklı Masra: Parmak
Pıtrak: Budak 	Boncuklu Budak 	Tek Gözlü Budak 	Tarak: Yan Budak 	Bereket: Yürütmeli Budak
Suyolu Zincir: Zincir 	Çengel 	Akrep 	Tazi Kuyruğu 	Elbelinde: Eliböğünde
Muska 	Parmak: Masra 	Kuşak/Tabaklar ve Çubuk 	Saçbağı 	Kaçboynuzu

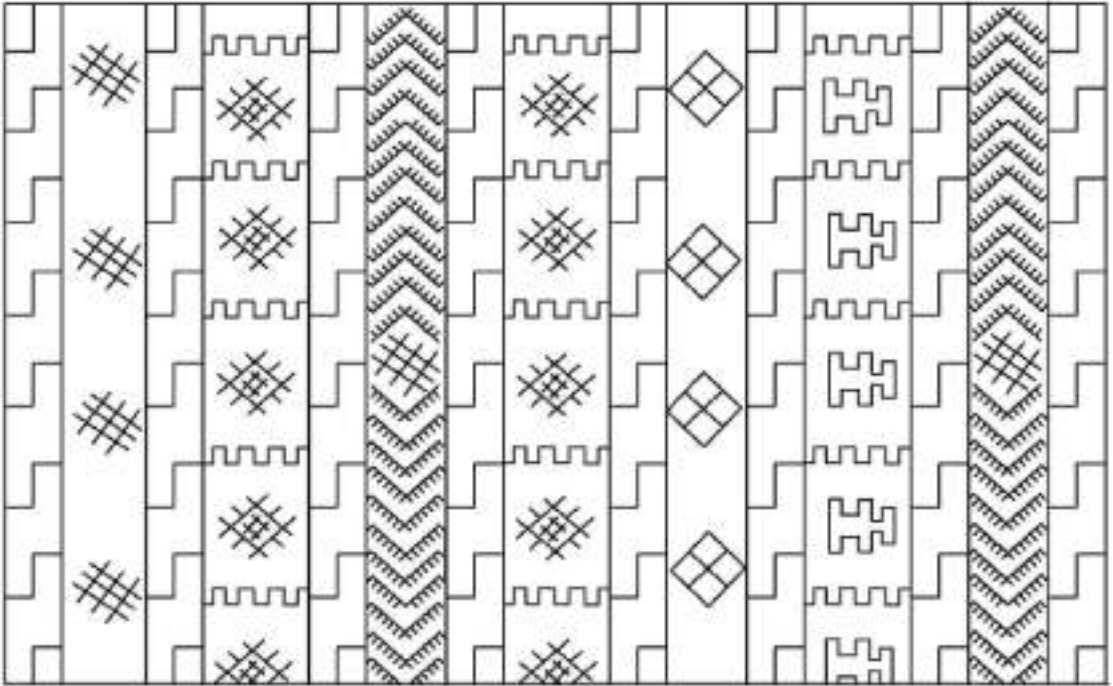
II. BÖLÜM

KATALOG

- 1) Örnek No : 1
- 2) Çizim No : 1
- 3) İnceleme Tarihi : 19.08.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Yakacık- Çavuşlu Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yüklüktedir.
- 6) Tarihlendirme : 40 Yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Onarım Görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Ayşe AYDIN
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En: 138 cm Boy: 280 cm
Saçak Uzunluğu : 6 cm
Kaynak Kişi : İbrahim YILDIZ
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: Yeşil, pembe, siyah, beyaz, turuncu, turkuaz, mavi
- e) Kompozisyon: Kilim enine doğru uzanan geniş ve dar tahtalardan oluşmaktadır. Geniş tahtalar üzeri tamamen sandık motifleri ile doldurulup onların içlerine de budak, tek gözlü budak, el motifleri işlenmiştir. Dar tahtalar üzeri de genellikle nakışlarla doldurulmuş sadece kilim uçlarındaki püsküllerden önceki tahtalar üzerine nakış işlenmemiştir. Dar tahtalar üzerine de yürütmeli budak, tazi kuyruğu, göz, pıtrak motifleri işlenmiştir. . Yöresel dilde yürütmeli budak adı verilen iki tarak motifinin çapraz şekilde uçlarının birleştirilmesi bereket anlamında kullanılır
- f) Değerlendirme: Çok renkli bir kompozisyondan oluşan dokumada birçok renk bir arada kullanılmıştır. Pembe, yeşil, mavi, turuncu, bordo, siyah, sarı, beyaz renkleri ilk bakışta dikkat çekenlerdir. Enine doğru uzanan tahtalar üzeri tamamen nakışlarla doldurulmuştur. Yoğun bir nakış ve zıt renklerin oluşturduğu bir kompozisyondur. Sandık motifleri çeyiz sandığını temsil ederken, gelecekte beklenenleri ve bir çocuk sahibi olma arzusunun dile getirir. Kilim gelecekte beklenenleri olan bir genç kızın çeyizi için dokunmuş olma ihtimali göstermektedir. Çocuklar ile mutlu olunan, bereketli, kem gözlerden uzak bir ömür beklentisi vardır. Yıpranma ve renk kaybı yoktur.

Resim 2.1. Yakacık- Çavuşlu Köyü kilim örneği

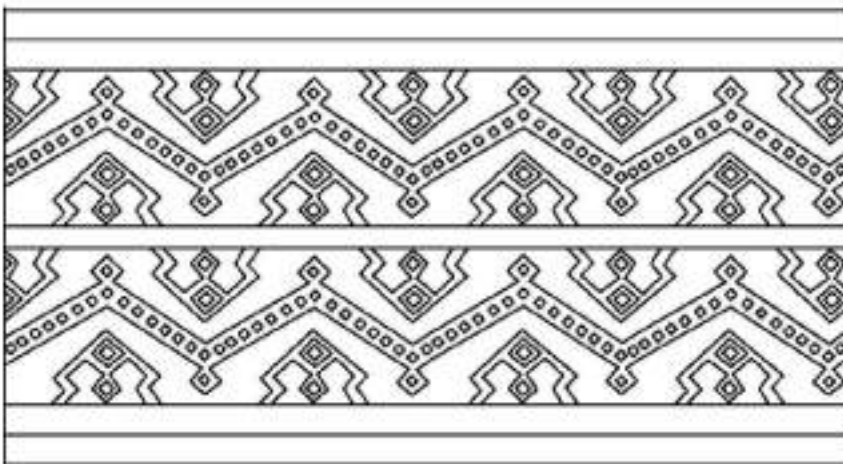

Çizim 2.1. Yakacık- Çavuşlu Köyü kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 2
- 2) Çizim No : 2
- 3) İnceleme Tarihi : 19.08.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Yakacak- Çavuşlu Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Çuval, açılmış şekilde yer sergisi olarak kullanılır.
- 6) Tarihlendirme : 45 Yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Onarım Görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Meryem YILDIZ
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En: 175 cm Boy: 205 cm
- Saçak Uzunluğu : Kenarları dikişlidir.
- Kaynak Kişi : İbrahim YILDIZ
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: turuncu, siyah, bordo, yeşil, beyaz, pembe, yeşil,
- e) Kompozisyon: Dokumanın orta kısmına denk gelen nakışlı yerin iki kenarlarında enine doğru uzanan üzeri nakışsız tahtalar bulunmaktadır. Orta kısımda ise enine doğru uzanan geometrik karakterli desenler vardır. Bunlar arasında hâkim olan nakış genellikle göz motifidir. Arka zeminde birbirine yakın tonların kullanımı ile oluşturulan dokuma süt beyaz renk ile birbirini takip eden zincir gibi birbirini takip eden geometrik motif ile tablo misali bir görüntü elde edilmiştir. Kenarları dikişli ve saçaksızdır.
- f) Değerlendirme: Çuval olarak dokunmuş ama daha sonra yer sergisi olarak kullanma amacıyla açılmış ve bir dokumada saçakların olması gereken kenarlar dikilmiştir. Kenarları sade ama orta kısmı yoğun nakışlıdır. Yıpranma ve renk kaybı yoktur.

Resim 2.2. Yakacık- Çavuşlu Köyü kilim örneği

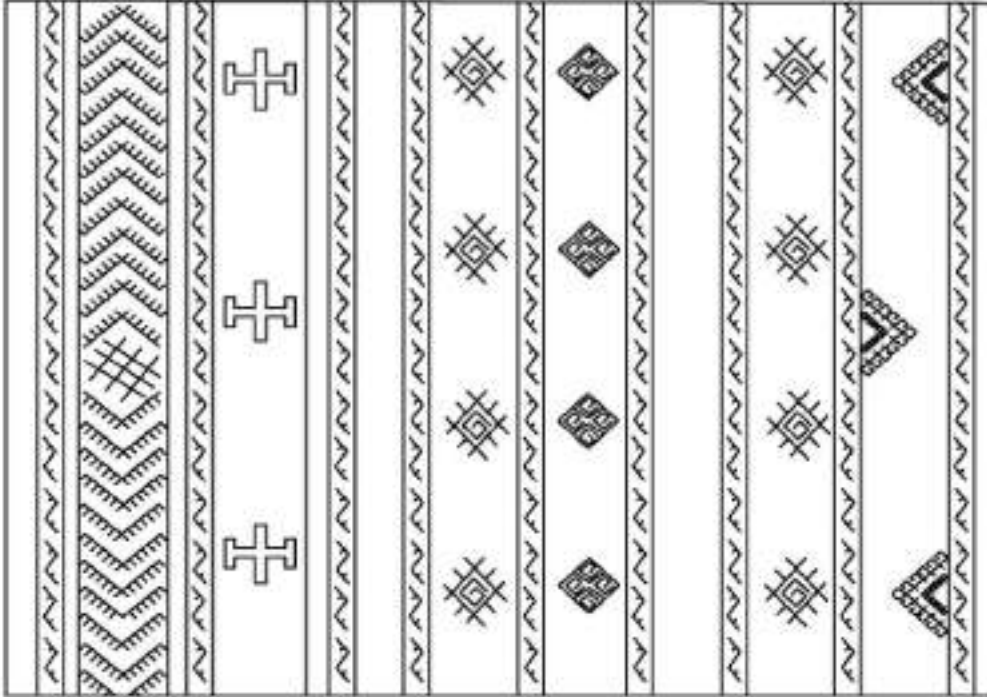

Çizim 2.2. Yakacık- Çavuşlu Köyü kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 3
- 2) Çizim No : 3
- 3) İnceleme Tarihi : 19.08.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Yakacık-Çavuşlu Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yüklüktedir.
- 6) Tarihlendirme : 50 Yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Onarım Görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Ayşe AYDIN
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En: 193 cm Boy: 336 cm
Saçak Uzunluğu : 7 cm
Kaynak Kişi : İbrahim YILDIZ
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: Pembe, bordo, kahve, turuncu, beyaz, yeşil, turkuaz
- e) Kompozisyon: Kilim enine doğru oluşturulan dar ve geniş tahtalar ve üzerine işlenen nakışlardan oluşmaktadır. Tahtalar üzeri genellikle nakışlarla doldurulmuştur. Küçük ebatta dokunan yan budak, yürütmeli budak, boncuklu budak, göz, el, gelinağlatan gibi motifler kullanılmıştır.
- f) Değerlendirme: Ton olarak birbirine yakın renkler kullanılmıştır. Kilimde genellikle nakışlar küçük ebatta dokunmasına rağmen motif yoğunluğu dikkat çekmektedir. Budak motifleri benzeri birçok dokumada olduğu gibi yoğun şekilde kullanılmıştır. Kilimin ana temasını kem gözlerden uzak, bereketli bir ömür beklentisi oluşturur. Dokumada yıpranma olmamasına rağmen hafif bir renk solması görülmektedir.

Resim 2.3. Yakacık- Çavuşlu Köyü kilim örneği

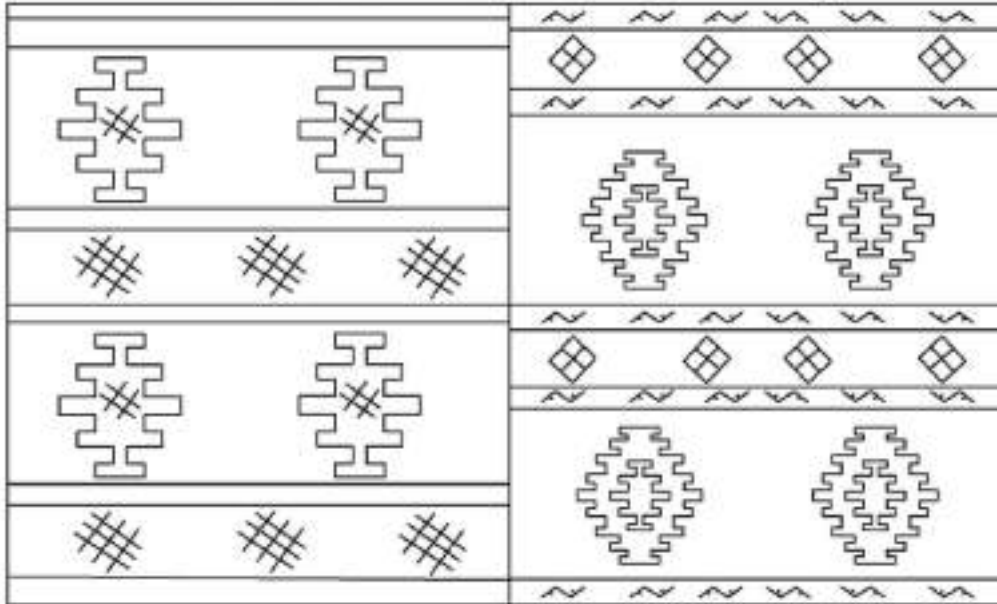

Çizim 2.3. Yakacık- Çavuşlu Köyü kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 4
- 2) Çizim No : 4
- 3) İnceleme Tarihi : 19.08.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Yakacık- Çavuşlu Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Namazlağ (seccade)
- 6) Tarihlendirme : 60 Yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : 2 adet namazlağ birbirine dikilmiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Fatma Yıldız
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En: 1. 'de : 110 cm Boy: 107 cm
2. 'de : 80 cm 80 cm
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kaynak Kişi : İbrahim YILDIZ
- e) Kullanılan Renkler: sarı, turuncu, pembe, beyaz, siyah, kırmızı
- f) Kompozisyon: İki adet seccadenin kullanım amacına binaen birbirine dikilmiş halidir. Her ikisi de oldukça yıpranmış ve rengi solmuş durumdadır. Soldaki namazlağda geniş ve motifli tahtalar daha dar ve yer yer nakışsız olan tahta ve çubuklardan zikzak şeklindeki suyu "zincir" ile ayrılmaktadır. Yöresel dilde "toplu" olarak adlandırılan el motiflerinin içleri tek gözlü budak ile doldurulmuştur. Daha dar olan ve namazlağın orta kısmına denk gelen tahta üzerinde ise bereket motiflerini görmekteyiz. Sağdaki namazlağ ise geniş ve dar tahtalarla oluşturulmuştur. Buradaki toplular soldaki namazlağa nazaran daha büyük ve çevresinde daha fazla parmak bulunmaktadır. Tahtalar arası nakışlı zincirler ile ayrılırken dar tahtalar üzerinde göz motifleri yer alır.
- g) Değerlendirme: Aldığımız bilgilere göre bu namazlağ geçmişte düğünlerde altın takanların her birine hediye edilirmiş. Burada 2 adet namazlağ bulunmaktadır. Seccadelerdeki toplu adı verilen el motifleri kem gözlerin yeni düğünü yapılan gençler üzerinden uzak olması amaçlanmıştır. Aynı zamanda dokuma örneğinin bir seccade oldukları göz önünde bulundurulursa el motiflerinin kulun rabbine yakarışını da temsil ettiği söylenebilir. Bereket için dua edilirken kem ve kötü gözlerden, nazarlardan Allah'a sığınma amaçlanmıştır.

Resim 2.4. Yakacık- Çavuşlu Köyü kilim örneği

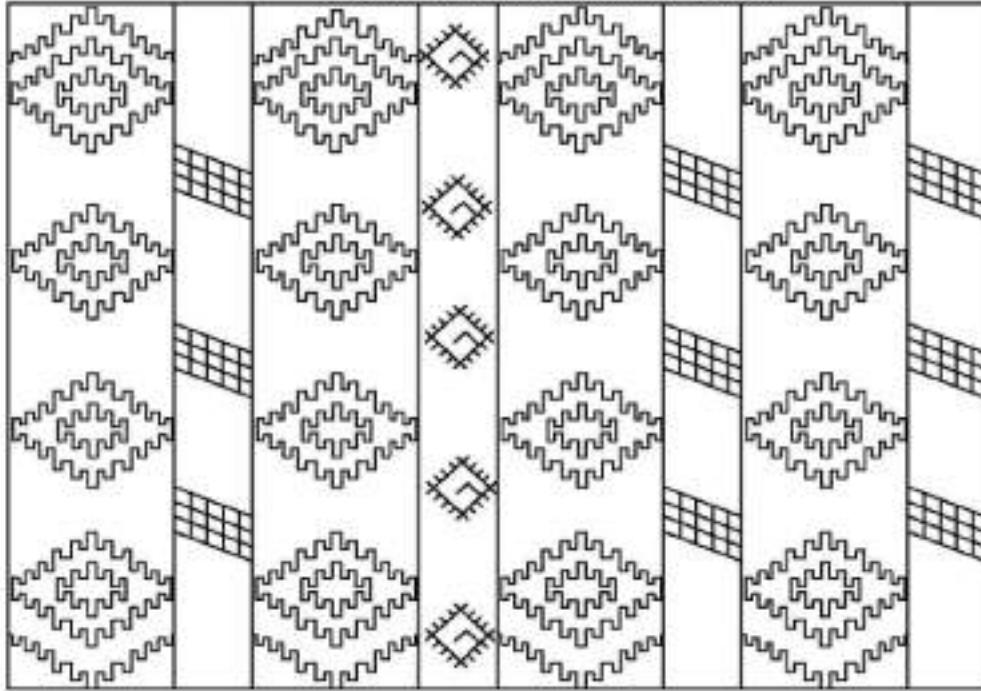

Çizim 2.4. Yakacık- Çavuşlu Köyü kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 5
- 2) Çizim No : 5
- 3) İnceleme Tarihi : 22.12.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Dere Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yüklük
- 6) Tarihlendirme : 40 yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Ayşe GÖKKAYA
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En: 150 cm Boy: 300 cm
Saçak Uzunluğu : 15 cm
Kaynak Kişi : Ayşe GÖKKAYA
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: Bordo, siyah, beyaz, sarı, turuncu, mavi, yeşil, pembe,
- e) Kompozisyon: Dokumada hâkim olan nakış iç içe geçmiş topludur. Geniş tahtalar üzerine büyük ebatlarda dokunan toplu adı verilen motifler ilk göze çarpan kısımlardır. Geniş tahtalar arası ise daha dar tahtalar ve üzerlerinde pıtrak, göz, koçboymuzu ve boncuklu budak motifleri ile birbirlerinden ayrılmışlardır. Geniş tahtalar dar tahtalardan krem rengi cemek motifleri ile ayrılmıştır.
- f) Değerlendirme: Kilim yoğunluklu olarak iç içe geçmiş toplu motiflerinden oluşmaktadır. Kikimin ana temasında nazardan, kem gözden uzak, bereketli, güç ve kuvvet sahibi olunarak gelecek bir ömür beklentisi oluşturulmaya çalışılmıştır.

Resim 2.5. Dere Köyü kilim örneği

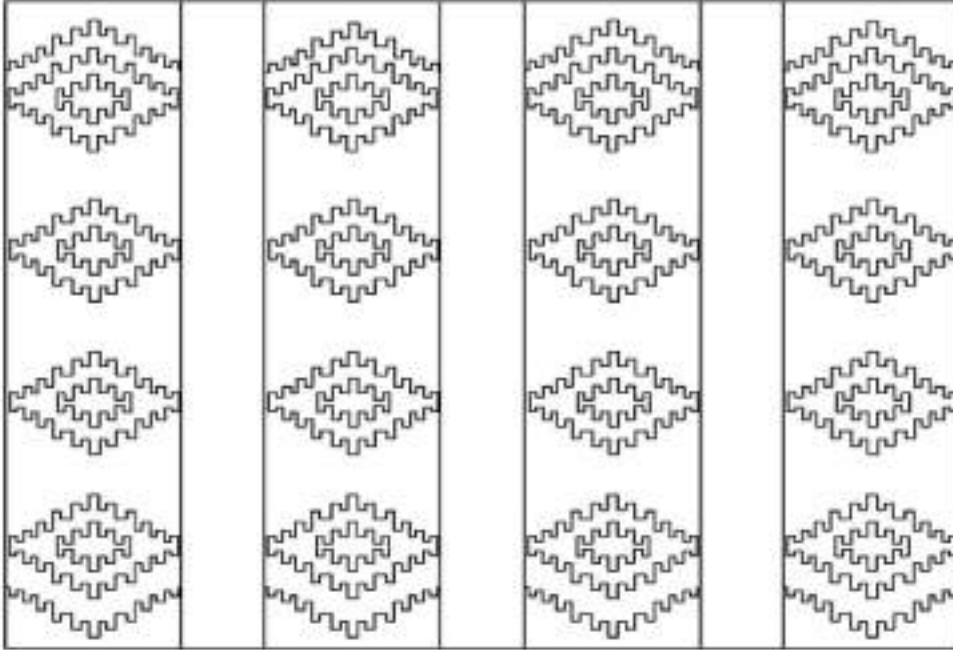

Çizim 2.5. Dere Köyü kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 6
- 2) Çizim No :6
- 3) İnceleme Tarihi :22.12.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Dere Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yüklük
- 6) Tarihlendirme : 60 yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Ayşe GÖKKAYA
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En: 190 cm Boy: 360 cm
Saçak Uzunluğu : 15 cm
Kaynak Kişi : Ayşe GÖKKAYA
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: bordo, siyah, beyaz, yeşil, pembe, mavi, sarı, turuncu,
- e) Kompozisyon: Birçok rengin kullanılmasıyla oluşturulan kompozisyonda geniş tahtalar üzerine işlenmiş ve iç içe geçmiş toplu motifleri vardır. Geniş tahtalar arasına dar tahtalar ve çubuklar ile oluşturulan kompozisyon zincir üzerine işlenen krem rengi göz motifleri ile birbirinden ayrılmaktadır. Kilimde büyük ebatlarda dokunan ve tüm dokumaya hâkim olan iç içe geçmiş toplu motiflerinden oluşmaktadır.
- f) Değerlendirme: Kilimin tamamı toplu motiflerinden oluşmaktadır. Birçok zıt renk bir arada kullanılmıştır. Toplu motifleri (el) verimliliği ifade ederken aynı zamanda kem gözlere karşı korunmayı da dile getirir. Küçük tahtalar üzerine işlenen cemek motifleri de kötü bakışları uzaklaştırma amacı gütmektedir. Yıpranma ve renk solması yoktur.

Resim 2.6. Dere Köyü kilim örneği

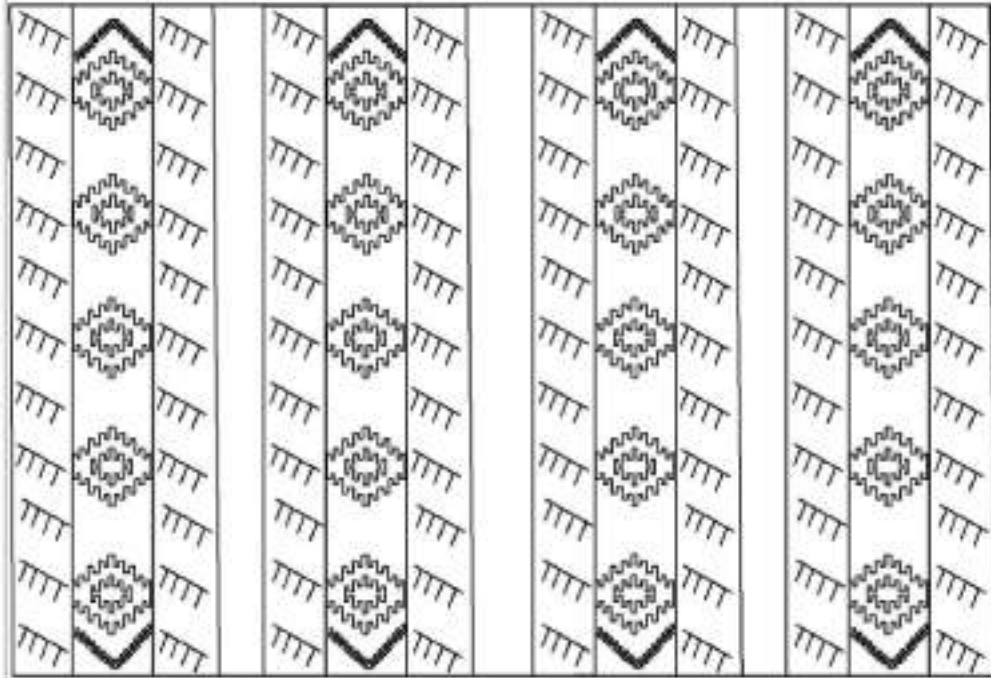

Çizim 2.6. Dere Köyü kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 7
- 2) Çizim No : 7
- 3) İnceleme Tarihi : 19.08.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Sarıkaya Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yüklüktedir.
- 6) Tarihlendirme : 50 Yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Onarım Görmemiştir ama yıpranmıştır
- 8) Dokuyan Kişi : Döndü TOPÇU
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En: 172 cm Boy: 310 cm
Saçak Uzunluğu : 7 cm
Kaynak Kişi : Nurhan TITİZ
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: Yeşil, Siyah, sarı, turuncu, beyaz, bordo, turkuaz
- e) Kompozisyon: Enine doğru uzanan geniş ve dar tahtalardan oluşmaktadır. Geniş tahtalar üzerinde iç içe geçmiş toplu motifleri işlenmiştir. Kenarlarında ise yan budak (tarak)işlenmiştir. Bir de aralarda tahta ve çubuklardan oluşan kısım vardır. Uzun yan kenarlara toplu nakışlarının bittiği yerlerde birer tane yöresel dilde yürütmeli budak denilen nakışlar işlenmiştir.
- f) Değerlendirme: Dokuma genel olarak büyük ebatta işlenen toplu ve yan budaklardan oluşmaktadır. Toplu motiflerinin bittiği yerlerde de yürütmeli budaklar işlenerek bereket amaçlanmıştır. Genel olarak kem gözlerden uzak ve bereketin amaçlandığı bir dokuma örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Yıpranma ve renk kaybı olmamıştır.

Resim 2.7. Sarıkaya Köyü kilim örneği

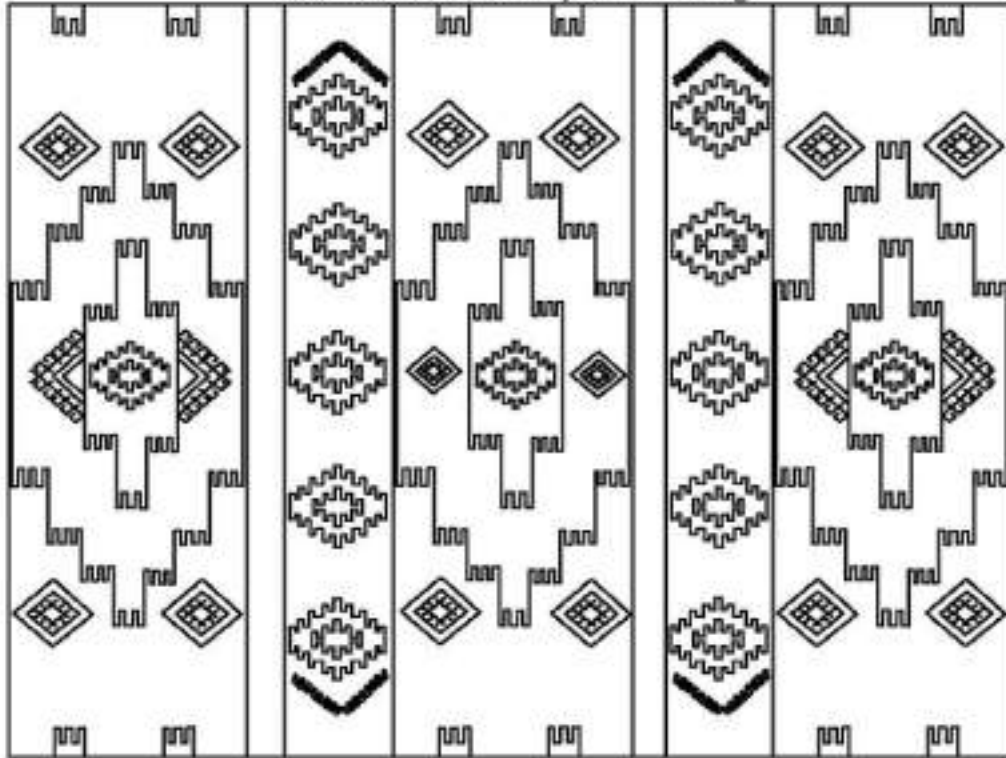

Çizim 2.7. Sarıkaya Köyü kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 8
- 2) Çizim No : 8
- 3) İnceleme Tarihi :22.12.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Direkli Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yüklük
- 6) Tarihlendirme : 50 yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Nuriye GÜL
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En: 190 cm Boy: 350 cm
Saçak Uzunluğu : 15 cm
Kaynak Kişi : Nuriye GÜL
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: bordo, yeşil, siyah, beyaz, sarı, turuncu, ...
- e) Kompozisyon: Dokuma dört adet geniş tahtadan oluşmaktadır. Üzerlerinde iç içe geçmiş sandık motifleri, onların içinde de toplu motifi ve en içte ise el motifi bulunmaktadır. 4 adet geniş tahtanın boş kalan kısımlarında budak motifleri ve kenarlarında ise parmak motifleri yer almaktadır. Geniş tahtalara göre daha dar olan 3 adet tahta üzerinde ise iç içe geçmiş toplu motifleri yer almaktadır.
- f) Değerlendirme: Yöresel birçok örnekte olduğu gibi bu dokumada da toplu motiflerini görmekteyiz. Kilimin ana teması nazardan, kem gözlerden uzak bir gelecek hayalidir. Genel olarak dokunan motiflerin kem gözlere, kötü niyetlere tedbir amaçlı oluşturulduğunu söyleyebiliriz. Zıt renkler bir arada kullanılmıştır. Yıpranma ve renk kaybı olmamıştır

Resim 2.8. Direkli Köyü kilim örneği

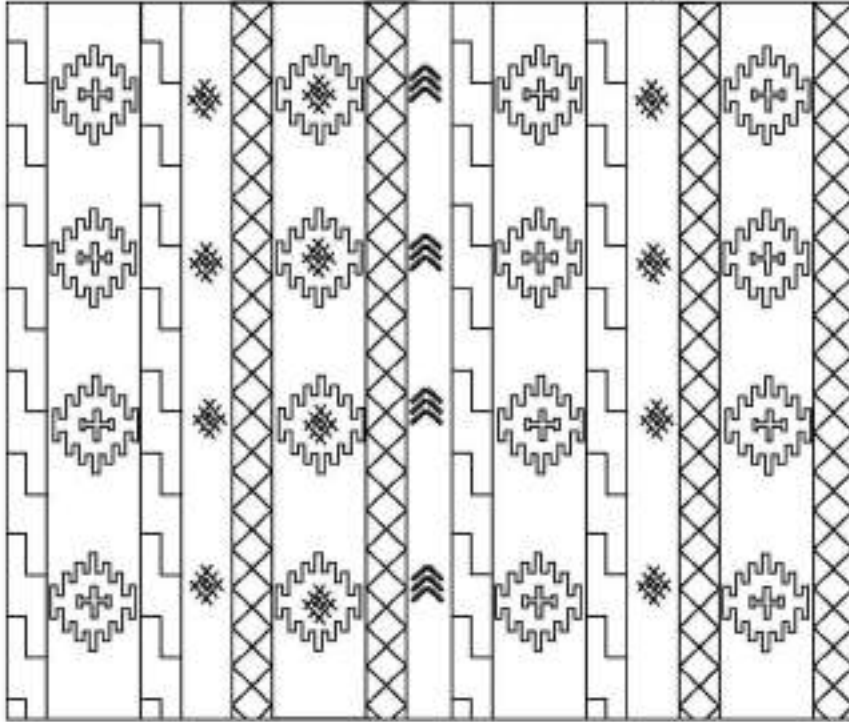

Çizim 2.8. Direkli Köyü kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 9
- 2) Çizim No : 9
- 3) İnceleme Tarihi : 22.12.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Direkli Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yüklük
- 6) Tarihlendirme : 60 yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Nuriye GÜL
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En: 190 cm Boy: 370 cm
Saçak Uzunluğu : 10 cm
Kaynak Kişi : Nuriye GÜL
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: siyah, bordo, yeşil, beyaz, turuncu, mavi, pembe, sarı
- e) Kompozisyon: Enine dokunmuş geniş ve dar tahtalardan oluşmaktadır. Geniş tahtalar üzerine iç içe geçmiş toplu nakışları işlenmiştir. Dar tahtalarda ise göz, budak, kıvrım, tazi kuyruğu gibi motifler işlenmiştir. Kenarları saçaklıdır.
- f) Değerlendirme: : Enine dokunmuş geniş ve dar tahtalardan oluşan dokumada yoğun bir renk ve desen kullanımı göze çarpmaktadır. Birbirine zıt birçok renk bir arada kullanılmıştır. Kilimin ana temasında kem gözlerden uzak, bereketli, uzun bir ömür beklentisi vardır. Renk kaybı ve yıpranma olmamıştır.

Resim 2.9. Direkli Köyü kilim örneği

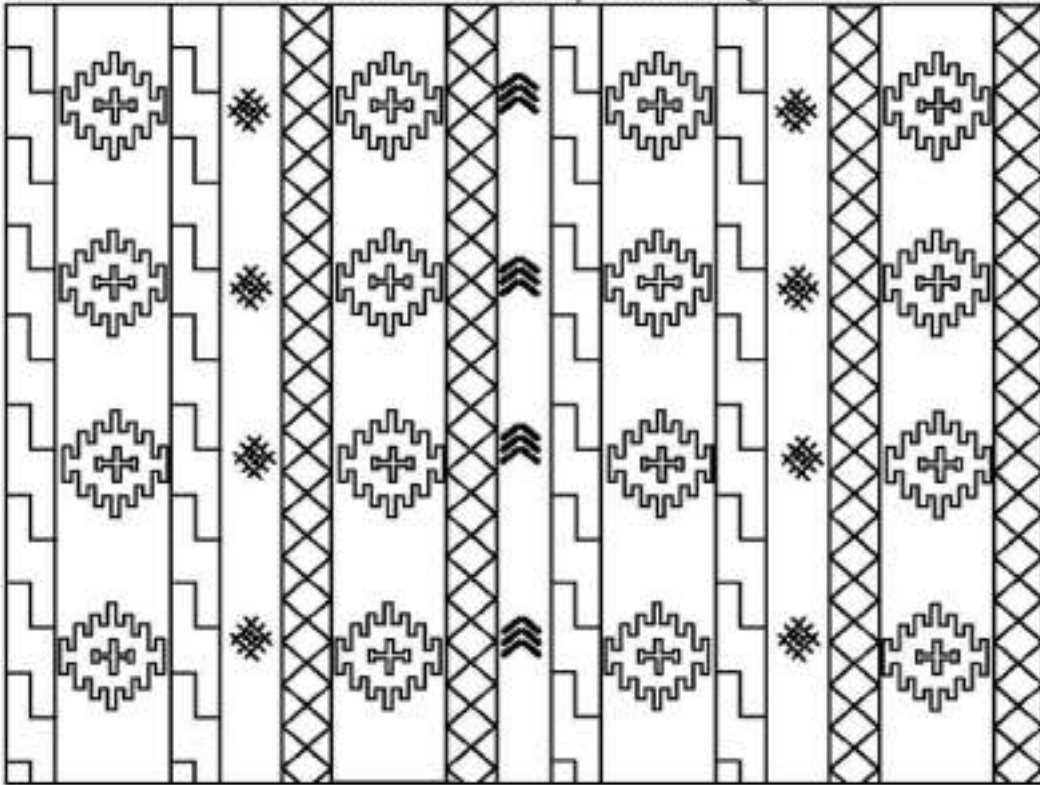

Çizim 2.9 Direkli Köyü kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 10
- 2) Çizim No : 10
- 3) İnceleme Tarihi : 22.12.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Direkli Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yüklük
- 6) Tarihlendirme : 60 yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Nuriye GÜL
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En: 200 cm Boy: 340 cm
Saçak Uzunluğu : 10 cm
Kaynak Kişi : Nuriye GÜL
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: turuncu, sarı, yeşil, lacı, pembe, beyaz, siyah, bordo
- e) Kompozisyon: Enine doğru uzanan geniş ve dar tahtalardan oluşmaktadır. En geniş tahtalar üzerinde iç içe geçmiş şekilde toplu motifleri yer almaktadır. Daha dar tahtalar üzerinde ise kimi yerlerde kıvrım, cemek, pıtrak ve tazi kuyruğu motifleri yer almaktadır.
- f) Değerlendirme: Dokumada yöresel dilde toplu adı verilen ve daha büyük işlenen nakışların yoğunluğu dikkat çekmektedir. toplu adı verilen el motifi kem gözlere karşı korunmak amacıyla dokunmuştur. Beyaz renk dokunan X şeklindeki cemek motifleri de göz motifi olarak dokunmuş ve yine göz değmesine koruyucu olması amacıyla kullanılmıştır. Aynı şekilde pıtrak ya da budak motifleri de bereket ve göz için dokunmuştur. Kilimin ana temasını kem gözlerden uzak, bereketli bir ömür beklentisi oluşturur. Çok renkli ve çok nakışlı bir dokuma özelliğine sahiptir. Renk tonları olarak birbirine yakın renklerden daha ziyade zıt renkler kullanılmıştır. Yıpranma ve renk kaybı yoktur.

Resim 2.10. Direkli Köyü kilim örneği

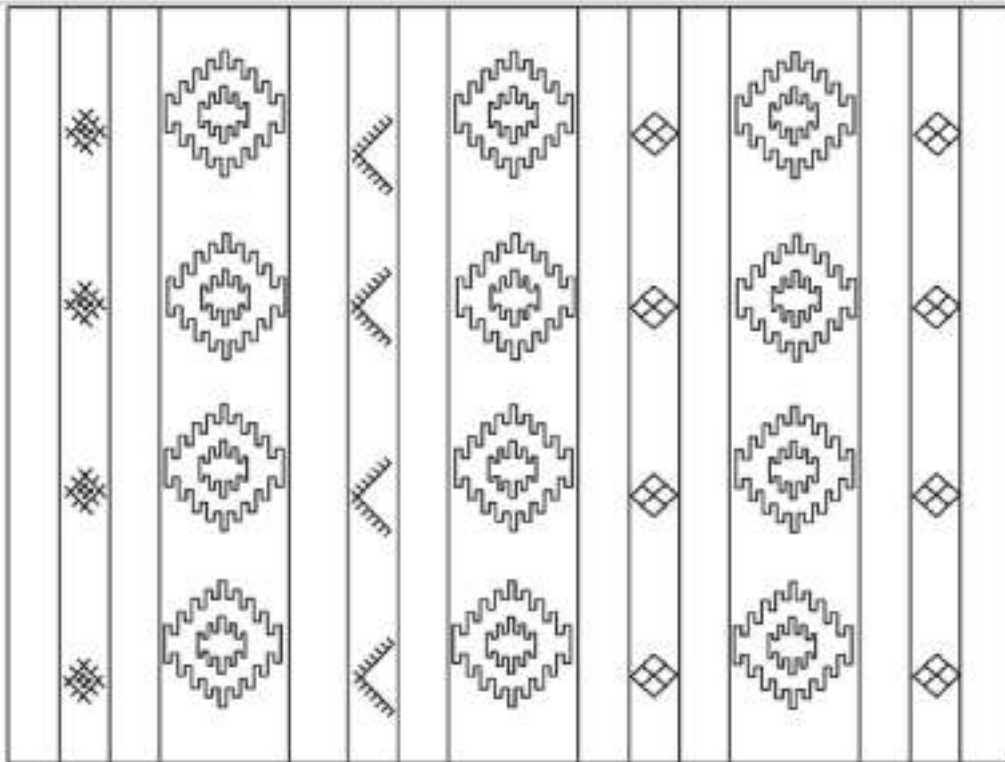

Çizim 2.10 Direkli Köyü kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 11
- 2) Çizim No : 11
- 3) İnceleme Tarihi : 22.12.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Direkli Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yüklük
- 6) Tarihlendirme : 70 yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Nuriye GÜL
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En: 200 cm Boy: 350 cm
Saçak Uzunluğu : 15 cm
Kaynak Kişi : Nuriye GÜL
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: bordo, sarı, mavi, beyaz, siyah, turuncu, yeşil, lacı...
- e) Kompozisyon: Geniş ve dar tahtalardan oluşan kompozisyon zikzak şeklinde suyolu motifleriyle birbirinden ayrılmaktadır. Geniş tahtalar üzerinde büyük boyutta işlenmiş ve iç içe geçmiş toplu motifleri görülmektedir. Daha dar tahtalarda ise budak ve göz motiflerine yer verilmiştir.
- f) Değerlendirme: Diğer nakışlara göre daha büyük boyutta olan iç içe geçmiş toplu motifleri ana temayı oluşturur. Ana temada işlenmiş el motifleri kem gözlere karşı korunmak amacını güder. Suyolu motifleri ise suyun önemi, hayattaki yeri, su ile gelen bereket ve hayatın varlığı, devamı ifade edilir. Kilimin ana temasında ise bereketli, nazarlardan uzak bir yaşam dilemek vardır. Zıt renkler kullanılmıştır. Aldığımız bilgilere göre çok fazla kullanılmayıp, genel olarak yüklükte, çeyizde olması sebebiyle yıpranma ve renk kaybı nerede ise hiç olmamıştır. Hatta denebilir ki kenar kısımlarındaki saçakların süt beyaz rengi ilk günkü gibi durmaktadır.

Resim 2.11. Direkli Köyü kilim örneği

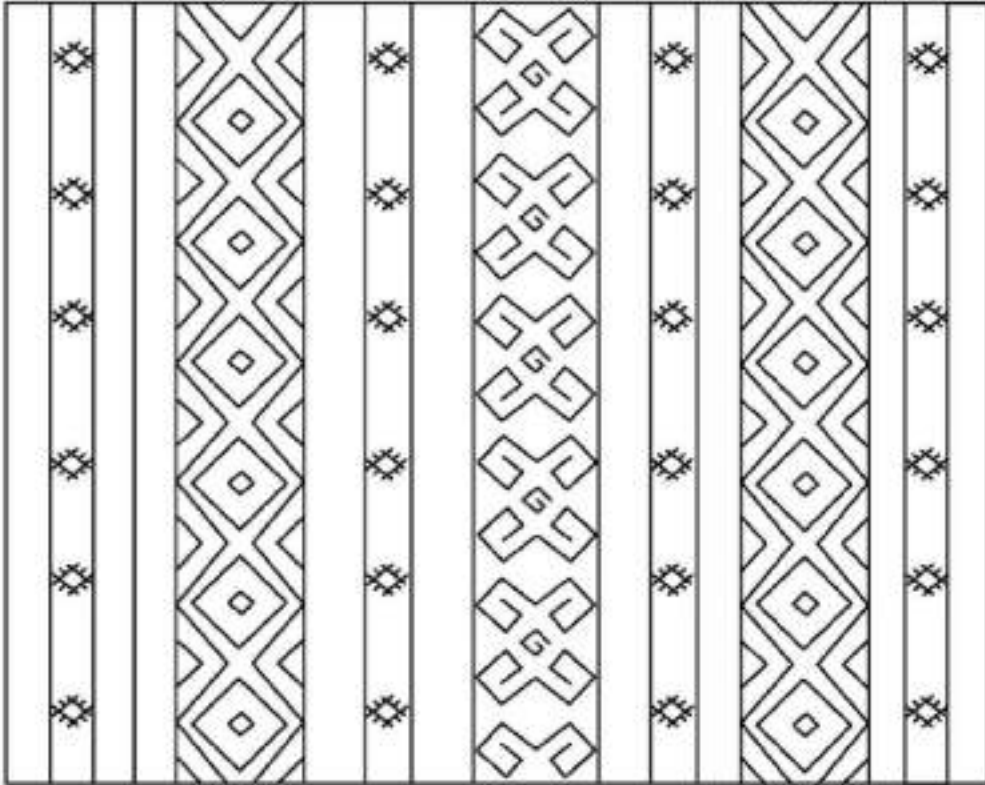

Çizim 2.11. Direkli Köyü kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 12
- 2) Çizim No : 12
- 3) İnceleme Tarihi : 19.08.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Çağlayan Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yer Sergisidir
- 6) Tarihlendirme : 40-50 Yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Onarım Görmüştür
- 8) Dokuyan Kişi : Cennet Karaca
- 9) Ayrıntılı Tanım :
 - a) Tür-Cins : Kilim
 - b) Boyutları : En: 130 cm Boy: 255 cm
Saçak Uzunluğu : 4-5 cm
Kaynak Kişi : Halil İbrahim KARACA
 - c) Kullanılan Malzeme : Yün
 - d) Kullanılan Renkler: Bordo, mavi, yeşil, turuncu, siyah, beyaz, sarı
 - e) Kompozisyon: Yün ipliklerden çeşitli genişliklerde tahtalar arasına desenler işlenmiştir. İçerisine motif işlenen tahtalar birbirlerinden içerisi boş bırakılan tahtalar ile ayrılmıştır. Bunları ayırmak için ise zikzak şeklinde uzanan su yolu motifi kullanılmıştır. Her bir tahta içerisinde ise pıtrak, göz, çengel, elibelinde, koçboynuzu gibi motifler işlenmiştir.
 - f) Değerlendirme: Motifler genellikle birbirini takip eden desen şeklinde kendi içerisinde bir kompozisyon oluşturmuştur. Pıtrak motifi üzerindeki dikenlerin kötü gözü, pis nefesleri, nazar ve büyüleri uzaklaştırdığına inanılırken aynı zamanda pıtrak diken sayılarından dolayı bolluk ve bereket anlamlarında da kullanılmıştır. Koçboynuzu erkekliği, cesareti ve gücü temsil eder ve kahramanlık ve kuvvet simgesidir. Kilimin ana temasında bereketli, kem gözlerden, kötü bakışlardan uzak, cesaret, güç ve kuvvetin hâkim olduğu bir yaşam beklentisi vardır. Halının 72 cm'si arkaya katlanmıştır. Yani aslında halı 255 + 72 cm'dir. Yıpranma ve renk kaybı yoktur.

Resim 2.12. Çağlayan Köyü kilim örneği

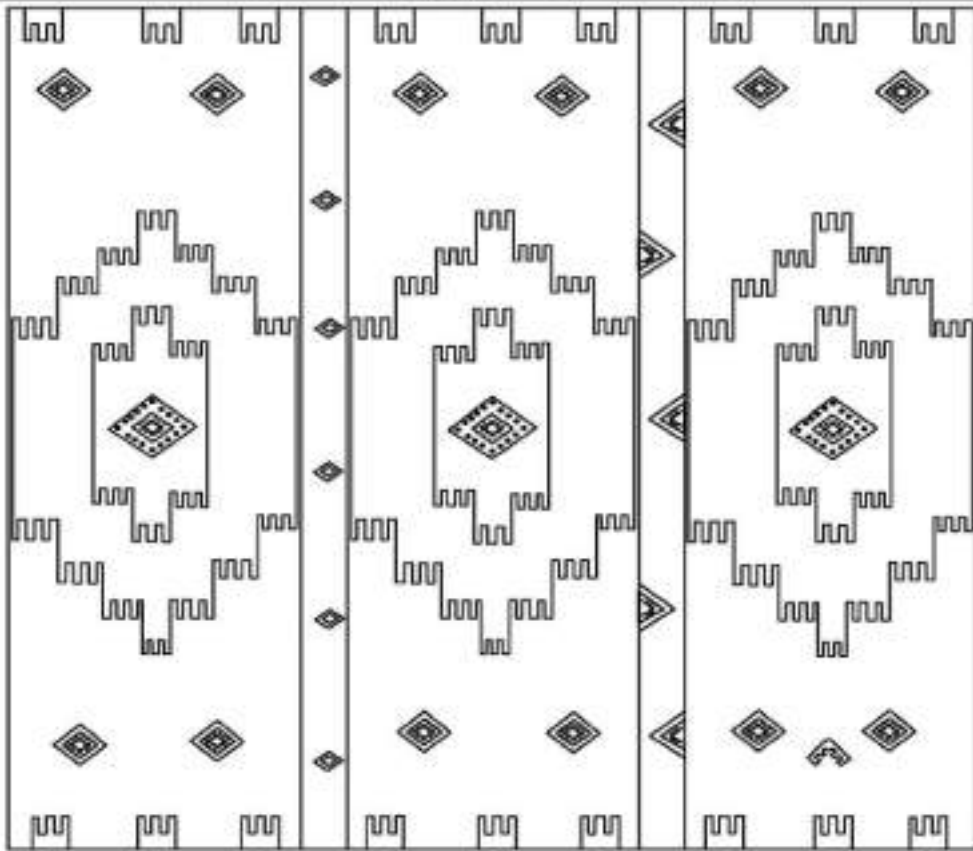
Çizim 2.12. Çağlayan Köyü kilim örneğinin çizimi

1. Örnek No : 13
2. Çizim No : 13
3. İnceleme Tarihi : 19.08.2017
4. İlgili Koleksiyon : Çağlayan Köyü
5. Koleksiyondaki Yeri : Yüklüktedir.
6. Tarihlendirme : 50 Yıllık
7. Onarım Görüp Görmediği : Onarım Görmemiştir.
8. Dokuyan Kişi : Rabia CENİK, Fadik CENİK, Meliha CENİK
9. Ayrıntılı Tanım :

 - a) Tür-Cins : Kilim
 - b) Boyutları : En: 208 cm Boy: 358 cm
Saçak Uzunluğu : 5 cm
Kaynak Kişi : Cennet Karaca
 - c) Kullanılan Malzeme : Yün
 - d) Kullanılan Renkler: Bordo, yeşil, turuncu, lacı, siyah, beyaz, kahve
 - e) Kompozisyon: Kilim 5 adet geniş tahta zemine ayrılmıştır. Bunlar birbirlerinden lacı zeminden oluşan daha dar tahtalar ile ayrılmıştır. Kenarlarında ise (zincir) su yolu zincir kullanılmıştır. Ana temayı 5 adet tahtanın ortasına yerleştirilen sandıklı masıra (parmak) motifleri oluştururken içleri boncuklu budak, bereket ve gelinağlatan motifleri ile merkezileşmiştir. Kilimin geniş kenarları lacı, turuncu, yeşil renklerde parmak motifleri ile doldurulmuştur. Dar tahtalarda ise budak, göz motifleri işlenmiştir.
 - f) Değerlendirme: Dokuma diğer incelediğimiz örneklere göre geniş 5 adet tahtaya ayrılarak onların içine dokunan nakışlarla merkezileşmiştir. Bu kadar genişlikte tahta üzerine işlenmiş nakışlardan oluşan beş adet göbek benzeri dokumalara incelediğimiz örneklerde çok az rastlanmıştır. Boncuklu budak, gelinağlatan ve budak motiflerinin boş kalan zeminlere ustalıkla yerleştirildiğini görmekteyiz. Uzun kenarlardaki parmak motifleri sanki yâd elleri temsil ederken onların bittiği noktalardaki boncuklu budak, budak ve göz motifleri de kem gözlere tedbir amaçlı dokunmuş gibi bir anlam kazanmaktadır. Yıpranma ve renk kaybı yoktur.

Resim 2.13. Çağlayan Köyü kilim örneği

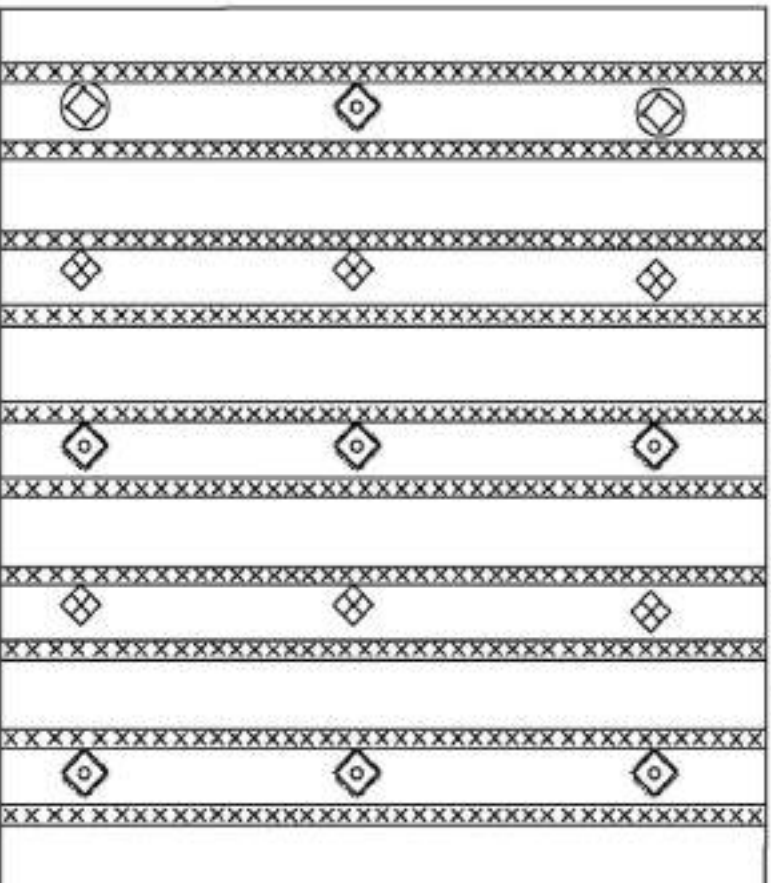

Çizim 2.13. Çağlayan Köyü kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 14
- 2) Çizim No : 14
- 3) İnceleme Tarihi : 19.08.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Çağlayan Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yüklüktedir.
- 6) Tarihlendirme : 30 Yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Onarım Görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Döndü CENİK, Rabia CENİK,
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En: 205 cm Boy: 350 cm
Saçak Uzunluğu : 8 cm
Kaynak Kişi : Cennet Karaca
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: Bordo, yeşil, turuncu, laci, beyaz,
- e) Kompozisyon: Zemin geniş ve dar tahtaların sonsuza kadar uzanan görünümünden oluşmaktadır. Tahtaların içleri belli bir düzen içerisinde bazıları boş bırakılırken bazılarında nakış işlenmiştir. Boş tahtaların içlerinde iki yanda ince bir şerit şeklinde görünen yöresel dilde çubuk ismi verilen daha ince şeritler bulunmaktadır. Her üç tane nakışsız, boş tahtadan sonra gelen tahta yöresel dilde "cemek" adı verilen beyaz X şeklinde görünen göz motifleri ve çengellerden oluşan "zincirler" ile birbirlerinden ayrılmıştır. Ve siyah zeminden oluşan tahtalar üzerinde ise gelinağlatan, boncuklu budak, göz motifleri işlenmiştir.
- f) Değerlendirme: Dokuma sonsuza dek uzanan boş tahtalar arasına renk uyumu ile dokunmuş kenarları kıvrım ve cemeklerden oluşan zincirler içerisinde gelinçatlatan, boncuklu budak ve göz motiflerinin ahenkli uyumu içerisinde hoş bir görünüm kazanmıştır. Desen yoğunluğu az olmasına rağmen renk uyumları ile nakışların ön plana çıkarılmasının güzel bir örneğidir. Dokumanın ana temasında sonsuza dek uzanan tahtalar ile bereketli, kem gözlerden, nazardan, büyüden uzak, maharetli ve uzun bir ömrün beklentisi vardır. Yıpranma ve renk kaybı yoktur.

Resim 2.14. Çağlayan Köyü kilim örneği

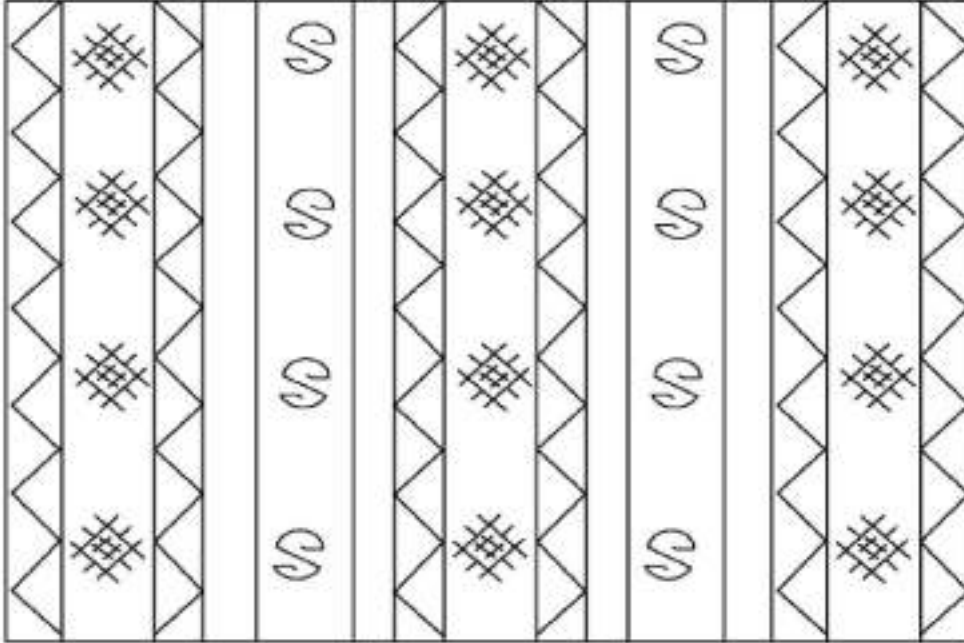

Çizim 2.14. Çağlayan Köyü kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 15
- 2) Çizim No : 15
- 3) İnceleme Tarihi : 19.08.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Çağlayan Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yüklüktedir.
- 6) Tarihlendirme : 40 Yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Onarım Görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Cennet Karaca
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En: 150 cm Boy: 336 cm
Saçak Uzunluğu : 7 cm
Kaynak Kişi : Cennet Karaca
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: Bordo, yeşil, turuncu, kahve, sarı, kırmızı, siyah, mavi, turkuaz
- e) Kompozisyon: Kilim genişlik açısından eşit oranda dokunmuş tahta ve çubuklardan sonsuzluğa uzanmaktadır. Tahta ve çubukların hepsine nakış yapılmamıştır. Bazıları boş bırakılan tahtalar birbirlerinden zikzak şeklinde oluşan suyolu deseni ile ayrılmıştır. Kilimde mavi ve tonları hâkimdir. Genellikle nakış olarak budak motifleri işlenmiştir ancak tam orta kısma denk gelen tahta üzerine kıvrım motifleri işlenmiştir.
- f) Değerlendirme: Kilim nakışsız tahtalar üzerine yer yer işlenen budak motiflerinden ve bir yerde de kıvrım motiflerinden oluşmaktadır. Pıtrak veya budak motifi üzerindeki dikenlerin kötü gözü, pis nefesleri, nazar ve büyüleri uzaklaştırdığına inanılırken aynı zamanda pıtrak diken sayılarından dolayı bolluk ve bereket anlamlarında da kullanılmıştır.
Yıpranma ve renk kaybı yoktur.

Resim 2.15. Çağlayan Köyü kilim örneği

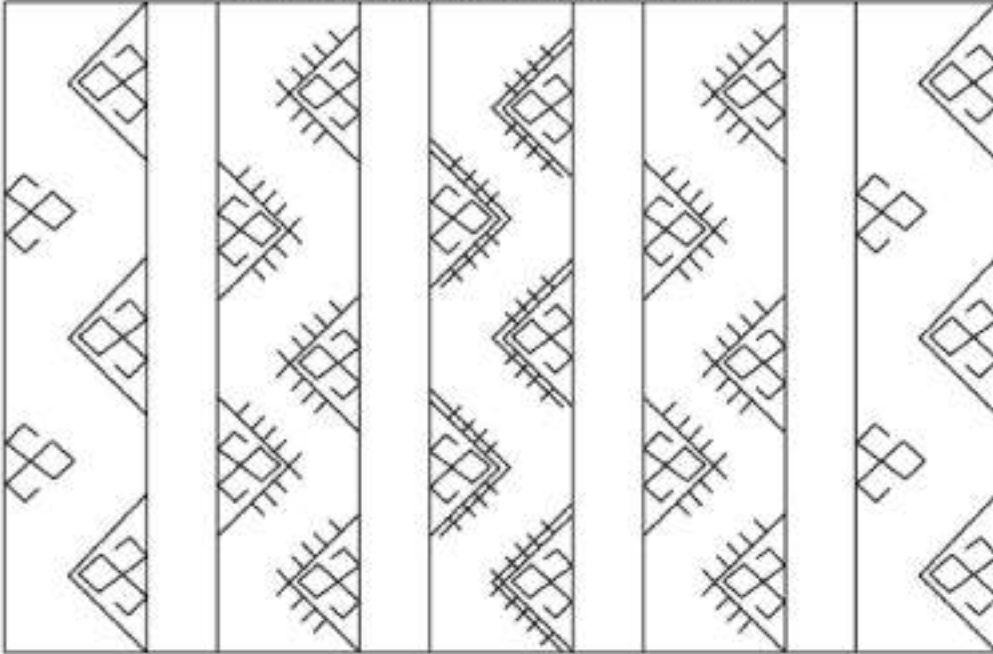

Çizim 2.15. Çağlayan Köyü kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 16
- 2) Çizim No : 16
- 3) İnceleme Tarihi : 19.08.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Çağlayan Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yüklüktedir.
- 6) Tarihlendirme : 40 Yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Onarım Görmemiştir. Yıpranmıştır
- 8) Dokuyan Kişi : Cennet Karaca
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En: 160 cm Boy: 410 cm
Saçak Uzunluğu : 9 cm örgülüdür.
Kaynak Kişi : Cennet Karaca
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: Bordo, lacı, yeşil, turuncu, sarı, krem, pembe, beyaz
- e) Kompozisyon: Tahta, çubuk ve birbirlerinden ayırmak için zikzaklı suyolu zinciri kullanılmıştır. Tahtaların biri üzerine nakış yapılırken diğeri boş bırakılmıştır. Nakışlı tahtalar üçgen şeklinde biri ters diğeri düz olacak şekilde yarım üçgenlerden oluşturulmuştur. Bu üçgen desenleri yöresel dilde “çevresi boncuklu deli kıvrım” ya da gelinağlatan motiflerinden oluşmaktadır. Bazıları çevresi budaklı ve boncuklu iken bazıları boş bırakılmıştır.
- f) Değerlendirme: Bu dokumada farklı bir motif oluşturulmuştur. Gelinağlatan (deli kıvrım) elibelinde, gibi motifler üçgenler içerisine yarım motif şeklinde işlenmiştir. Ve bu üçgenler de bir ters bir düz şekilde yerleştirilerek farklı bir kompozisyon oluşturulmuştur. Yer yer yıpranmadan dolayı yırtıklar ve renk kaybı oluşmuştur.

Resim 2.16. Çağlayan Köyü kilim örneği

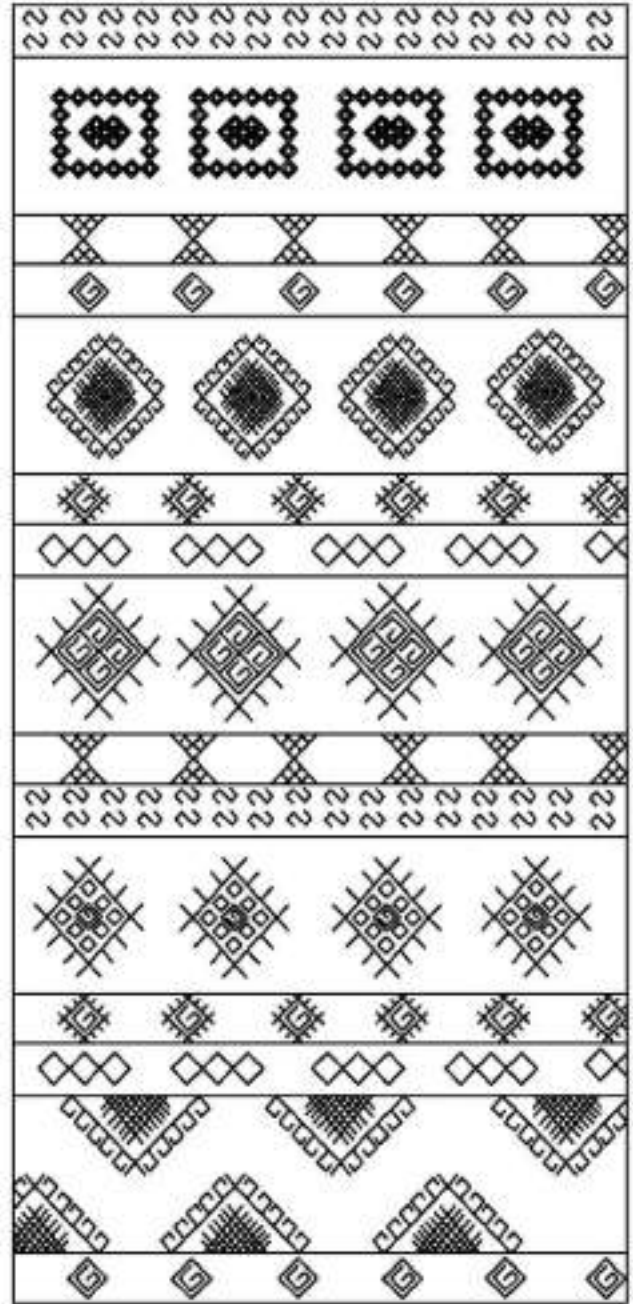

Çizim 2.16. Çağlayan Köyü kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 17
- 2) Çizim No : 17
- 3) İnceleme Tarihi : 19.08.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Sarıyar Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yüklük
- 6) Tarihlendirme : 30 yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Onarım görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Hafize ÖZEN
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En:160 Boy:320
Saçak Uzunluğu : 10 cm
Kaynak Kişi : Hasan ŞAHİN
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: turuncu, sarı, siyah, beyaz, pembe, gri, yeşil, bordo,
- e) Kompozisyon: Dokumada enine işlenen tüm tahtalar üzeri boş yer kalmayacak şekilde yoğun motif bezemesi ile zenginleştirilmiştir. Enine doğru uzanan tahtalar üzerinde muska, göz, kıvrım, saç bağı, budak, koçboynuzu, gelinağlatan, akrep motifleri işlenmiştir.
- f) Değerlendirme: Çok renkli ve yoğun nakışlı bir kompozisyona sahiptir. Zıt renkler uyum içinde kullanılmıştır. Aynı desen küçük farklarla başka versiyonlarda işlenmiştir. Örneğin göz motifini birçok farklı şekillerde görebilmekteyiz. Kilimin ana temasını anlatmak epey güç olabilir. Ama saç bağı motifini onun evlenme isteğini dile getiren bir genç kız tarafından dokunmuş olabileceğini göstermektedir. Bu tasarımda adeta tüm maharetini sergilemiş ve geleceğe dair nerede ise tüm dileklerini sıralamış gibidir. Örneğin budak motifleri ile bereketli bir yaşam, akrep motifleri ile başta sürüngenler olmak üzere zarar verici mahlukat, koçboynuzu motifi ile cesaret, güç, kahramanlık beklentisi, göz motifleri ile kem gözlerden uzak bir ömür beklentisi vardır. Yıpranma ve renk kaybı olmamıştır.

Resim 2.17. Sanyar Köyü kilim örneği

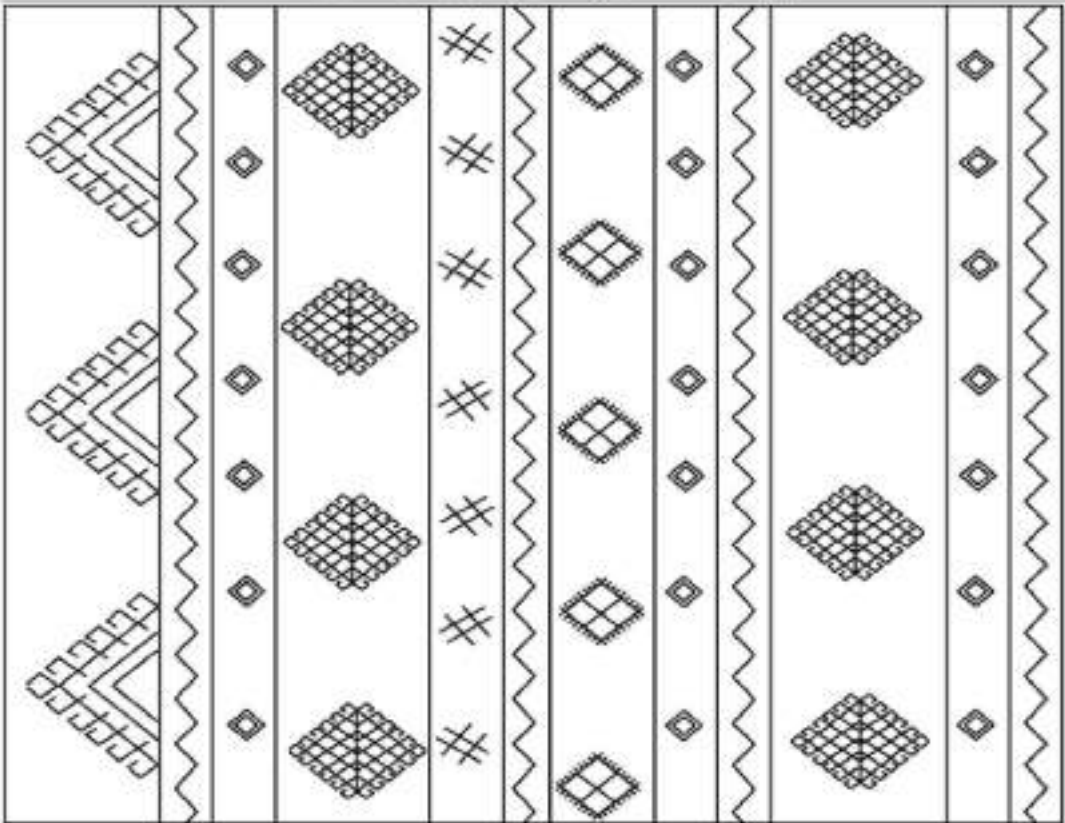

Çizim 2.17. Sanyar Köyü kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 18
- 2) Çizim No : 18
- 3) İnceleme Tarihi : 28.10.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Sarıyar Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Sarıyar Merkez Camii
- 6) Tarihlendirme : 75 yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Cennet IŞIK
- 9) Ayrıntılı Tanım :
 - a) Tür-Cins : Kilim
 - b) Boyutları : En: 160 cm Boy: 340 cm
Saçak Uzunluğu : 10 cm
Kaynak Kişi : Cennet IŞIK
 - c) Kullanılan Malzeme : Yün
 - d) Kullanılan Renkler: Bordo, turuncu, sarı, siyah, pembe, yeşil, mavi
 - e) Kompozisyon: Enine doğru uzanan tahtalar üzerine nakışlar işlenmiştir. Bu tahtalar arası kimi zaman su yolu zincir ile ayrılırken bazı yerlerde de boş ince şerit tahtalar ile ayrılmaktadır. Tahtalar üzerinde hâkim olan desen budak desenedir. Bazı yerlerde yarım budak bazı yerlerde tek gözlü budak kimi yerlerde de boncuklu budak olmuştur. Ara ara ise göz motifleri yerleştirilmiştir. Kimi yerlerde de budaklar içine göz motifleri, kimi yerlerde bereket motifleri işlenmiştir. Kilimin iki uzun kenarında, boydan boya, iç içe geçirilerek çengel motiflerinden oluşturulan zincir ile su yolu oluşturulmuştur. Kilimin enine doğru olan kenarlarından birinde ise renkli iplerle püskül yerleştirilmiştir.
 - f) Değerlendirme: Kilimde boş yer kalmayacak şekilde yoğun motif bezemesi dikkati çeker. Zıt renkler bir arada kullanılmıştır. Budak, göz ve muska motifleri ile kem gözlere karşı korunma amaçlı dokunmuştur. Yıpranma ve renk kaybı yoktur. Kısa kenarları saçaklıdır. Kilimin ana temasını başta sürüngenler olmak üzere tüm zararlı mahlûkattan, kem gözlerden, nazardan, büyüden uzak, bereketli, mutlu, uzun bir ömür beklentisi ile dokunması oluşturur.

Resim 2.18. Sarıyar Köyü kilim örneği

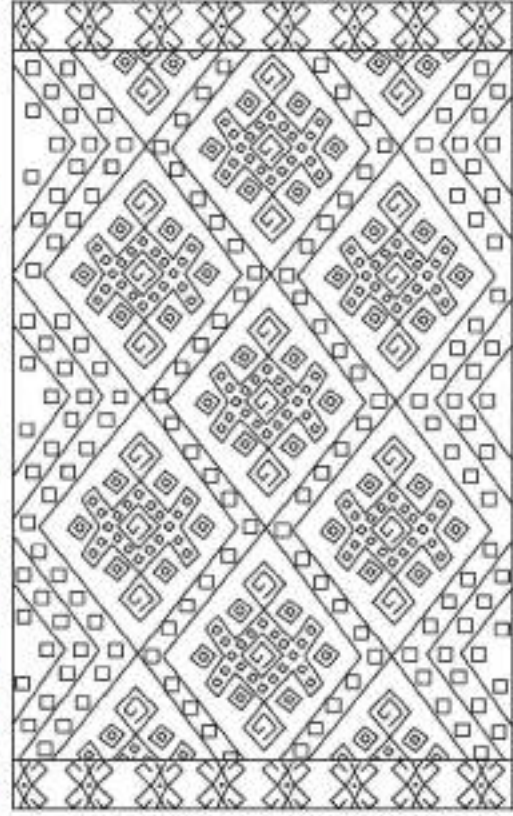

Çizim 2.18. Sarıyar Köyü kilim örneğinin çizimi

1. Örnek No : 19
2. Çizim No : 19
3. İnceleme Tarihi : 19.08.2017
4. İlgili Koleksiyon : Sarıyar Köyü
5. Koleksiyondaki Yeri : Yüklüktedir.
6. Tarihlendirme : 50 yıllık
7. Onarım Görüp Görmediği : Onarım görmemiştir.
8. Dokuyan Kişi : Zeynep ŞAHİN
9. Ayrıntılı Tanım :
 - a) Tür-Cins : Kilim/Seccade
 - b) Boyutları : En:60 Boy:120
Kaynak Kişi : Hasan ŞAHİN
 - c) Kullanılan Malzeme : Yün
 - d) Kullanılan Renkler: turuncu, bordo, sarı, pembe, yeşil, siyah, beyaz
 - e) Kompozisyon: Birçok rengin uyum içinde kullanıldığı dokumada baklava dilimli birçok göbek bulunmaktadır. Bu göbekler içinde de göz ve saç bağı motifleri yer almıştır. Uç kısımlarda ise koçboynuzu motifleri işlenmiştir.
 - f) Değerlendirme: Zıt renkler uyum içinde kullanılmıştır. Kilim seccade olarak dokunmuş olmasına rağmen benzerlerine göre farklılık arz eder. Kompozisyonu diğer seccadelerdeki gibi mihrap, niş, kandil gibi değildir. Dörtgenlerden oluşan birçok göbekten oluşmaktadır. Yıpranma ve renk kaybı yoktur.

Resim 2.19. Sarıyar Köyü kilim örneği

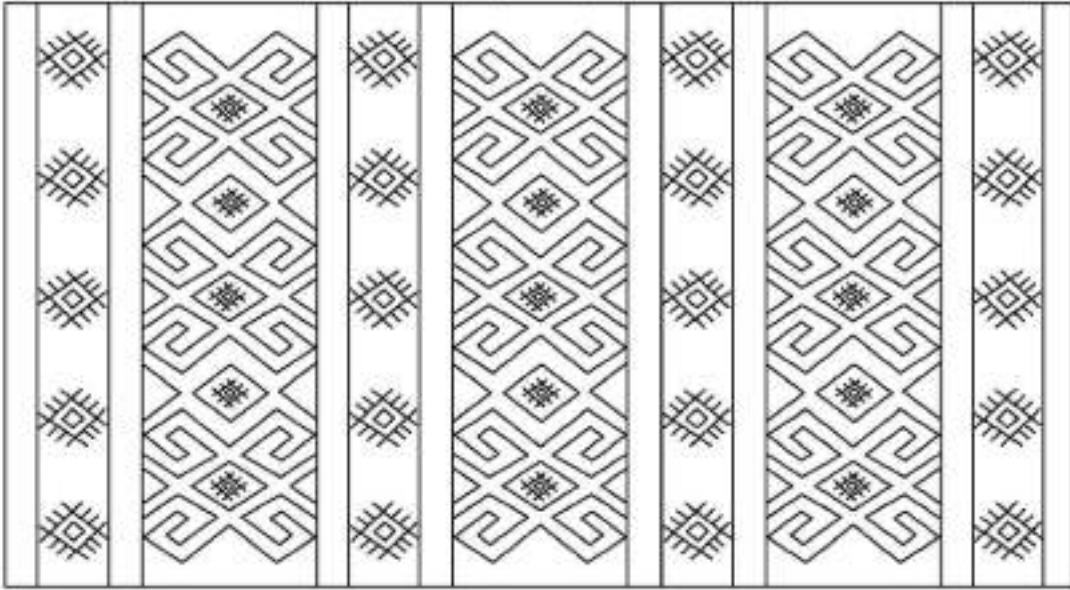

Çizim 2.19. Sarıyar Köyü kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 20
- 2) Çizim No :20
- 3) İnceleme Tarihi :28.10.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Sarıyar Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yüklük
- 6) Tarihlendirme : 70 yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Cennet IŞIK
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Cicim
- b) Boyutları : En: 180 cm Boy: 230 cm
Saçak Uzunluğu : 15 cm
Kaynak Kişi : Nuriye GÜL
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: kırmızı, mavi, sarı, beyaz, yeşil, bordo, siyah, ...
- e) Kompozisyon: Kilimde mavi, lacı ve bordo renklerinin hâkim olduğu zemin üzerine beyaz, sarı ve yer yer turuncuyla işlenen motifler ile renk uyumu yakalanmıştır. Enine dokunmuş geniş ve dar tahtalardan oluşan kompozisyonda eli belinde, koçboynuzu, göz ve pıtrak motifleri yoğun olarak işlenmiştir.
- f) Değerlendirme: Koyu zemin üzerine açık renklerle işlenen nakışlar dikkatleri üzerine çekmektedir. Zeminde kullanılan renkler daha koyu ve birbirine yakın iken nakışlar daha açık renklerle işlenmiştir. Genel olarak koçboynuzu, pıtrak, göz motiflerinin işlendiğini görmekteyiz. Bu nakışlarla ise kötü bakışlardan, nazarlardan, kem gözlerden korunma amacı gözetilmiştir. Koçboynuzu erkekliği, cesareti, gücü temsil eder, aynı zamanda kahramanlık ve kuvvet simgesidir. Kilimin ana temasında bereketli, nazarlardan uzak bir ömür beklentisi var iken aynı zamanda kötü bakışlara ya da niyetlere de yeri geldiğinde cevap verileceğini ifade etmek için koçboynuzu motifleri ile de yanıt verileceğini ifade eder. Yıpranma ve renk kaybı yoktur.

Resim 2.20. Sarıyar Köyü kilim örneği

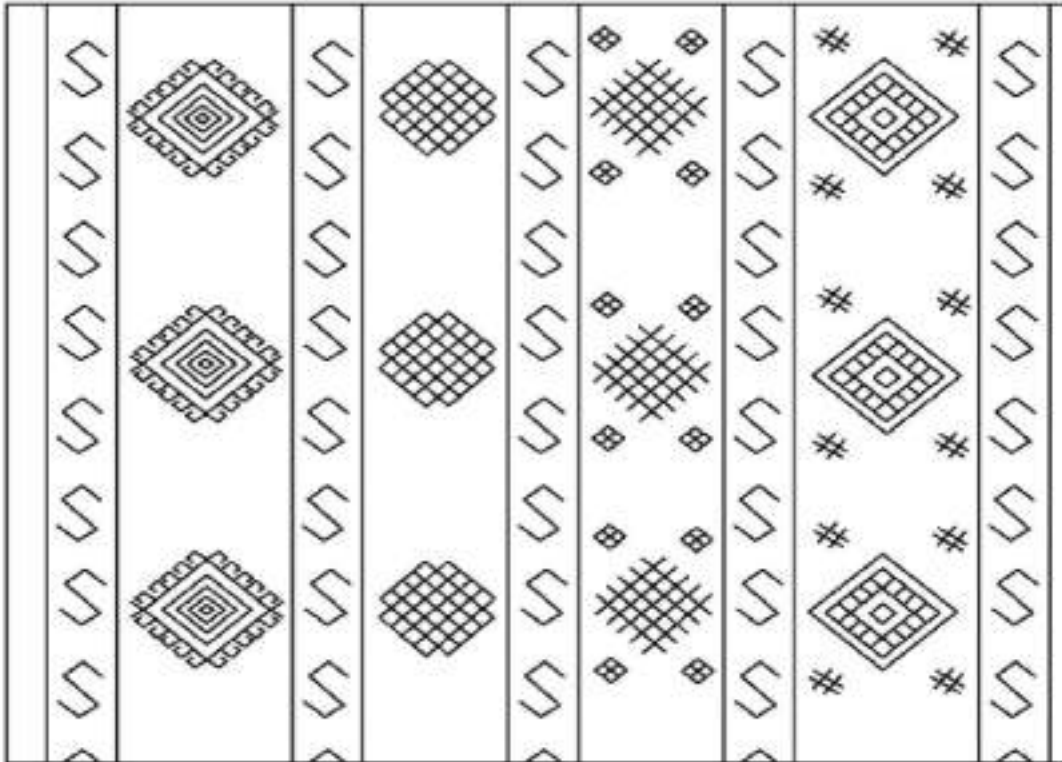

Çizim 2.20. Sarıyar Köyü kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 21
- 2) Çizim No : 21
- 3) İnceleme Tarihi : 28.10.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Sarıyar Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Sarıyar Merkez Camii
- 6) Tarihlendirme : 70 yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Cennet IŞIK
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En: 155 cm Boy: 360 cm
- Saçak Uzunluğu : 12 cm
- Kaynak Kişi : Cennet IŞIK
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: Sarı, turuncu, yeşil, siyah, kahve, pembe, gri, kırmızı,
- e) Kompozisyon: Sarı, turuncu, yeşil, siyah, kahve, pembe, gri, kırmızı renklerinin kullanıldığı dokumada hâkim renk sarı ve bordonun oluşturduğu kompozisyonudur. Enine tahtalardan oluşan dokumada hâkim desen ise çeşitli şekillerde üsluplaştırılan budaklar, göz ve muska motifleridir.
- g) Değerlendirme: Genel olarak kırmızı ve sarının tonlarından oluşturulmuştur. Çeşitli şekillerde üsluplaştırılan pıtrak ya da budak motifi üzerindeki dikenlerin kötü gözü, pis nefesleri, nazar ve büyüleri uzaklaştırdığına inanılırken aynı zamanda pıtrak diken sayılarından dolayı bolluk ve bereket anlamlarında da kullanılmıştır. Aynı şekilde göz ve muska da şerli ve kötü nefislerden korunma amacıyla yoğun olarak işlenmiştir. Çengel motifi de sivri uçlarıyla kötü bakışları uzaklaştırmayı amaçlar. Kilimin ana teması kem gözlerden, nazardan, büyüden uzak; bolluk, bereket içerisinde bir ömür dilenmiştir.
- Yıpranma ve renk kaybı yoktur. Uçlarında saçak vardır.

Resim 2.21. Sarıyar Köyü kilim örneği

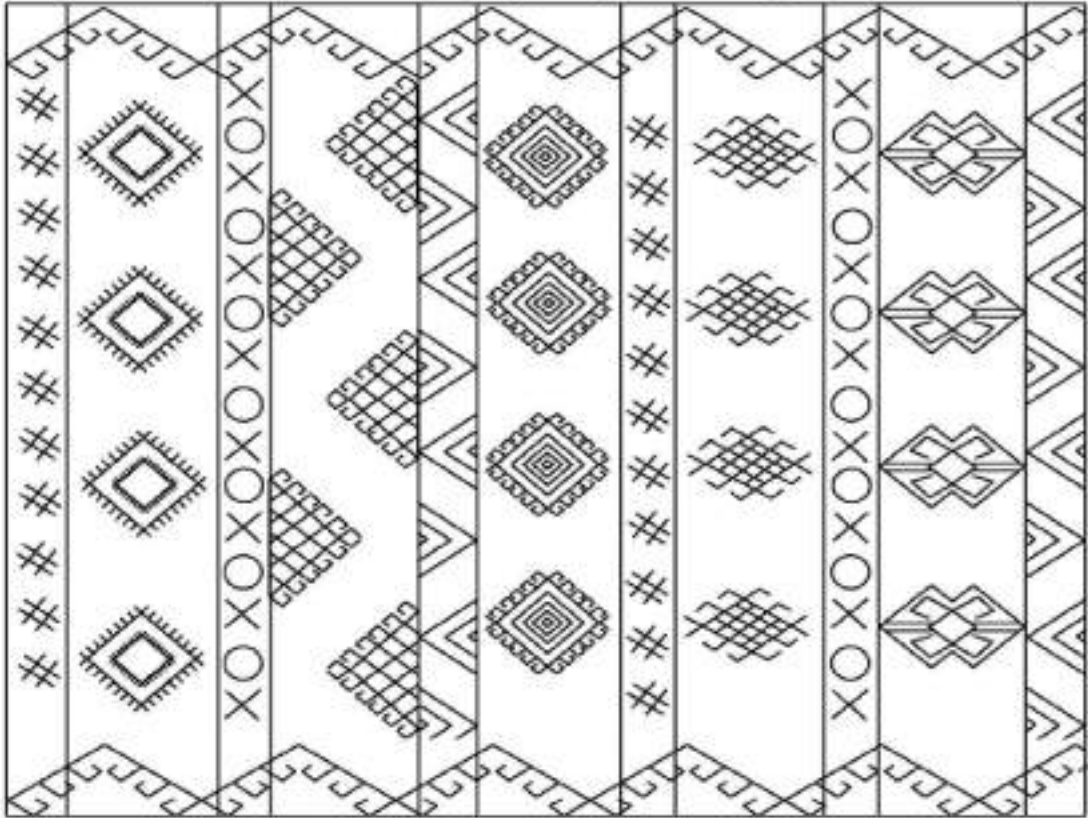

Çizim 2.21. Sarıyar Köyü kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 22
- 2) Çizim No :22
- 3) İnceleme Tarihi :28.10.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Sarıyar Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Sarıyar Merkez Camii
- 6) Tarihlendirme : 60 yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Hafize ÖZEN
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En: 160 cm Boy: 310 cm
Saçak Uzunluğu : 10 cm
Kaynak Kişi :Hasan ŞAHİN
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: Mavi, sarı, kırmızı, beyaz, pembe, yeşil, turuncu
- e) Kompozisyon: Yine alışlagelmişin ötesinde çok renkli bir kompozisyondan oluşan dokumada birçok renk ve üzerlerinde yoğun nakışlar dikkat çekmektedir. Zıt renkler uyum içinde kullanılmıştır. İki uzun kenarlar boydan boya bereket motifleri ile işlenmiştir. Yoğun olarak budak, göz, muska, akrep, çengel, bereket motiflerinin çeşitli kompozisyonlarda işlenerek farklı şekillerde karşımıza çıktığını görmekteyiz.
- f) Değerlendirme: İncelediğimiz dokumalar arasında en fazla renk ve motifin olduğu örneklerden bir tanesidir. Mükemmel bir dokuma ve renk cümbüşü vardır. Dokuyucu tüm maharetini göstermiştir diyebiliriz. Bereket beklentisi, kem gözlerden korunmayı ümit etme, akrep gibi zararlı haşerattan uzaklık, gelinağlatan, su yolu, cemek; ümit, korku, beklenti, maharet gibi birçok duygunun kompozisyon olup kilimde ortaya çıkmasının örneğidir. Renk solması ve yıpranma, yırtık yoktur.

Resim 2.22. Sarıyar Köyü kilim örneği

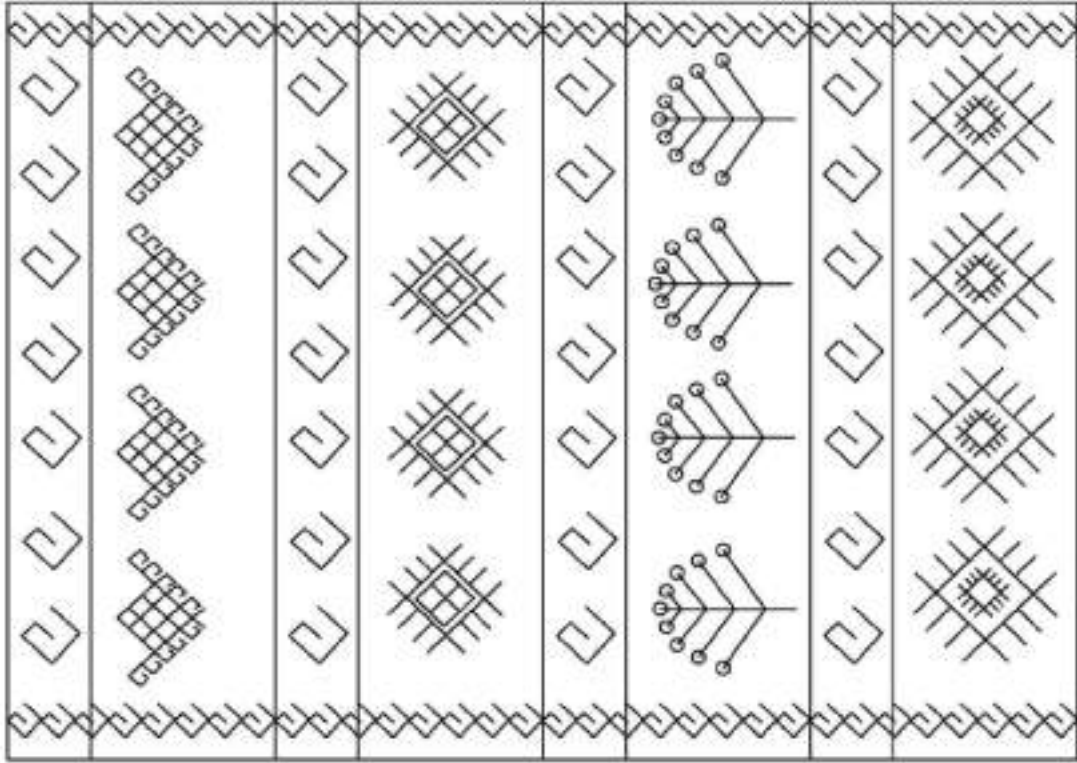

Çizim 2.22. Sarıyar Köyü kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 23
- 2) Çizim No :23
- 3) İnceleme Tarihi : 19.08.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Sarıyar Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yüklük
- 6) Tarihlendirme : 30 yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Onarım görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Hafize ÖZEN
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En:170 Boy:330
Saçak Uzunluğu : 10 cm
Kaynak Kişi : Hasan ŞAHİN
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler:Sarı, turuncu, mavi, beyaz, siyah, bordo, pembe, yeşil,
- e) Kompozisyon: Enine doğru uzayan tahtalar üzeri göz, budak, pıtrak, çengel, muska, koçboynuzu, gelinağlatan, nakışları ile doldurulmuştur. Birçok zıt renk bir arada kullanılmıştır. Göz ve budak motiflerinin birçok farklı türden nakış olarak değişik formlarda işlendiğini görebilmekteyiz. Kilimin iki uzun kenarları boydan boya aralarında boşluk bırakılmayan koçboynuzu motifleri ile sıralanmıştır.
- f) Değerlendirme: Renklerin ve nakışların yoğun olarak kullanıldığı bir kompozisyon olarak karşımıza çıkmaktadır. Genellikle kare dörtgen formda nakışlar tahtalar üzerine işlenmiştir. Kilimin ana teması kem gözlerden, büyü, nazar ve diğer zararlı mahlûkatın zararından korunma amacı ile motifler işlenmiştir. Pıtrak ve bereket motifleri de çokça kullanılarak bereketli bir ömür beklentisi olduğu görülmektedir. Aynı zamanda en fazla kullanılan koçboynuzu motifleriyle de güç, kuvvet ve cesareti temsil etmesi amaçlanmıştır. Yıpranma ve renk kaybı olmamıştır.

Resim 2.23. Sarıyar Köyü kilim örneği

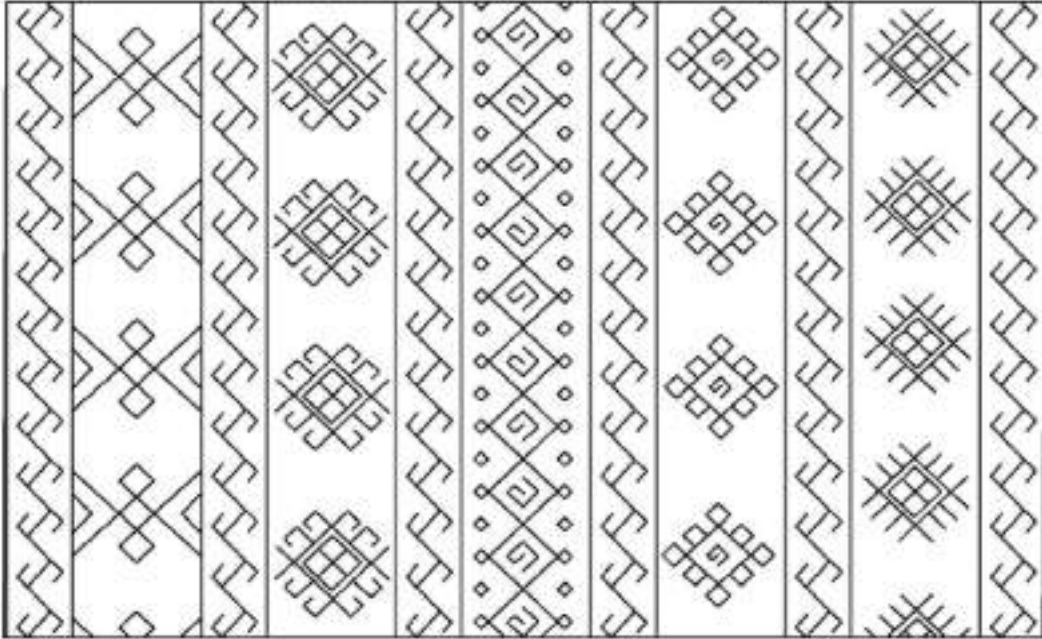

Çizim 2.23. Sarıyar Köyü kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 24
- 2) Çizim No :24
- 3) İnceleme Tarihi : 19.08.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Sarıyar Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yüklük
- 6) Tarihlendirme : 25 yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Onarım görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Fatma UZUN
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En:170 Boy:320
Saçak Uzunluğu : 10 cm
Kaynak Kişi : Hasan ŞAHİN
- c) Kullanılan Malzeme :Yün
- d) Kullanılan Renkler: sarı, turuncu, mor, bordo, yeşil, beyaz, siyah, pembe
- e) Kompozisyon: Enine doğru uzanan farklı genişlikteki tahtalardan oluşmaktadır. Desen ve motif yoğunluğu yüksektir. Çeşitli motifler kullanılarak zenginleştirilmiştir. Tahtalar üzerine işlenen nakışlar her bir kuşakta zincir şeklinde birbirini tekrarlayarak kendi içerisinde kompozisyon oluşturmaktadır. Göz, saç bağı, zincir, budak, muska, bereket motifleri işlenmiştir.
- f) Değerlendirme: Dokumada boş yer kalmayacak şekilde yoğun motif bezemesinin dikkati çektiği bir tasarım olmuştur. Genel olarak koyu renk zemin üzerine işlenen açık renk motiflerle ahenkli bir uyum yakalanmıştır. Farklı şekillerde işlenmiş zincirler kilimde ilk dikkat çeken kısımlar olabilmektedir. Birbirini tekrar eden farklı desenli zincirler de dokumada yoğun olarak kullanılmıştır. Saç bağı motifinin işlenmiş olması, dokumayı evlenmek niyetini ortaya koyan bir genç kız tarafından dokunmuş olduğunu gösterebilir şeklinde yorumlanabilir. Hayatının baharında bir genç kız tarafından dokunmuş olabileceği düşüncesiyle dokumayı incelediğimizde hayattan, gelecekte birçok beklentinin olduğu görülmektedir. Kem gözlerden, nazardan, büyüden uzak, sürüngenler gibi her türlü zarar verici mahlukatın şerrinden uzak, bolluk, bereket içerisinde bir gelecek hayalininilmek ilmek işlendiğini görmekteyiz.

Resim 2.24. Sarıyar Köyü kilim örneği

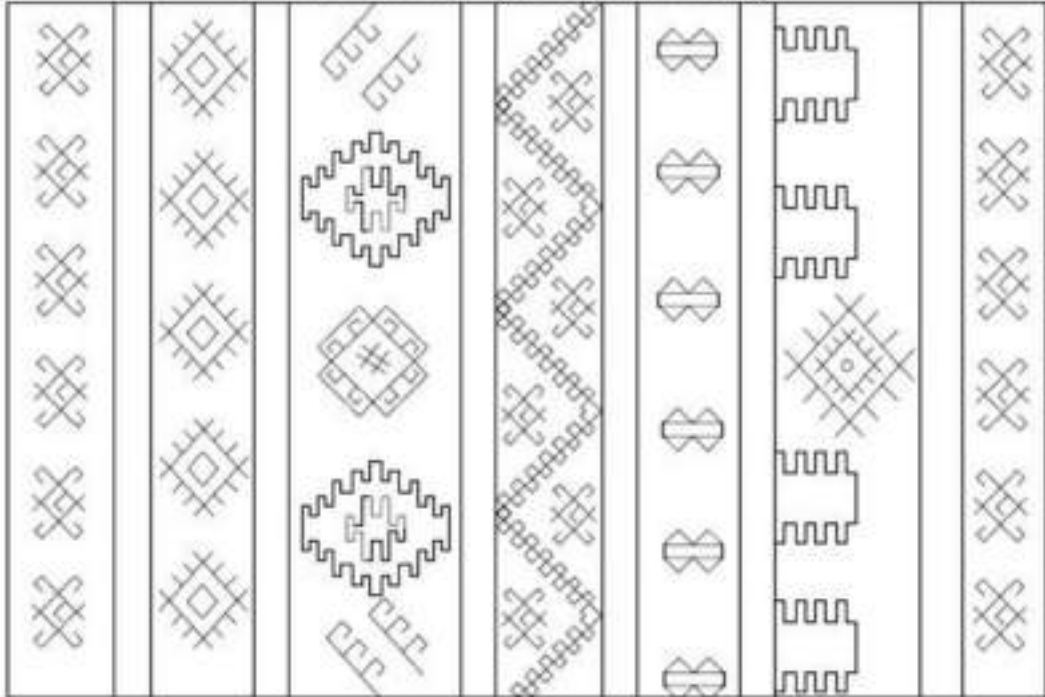

Çizim 2.24. Sarıyar Köyü kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 25
- 2) Çizim No : 25
- 3) İnceleme Tarihi : 19.08.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Sarıyar Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Sarıyar Köyü Merkez Camii
- 6) Tarihlendirme : 40 yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Meşhur Ağkız Bacı
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En: 160 cm Boy: 340 cm
Saçak Uzunluğu : 5 cm
Kaynak Kişi : Meşhur Ağkız Bacı
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: Sarı, siyah, beyaz, bordo, pembe, kırmızı, turuncu, gri, mavi,
- e) Kompozisyon: enine doğru uzanan tahtalardan oluşmuştur. Bu tahtalar üzerine nakışlar yapılmıştır. İki uzun kenarına renkli ipliklerden püsküller yapılmıştır. Farklı formda işlenmiş el, budak ve akrep motifleri bulunmaktadır. Canavar izi, bereket, tarak motifleri de bulunmaktadır. Bazı yerlerde de suyolu motifleri işlenmiştir.
- f) Değerlendirme: birçok rengin bir arada hatta aynı motiflerde kullanıldığını görmekteyiz. Kilimin ana temasında suyun olduğu ve böylece de bereketin onu takip edeceği, kem gözlerin, nazar, büyüünün uzak olması, başta sürüngenler olmak üzere her türlü mahlûkatın zararından uzak olunması, uzun, mutlu, huzurlu bir yaşam beklentisiilmekilmek nakşedilmiştir. Yıpranma ve renk kaybı yoktur.

Resim 2.25. Sarıyar Köyü kilim örneği

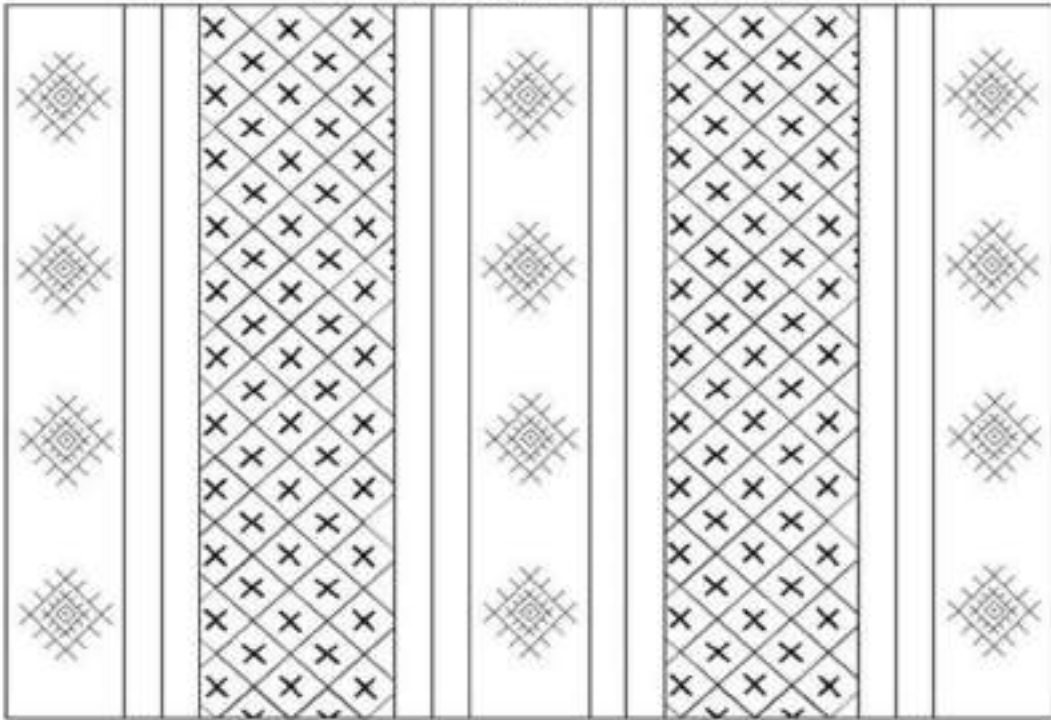

Çizim 2.25. Sarıyar Köyü kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 26
- 2) Çizim No : 26
- 3) İnceleme Tarihi : 19.08.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Sarıyar Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yüklük
- 6) Tarihlendirme : 40 yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Meşhur Ağkız Bacı
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En: 190 cm Boy: 330 cm
Saçak Uzunluğu : 3 cm
Kaynak Kişi : Meşhur Ağkız Bacı
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: kırmızı, pembe, yeşil, mavi, krem, bordo, mor
- e) Kompozisyon: enine doğru uzanan geniş tahtalardan ve aralarındaki çubuklardan oluşur. Genellikle budak ve göz motifleri dikkat çekmektedir.
- f) Değerlendirme: Renklerle motifleri uyum içinde kullanması diğer incelediğimiz örneklerden farklı olmasını ortaya koymuştur. Uzun kenarlarda, iki ayrı zinciri belli aralıklarla tekrarlaması dokumaya 3 boyutlu görselliği katması açısından da diğer örneklerden farklı bir tasarım olmuştur. X şeklindeki göz motiflerini belli bir renk ve motif uyumu içerisinde sıralaması sebebiyle de yine orijinal bir görsellik yakalanmıştır. Kilimin ana temasını kem gözlerden uzak, bereketli bir ömür beklentisi oluşturur. Renk kaybı ve yıpranma yoktur.

Resim 2.26. Sarıyar Köyü kilim örneği

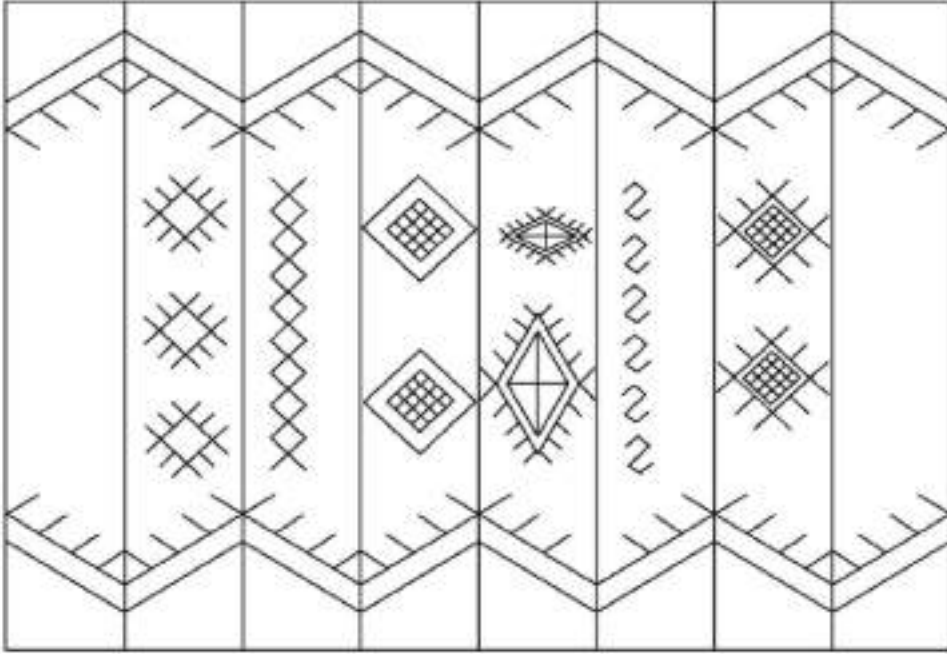

Çizim 2.26. Sarıyar Köyü kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 27
- 2) Çizim No :27
- 3) İnceleme Tarihi : 19.08.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Yusufoglan Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yüklük
- 6) Tarihlendirme : 50 yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Onarım görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Meşhur Ağkız Bacı
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim/Harar(çoval)
- b) Boyutları : En:100 Boy:170
Kaynak Kişi : Meşhur Ağkız Bacı
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: gri, siyah, beyaz, sarı, pembe, mavi,
- e) Kompozisyon: Enine doğru uzanan tahtalardan oluşmaktadır. Tahtalar üzerinde ara ara işlenmiş motifler bulunmaktadır. Dokumanın uzun iki kenarında boydan boya bereket motifleri işlenmiştir. Budak, Tek gözlü budak, göz, bereket, kıvrım motifleri kullanılmıştır.
- f) Değerlendirme: Çoval amacıyla dokunmuş ama daha sonra yer sergisi olarak kullanılmak üzere açılmıştır. Motif yoğunluğu açısından düşüktür. Uzun iki kenarındaki boydan boya işlenen bereket motifleri de içinde bulundurduğu şeye ithafen bereket amaçlanmıştır. Aynı şekilde pıtrak motifi ile bereketi amaçlanırken göz motifleri ile de nazar değmemesi için hedeflenmiştir. Kenarları sacaksızdır. Yıpranma olmamıştır ancak çok az renk kaybı olmuştur.

Resim 2.27. Yusufoglan Koyu kilim ornegi

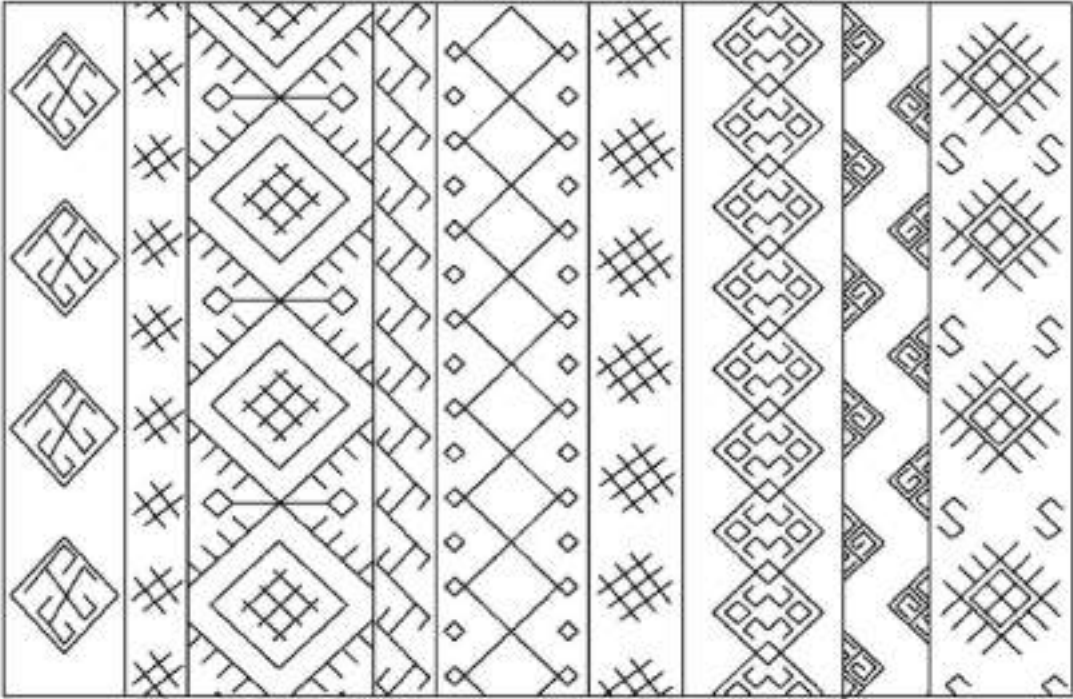

Çizim 2.27. Yusufoglan Koyu kilim orneginin çizimi

- 1) Örnek No : 28
- 2) Çizim No : 28
- 3) İnceleme Tarihi : 19.08.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Yusufoglan Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yüklük
- 6) Tarihlendirme : 30 yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Onarım görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Meşhur Ağkız Bacı
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En:165 Boy:370
Saçak Uzunluğu : 5 cm
Kaynak Kişi : Meşhur Ağkız Bacı
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: bordo, sarı, yeşil, turuncu, siyah, laci, beyaz...
- e) Kompozisyon: Enine doğru uzanan tahtalar üzeri motiflerle doldurulmuştur. Desen ve motif yoğunluğu yüksektir. Birbirini takip eden ve birbirleri ile bağlantılı şekilde bir zincir oluşturan motiflerle oluşmaktadır. Ton olarak birbirine yakın renklerin kullanıldığı dokumada yoğun bir motif çeşitliliği görülmektedir. Neredeyse tüm tahtalar üzeri motiflerle doldurulmuştur. Budak, saç bağı, küpe, çengel, göz, kıvrım, insan figürü, tek gözlü budak, pıtrak motifleri de kullanılmıştır.
- f) Değerlendirme: Boş yer kalmayacak şekilde yoğun motif bezemesi dikkat çeker. Bu dokumayı birçok diğer örneklerden farklı kılan motiflerin zincir şeklinde her kuşakta kendi içerisinde bir ahenk oluşturmasıdır. Zıt renkler uyum içinde kullanılmıştır. Dokuyucunun ustalığını, müthiş zekâ ve el becerisinin birleşiminin güzel bir örneği olarak karşımıza çıkarmaktadır. Yıpranma ve renk kaybı bulunmamaktadır.

Resim 2.28. Yusufoğlan Köyü kilim rneği

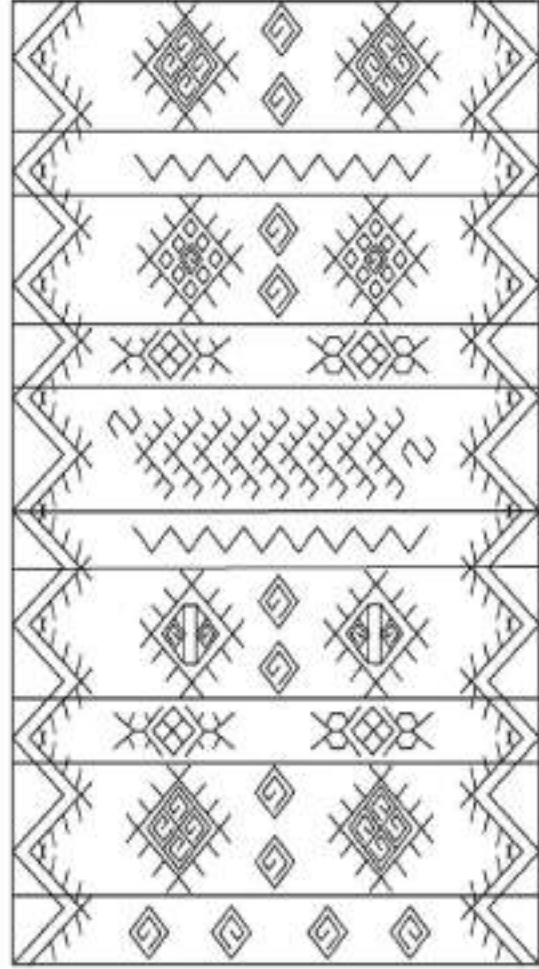

Çizim 2.28. Yusufoğlan Köyü kilim örneğinin izimi

- 1) Örnek No : 29
- 2) Çizim No :29
- 3) İnceleme Tarihi : 19.08.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Yusufoglan Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yüklük
- 6) Tarihlendirme : 50 yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Onarım görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Meşhur Ağkız Bacı
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim/Harar (çoval)
- b) Boyutları : En:100 Boy:170
Kaynak Kişi : Meşhur Ağkız Bacı
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: mavi, sarı, turuncu, siyah, beyaz, bordo, yeşil, ...
- e) Kompozisyon: Enine doğru uzayan tahtalar üzerine çeşitli motifler işlenmiştir. Geniş kenarları boydan boya, yöresel dilde yürütmeli budak denilen bereket motifleri ile dokunmuştur. Kilimin bir kısmı arka yüzeye katlanmıştır. Saç bağı, göz, budak, gelinağlatan, kıvrım, yürütmeli budak motifleri kullanılmıştır.
- f) Değerlendirme: Çoval amaçlı dokunmuş ama yer sergisi olarak kullanılmaktadır. Mahsul korumak ve saklamak amacıyla dokunması sebebiyle kilimde yoğun olarak kem gözlerden, nazardan korunma amaçlı budak motiflerinin farklı şekillerde işlendiğini görmekteyiz. Budak, pıtrak, göz gibi nazarlardan korunmak ve bereket amaçlı nakışlarla süsleme yapılmıştır.

Resim 2.29. Yusufoglan Koyu kilim
örneği

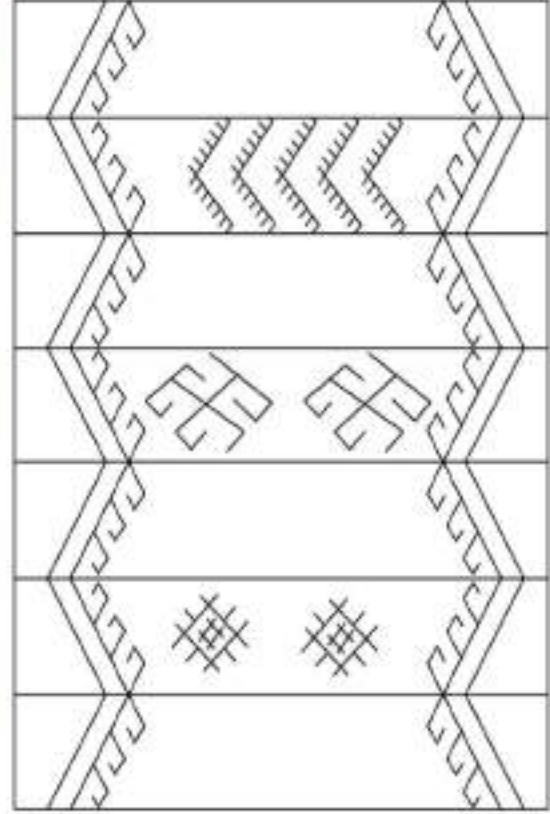

Çizim 2.29. Yusufoglan Koyu kilim
örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 30
- 2) Çizim No :30
- 3) İnceleme Tarihi : 19.08.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Yusufoglan Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yüklük
- 6) Tarihlendirme : 50 yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Onarım görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Meşhur Ağkız Bacı
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim/Harar
- b) Boyutları : En:100 Boy:170
- Kaynak Kişi : Meşhur Ağkız Bacı
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: Siyah, beyaz, kırmızı, yeşil, pembe, sarı, turuncu, mavi...
- e) Kompozisyon: Enine uzanan tahtalar üzerine çeşitli motifler işlenmiştir. Uzun kenarlarda boydan boya çengelli motifler bulunmaktadır. Kimi tahtalar üzerine ise pıtrak, çengel, göz ve yürütmeli budak motifleri işlenmiştir.
- f) Değerlendirme: Çuval olarak dokunması amacıyla kullanılan desenler de ona özgü işlenmiştir. İmkânların kısıtlı olması sebebiyle çekilen fotoğrafta dokumanın katlanmış şekli bulunmaktadır. Bereket amaçlı pıtrak motifleri, nazarlardan korunma amacıyla da göz motifleri işlenmiştir. Kötü bakışları uzaklaştırmak için ise çengel motifleri dokunmuştur. Yıpranma ve renk kaybı az da olsa vardır.

Resim 2.30. Yusufoğlan Köyü kilim rneği

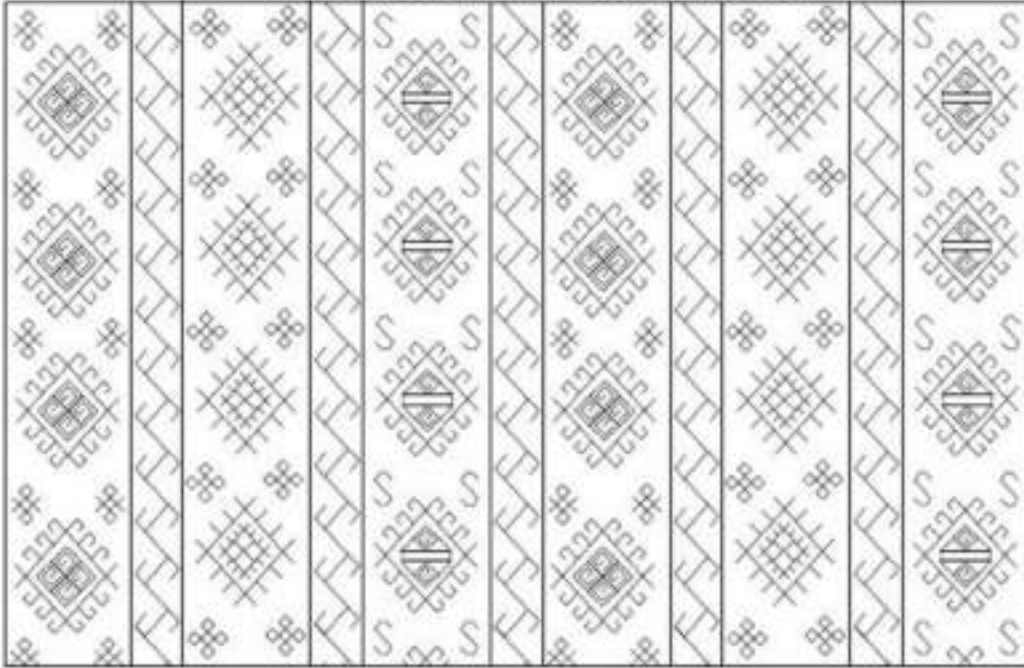

Çizim 2.30. Yusufoğlan Köyü kilim örneğinin izimi

- 1) Örnek No : 31
- 2) Çizim No : 31
- 3) İnceleme Tarihi : 19.08.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Yusufoglan Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yüklük
- 6) Tarihlendirme : 60 yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Meşhur Ağkız Bacı
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En: 170 cm Boy: 350 cm
Saçak Uzunluğu : 5 cm
Kaynak Kişi : Meşhur Ağkız Bacı
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: Sarı, siyah, beyaz, bordo, pembe, kırmızı, turuncu, mavi,
- e) Kompozisyon: Enine doğru uzanan tahta ve çubuklardan oluşur. Yoğun bir renk ve motif kullanımı vardır. Tahtalar arası yer yer çubuk ve zincirlerle ayrılmıştır. Büyük dörtgen şeklinde motiflerle doldurulan tahtalarda aralarda kalan küçük boşluklarda kıvrım, bereket, göz, koçboynuzu gibi motiflerle de hiç boşluk kalmayacak şekilde tamamen doldurulmuştur. Dokumanın orta kısmına denk gelen tahtada birbirine ters üçgen şeklinde bereket motiflerinin simetrik yerleştirilmesi ile saçbağı motifleri oluşturulmuştur. Genellikle kenarları pıtrak dikenleri ya da çengellerden oluşan dörtgenlerin orta kısımları bereket, koçboynuzu, akrep, göz, muska motifleri ile doldurulmuştur.
- f) Değerlendirme: Saçbağı motiflerine dayanarak bu dokumanın evlenmek isteyen bir genç kız tarafından dokunmuş olabileceğini söyleyebiliriz. Hayallerin, ümitlerinilmekilmek işlendiği bu dokuma örneğinde de dokumacı kem gözlerden, nazardan, büyüden uzak olan, bereketli, huzurlu; mahlûkatın şerrinden uzak olan bir ömür ve gelecek hayalini dile getirmiştir.

Resim 2.31. Yusufoglan Koyu kilim örneği

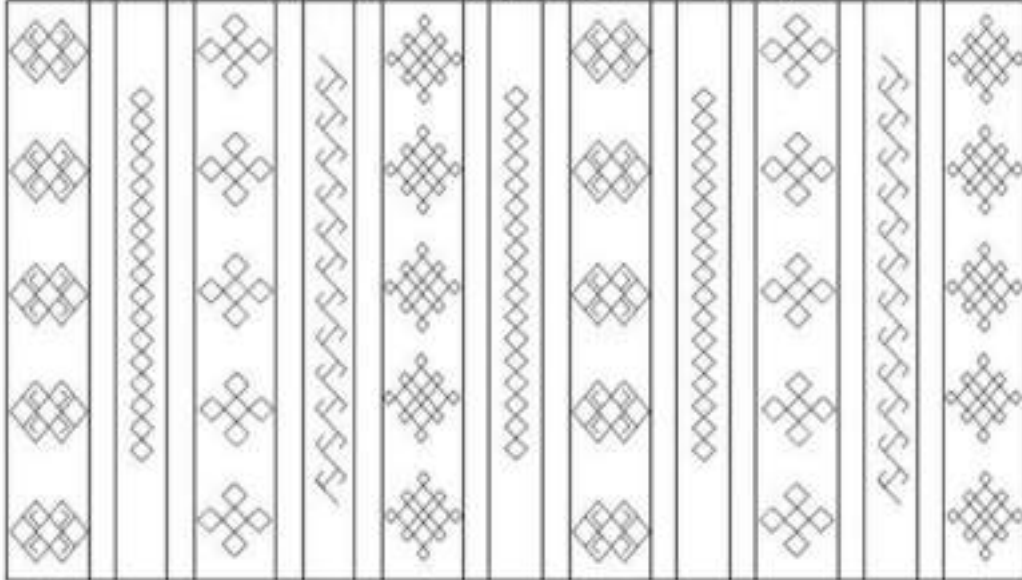

Çizim 2.31. Yusufoglan Koyu kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 32
- 2) Çizim No : 32
- 3) İnceleme Tarihi : 19.08.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Yusufoglan Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yüklük
- 6) Tarihlendirme : 20 yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Meşhur Ağkız Bacı
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En: 180 cm Boy: 340 cm
Saçak Uzunluğu : 3 cm
Kaynak Kişi : Meşhur Ağkız Bacı
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: Sarı, siyah, bordo, mor, kırmızı, turuncu, mavi,
- e) Kompozisyon: enine doğru uzanan tahtaların üzeri çeşitli motiflerle doldurulmuştur. Akrep, budak, göz, bereket motifleri işlenmiştir. Suyolu ve farklı zincirler de kullanılmıştır.
- f) Değerlendirme: birbirine zıt birçok renk kullanılmıştır. Kem gölerden, zararlı mahlükattan uzzak, bereketli bir ömür beklentisi vardır. Yıpranma ve renk kaybı yoktur.

Resim 2.32. Yusufoglan Koyu kilim örneği

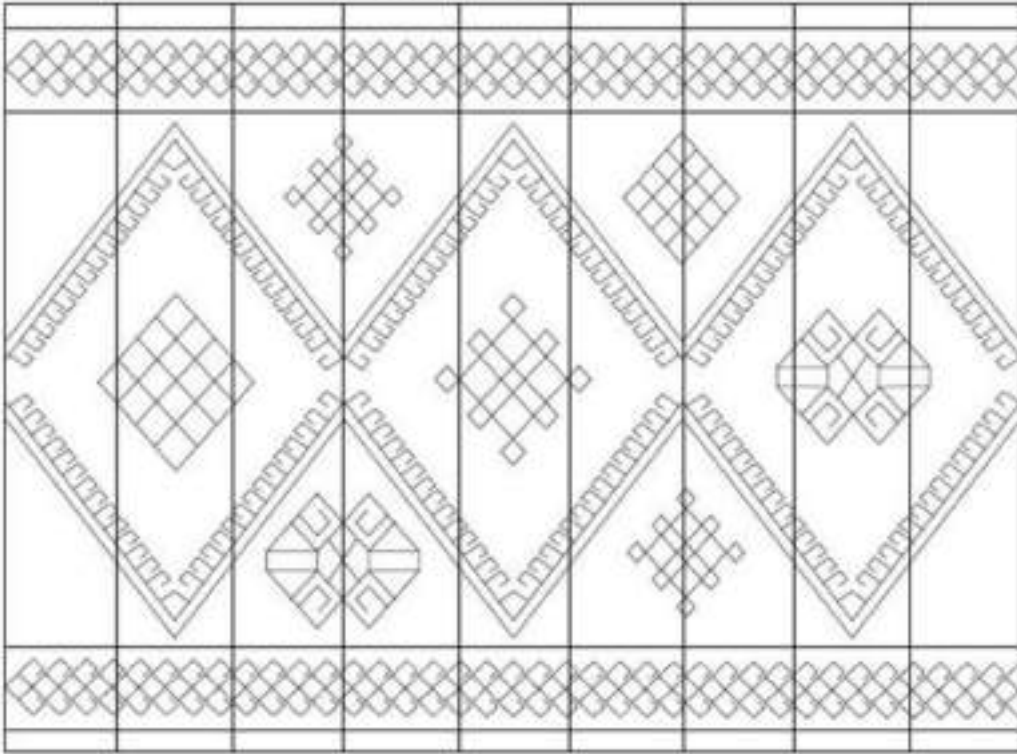

Çizim 2.32. Yusufoglan Koyu kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 33
- 2) Çizim No : 33
- 3) İnceleme Tarihi : 19.08.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Banaz Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yüklük
- 6) Tarihlendirme : 50 yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Görmüştür.
- 8) Dokuyan Kişi : Meşhur Ağkız Bacı
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En: 110 cm Boy: 155 cm
Saçak Uzunluğu :
- Kaynak Kişi : Meşhur Ağkız Bacı
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: Sarı, siyah krem, kırmızı, turuncu
- e) Kompozisyon: enine doğru uzanan tahtalardan oluşmaktadır. Dokumanın iki uzun kenarlarında elibelinde motifleri birbirine bitişik dokunarak bir zincir oluşturulmuştur. Orta kısma denk gelen yerde de birbirine simetrik yerleştirilmiş çengel motifleri ile baklava dilimi oluşturulmuş ve bunların iç kısımlarına da bereket, muska, göz, gelinağlatan, koçboynuzu motifleri işlenmiştir. Ortadaki çengellerden oluşan dörtgenler çevresine de bereket, tek gözlü budak, muska, akrep, gelinağlatan motifleri işlenmiştir.
- f) Değerlendirme: Kilimin ana teması göz, nazar, büyüden uzak, bereketli bir ömür beklentisi vardır. Başta sürüngenler olmak üzere tüm zararlı mahlûkatın şerrinden korunma beklentisi de vardır. Kilim oldukça yıpranmış ve renk kaybı olmuştur. Kenarlarına, muhtemelen sökülmiş olma ihtimalinden dolayı, siyah, gri kumaşlar ile yama yapılmıştır

Resim 2.33. Banaz Köyü kilim örneği

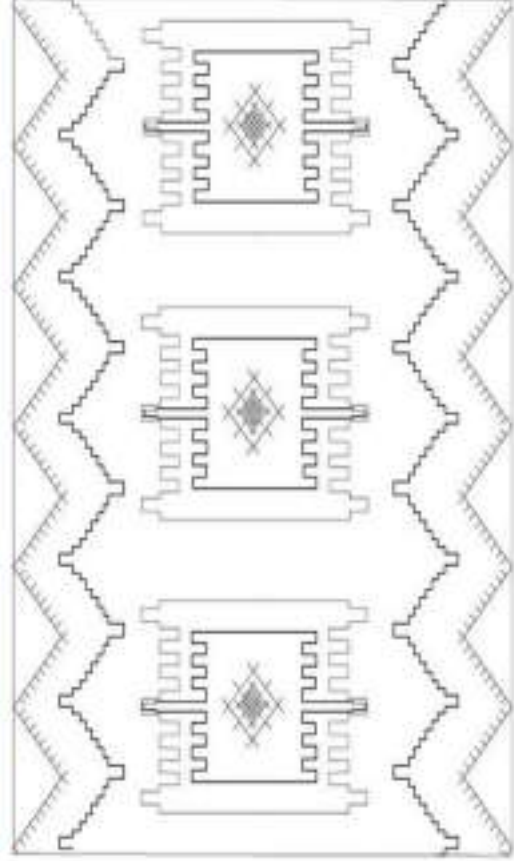

Çizim 2.33. Banaz Köyü kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 34
- 2) Çizim No : 34
- 3) İnceleme Tarihi : 19.08.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Banaz Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yüklük
- 6) Tarihlendirme : 50 yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Meşhur Ağkız Bacı
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En: 130 cm Boy: 400 cm
Saçak Uzunluğu : 7 cm
Kaynak Kişi : Meşhur Ağkız Bacı
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: Sarı, siyah krem, kırmızı, turuncu, pembe, gri, mavi, yeşil
- e) Kompozisyon: Uzun bir yolluk şeklinde dokunmuştur. Uzun iki kenarı boydan boya rengârenk bereket ve çengel motifleri ile işlenmiştir. Siyah zemin üzerine ise seccadelerde görmeye alışık olduğumuz mihrap nişleri içleri kırmızı, karşılıklı olarak birbirine simetrik dokunmuştur. Bunların içine ise sandık motifleri, daha içlerine ise pıtrak ve onların içlerine de bereket, göz ve muska motifleri işlenmiştir.
- f) Değerlendirme: Ana temasında bereketli, nazardan, büyüden uzak bir gelecek beklentisi vardır. Aynı zamanda sandık motifleri ile de bir çocuk beklentisi olduğu anlaşılmaktadır. Birçok renk bir arada kullanılmıştır. Yıpranma ve renk kaybı yoktur.

Resim 2.34. Banaz Köyü kilim  rneği

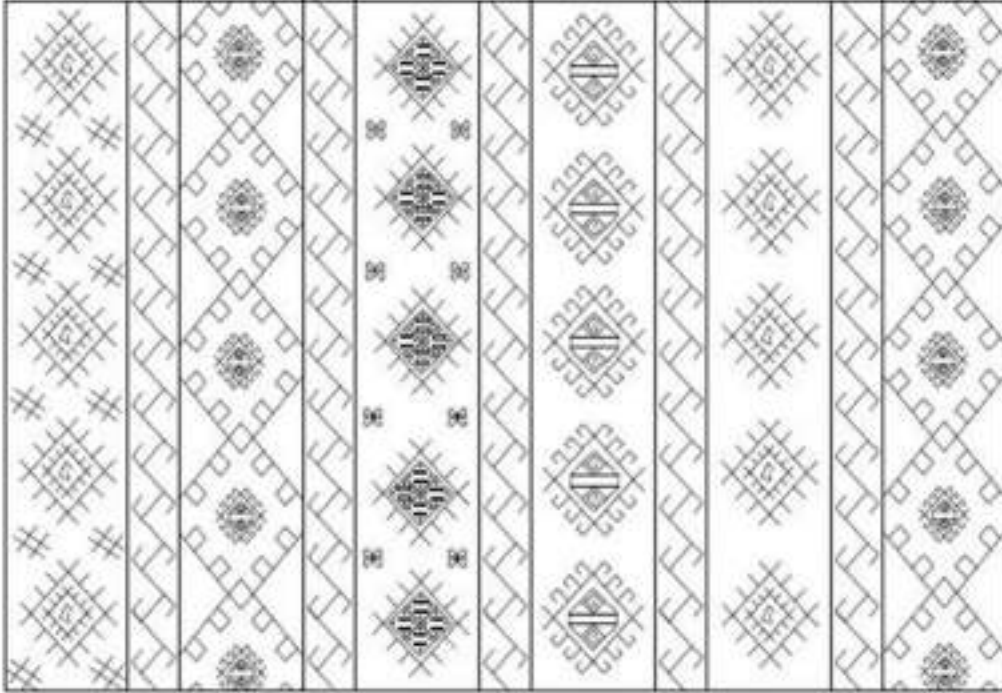

Çizim 2.34. Banaz Köyü kilim örneğinin  izimi

- 1) Örnek No : 35
- 2) Çizim No : 35
- 3) İnceleme Tarihi : 19.08..2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Banaz Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yüklük
- 6) Tarihlendirme : 40 yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Meşhur Ağkız Bacı
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En: 160 cm Boy: 300cm
Saçak Uzunluğu : 2 cm
Kaynak Kişi : Meşhur Ağkız Bacı
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: Sarı, siyah krem, kırmızı, turuncu, pembe, gri, mavi, yeşil
- e) Kompozisyon: Enine doğru uzayan tahtalardan sonsuzluğa uzanmaktadır. Motif yoğunluğu açısından oldukça zengindir. Her kuşakta kendi içinde kompozisyon oluşturan motiflerden boş kalan kısımlara da tek gözlü budak ve koçboynuzu motifleri işlenmiştir. Geniş tahtalar arası kıvrım motifleri ile oluşturulan zincirlerle birbirinden ayrılmıştır. Birbirine simetrik çengel dörtgenleri ile oluşturulan dörtgenlerin içleri bereket, akrep, göz, koçboynuzu motifleri ile doldurulmuştur.
- f) Değerlendirme: Birçok renk bir arada kullanılmıştır. Bereketli, mutlu, nazarlardan, kem gözlerden uzak, neşe içinde, güç ve kuvvetin de bulunduğu bir ömür beklentisi dilenmiştir. Birçok renk bir arada kullanılmıştır. Yıpranma ve renk kaybı olmamıştır.

Resim 2.35. Banaz Köyü kilim örneği

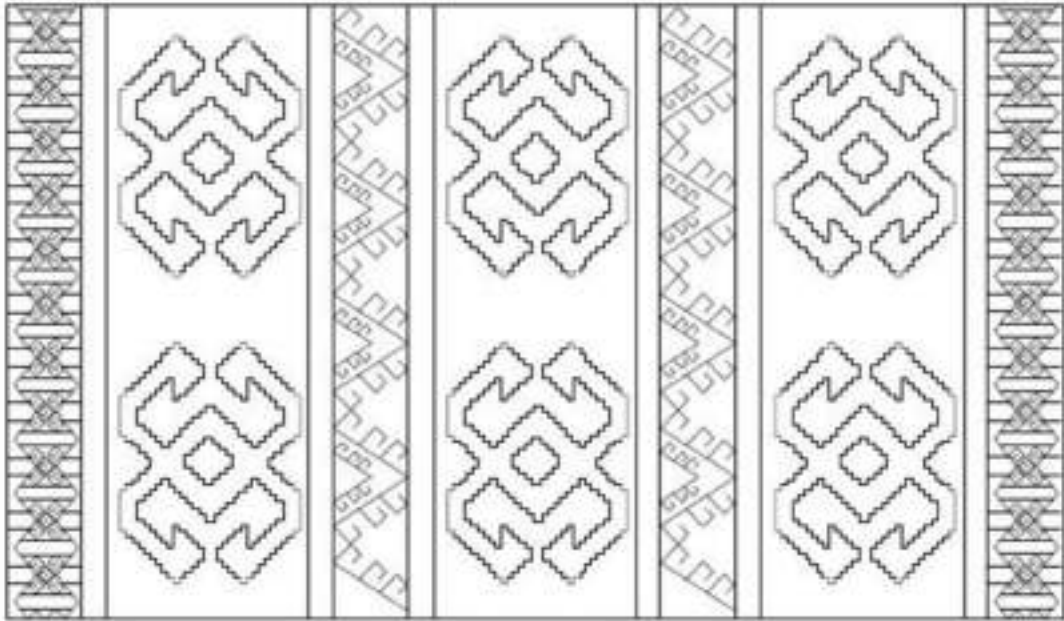

Çizim 2.35. Banaz Köyü kilim örneğinin çizimi

- 1) Örnek No : 36
- 2) Çizim No : 36
- 3) İnceleme Tarihi : 19.08.2017
- 4) İlgili Koleksiyon : Banaz Köyü
- 5) Koleksiyondaki Yeri : Yüklük
- 6) Tarihlendirme : 40 yıllık
- 7) Onarım Görüp Görmediği : Görmemiştir.
- 8) Dokuyan Kişi : Meşhur Ağkız Bacı
- 9) Ayrıntılı Tanım :
- a) Tür-Cins : Kilim
- b) Boyutları : En: 170 cm Boy: 320 cm
Saçak Uzunluğu : 3 cm
Kaynak Kişi : Meşhur Ağkız Bacı
- c) Kullanılan Malzeme : Yün
- d) Kullanılan Renkler: Sarı, siyah krem, kahverengi, bordo, kırmızı, turuncu, gri, mavi,
- e) Kompozisyon: enine doğru uzanan tahtalardan oluşmaktadır. Bu tahtalar arası daha dar tahtalar ve çubuklar ile birbirinden ayrılmaktadır. Geniş tahtalar üzerinde gayet büyük işlenmiş elibelinde motifleri görülmektedir. Dar tahtalar üzerinde ise kenarları çengelli üçgen şeklinde işlenmiş ve içleri yine koçboynuzu motifleri ile doldurulmuştur. Kilimin uç kısımlarında saçbağı motifleri bulunmaktadır. Göz, kıvrım ve akrep motifleri de işlenmiştir.
- f) Değerlendirme: Birçok renk bir arada kullanılmıştır. Elibelinde motifi sadece analık ve doğurganlığı değil aynı zamanda uğur, bereket, kısmet, mutluluk ve neşeyi de sembolize eder. Killimde nakşedilen saçbağı motifleri onun evlenmek niyetini ortaya koymak isteyen bir genç kız tarafından dokunduğunu göstermektedir. Geleceğin mutluluk, huzur, güç, kuvvet getirmesi ve aynı zamanda kem gözlerden, nazardan, büyüden uzak, zararlı her türlü mahlûkatın şerrinden korunmak amaçlanmıştır. Yıpranma ve renk kaybı olmamıştır.

Resim 2.36. Banaz Köyü kilim örneği

Çizim 2.36. Banaz Köyü kilim örneğinin çizimi

Çizelge 2.1. Dokumalardan Ayrıntı Örnekleri

ÖRNEK 12 	Örnek 19 	Örnek 14 	Örnek 5 	Örnek 15
Örnek 17 	Örnek 8 	Örnek 21 	Örnek 20 	Örnek 17
Örnek 25 	Örnek 4 	Örnek 22 	Örnek 2 	Örnek 8
Örnek 19 	Örnek 15 	Örnek 20 	Örnek 3 	Örnek 18
Örnek 22 	Örnek 1 	Örnek 3 	Örnek 2 	Örnek 14
Örnek 19 	Örnek 28 	Örnek 18 	Örnek 12 	Örnek 5

DEĞERLENDİRME

Dokuma sanatının diğer sanat dalları içerisinde kendine özgü bir yeri vardır. Geçmiş yüzyıllara dayanan bu sanat dokuyucunun duygularının, isteklerinin motiflerde dile gelmesidir. Dokuyan kimsenin etnik yapısı, ruhsal durumu, karakteristik özelliklerini yansıtır. Dokumalar kendi içerisinde dokuyanın kendine has üslubu ile konuştuğu bir kompozisyondur. Dokuyucunun ilmek ilmek motiflerde işlediği anlamları bir kültürel miras olarak Sivas Yıldızeli alan çalışmasında incelemeye çalıştık. Dokuma alanında tarihi çok eskilere dayanan ve bir merkez olma konumunda bulunan Sivas yöresi bu anlamda her ne kadar unutulmaya yüz tutmuş olsa da hala zengindir.

Türk dokumalarındaki motifler temelde binlerce yıllık zamana, on binlerce kilometrelik coğrafi farklılıklarına, kültür çevrelerinin yabancılıklarına karşın kökeni birdir. Düz dokuma yaygınlarda süsleme amaçlı kullanılan motiflerin aslında din, duygu, kültür, yaşam, hayattan gelecekte beklenenler olduğu, bu isteklerin, hayallerin, korkuların ilmek ilmek desenlerde hayat bulmasının tespit edilerek gün yüzüne çıkarılması amaçlanmıştır.

Yöre dokumalarında kullanılan desenler Anadolu'da Gaziantep, Hakkâri, Elâzığ, Manisa Çanakkale, Kars, Eskişehir, Antalya, Konya yöresi dokumaları ile benzerlik gösterir.³⁵

Sivas yöresinde halı ve düz dokuma yaygınlardaki desenlere nakış denir. Anadolu'da desene yörelere göre değişen isimler verilir. Malatya yöresinde motif ya da nakış,³⁶ Aksaray'da yanış, örnek,³⁷ Kayseri'de nakış, yanış,^{38 39} Konya'da oyu,⁴⁰ Manisa

³⁵Hülya Kaynar, Emine Tonus, " Sivas Altınayla (Tonus) İlçesi Düz Dokuma Örnekleri'nin Motif Yönünden İncelenmesi", **Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ART-E**, 13, Mayıs-Haziran 2014, s. 66.

³⁶ Ergün Buğur, **Malatya Müzesinde Bulunan Halılar**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, İzmir, 2006, s. 83.

³⁷ Bekir Deniz, "Aksaray Yöresi Halıları", **Türk Folklorü, Belleten**, 1988, s. 27.

³⁸ Esra Pekin, "Yörüklerde Yük Çulu", **Sivas Folklorü**, S. 49, Sivas, 1977, s. 134.

³⁹ Öznur Aydın, Esra Kavacı Özdemir, "İzmir Atatürk Müzesi Deposunda Bulunan Cicim Örneklerinin Benzer Yöre Örnekleriyle Karşılaştırılması", **Sanat, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi**, 8, 2005, s. 40.

Gördes, Balıkesir Sındırgı da örnek, model;⁴¹ Kozak Bergama civarında nağış, naniş,⁴² Manisa Kula yöresinde yağniş, desen;⁴³ Kırşehir, Mucur civarında model, desen;⁴⁴ Antalya Döşemealtı civarında yanış, su,⁴⁵ Yunddağ yöresinde yanış, yangıç, naniş⁴⁶ gibi adlarla adlandırılır.

Sivas dokumalarına genel anlamda bakacak olursak konum itibari ile kavşak niteliğinde olması sebebiyle birçok yöre ile etkileşim içinde olduğunu birbirine benzeyen dokuma örneklerinden görebiliriz. Erzurum, Kars, Malatya, Kayseri, Nevşehir, Kırşehir, Isparta, Maraş gibi yörelerden göç vb. sebeplerle dokumalardaki karma etki hissedilmektedir. Özellikle Gürün tarafı ile Maraş etkileşimi; Kangal, Zara, Divriği ilçeleri ile Malatya; merkez köyler, Hafik Ulaş ile Kars Kırşehir; Şarkışla Gemerek ile Kayseri, Nevşehir, Kırşehir; Koyulhisar ile Hereke arasında etkileşim olduğu görülmektedir. Isparta yöresi halıları fiyat açısından uygun olması sebebiyle evlerde kullanılmıştır.⁴⁷ İncelediğimiz örneklerle de daha net bir şekilde görüleceği üzere çeşitli köylerde dokunan ürünler arasında da karşılıklı etkileşim olduğu göze çarpmaktadır. Özellikle mesafe olarak birbirine yakın köylerde bu etki daha fazladır.

İslamiyet'in etkisiyle hayvan ya da insan motiflerinin iyi karşılanmaması sebebiyle genellikle geometrik karakterli motifler özellikle Anadolu'da ön plana çıkmıştır. Sivas kilimlerinde sık kullanılan motiflerden biri çengelli eşkenar dörtgendir. Bu motife Sivas'ta akrep adı verilir. İç Anadolu bölgesi düz dokuma yaygılarında bölgenin iklim özelliğine bağlı olarak akrep motifi kullanılmıştır. Bu motif korunma amaçlı dokunmuştur. Bu motif Anadolu dokumalarında insanların korkularını ifade

⁴⁰ Bekir Deniz, **Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 2000, s. 133.

⁴¹ Bekir Deniz, "Sındırgı (Balıkesir) Yöresi Yağcıbedir Halıları", **Erdem, Halı Özel Sayısı-I, Atatürk Kültür Merkezi Yayını**, 10, 28, 1999, s. 111-124.

⁴² Nigar Özhan, "Bergama'da Eski ve Yeni Halıcılık", **Türk Etnografya Dergisi**, XII, 1970, s. 124.

⁴³ Bekir Deniz, "Kula Halıları", **Bilim Birlik Başarı**, 43, 11, 1985, s. 15.

⁴⁴ Bekir Deniz, "Mucur Halıları", **Bilim Birlik Başarı**, 48, 1987, s. 21.

⁴⁵ Ayşen Aldoğan, "Döşemealtı Halıları", **Sanat Dünyamız**, 8, 23, 1981, s. 17.

⁴⁶ Bekir Deniz, "Yunddağ Yöresi Kilim ve Düz Dokuma Yaygıları", IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri, Ankara, 1992, s. 71.

⁴⁷ Kaynar, a.g.e. 2014, s.56.

etmek amacıyla işlenmiştir. Akrebe karşı akrep motifini kullanmışlardır. İnsanlar kendilerini bu hayvana karşı korumak için akrep veya akrep kuyruğuna benzeyen motifli mücevherler takması gibi aynı amaçla bu motifi dokumalarda işlemişlerdir. Halıda dokunan hayvan motiflerinin gücünün evde bulunan kimselere geçeceğine inanılır. Anadolu insanı genelde evlerde akrebin yürümesinin zor olduğu dokuma kilimler kullanır.⁴⁸ Yine aynı şekilde zararlı mahlûkata karşı kilimlerinde akrep motifini kullanmışlardır. Motifin benzerlerine Uşak(Eşme),⁴⁹ 13. yy. Konya Selçuklu, Kars (Digor), Tunceli (Çemişgezek) gibi yörelerde, Anadolu dışında Türkmenistan⁵⁰ ve birçok yörede rastlanılmıştır.

Sivas yöresinde ağaç dallarına konmuş kuşların aşırı derecede stilize edilmiş motiflerle tasvir edildiği bilinmekle birlikte aynı yörede Avar kilimlerinde de böyle örnekler görülmektedir. Anadolu, Azerbaycan dokumalarında çok görülen bir motiftir. Kuş figürleri Türk kültürlerinde çok görülen hayvan figürlerindedir. Kuşlardan da daha çok kartal ve şahin gibi kutsal sayılan kuşlar ile güvercin, kumru, kaz, ördek, turna dikkati çeker. Çanakkale yöresinde orta zemin üzerinde arka arkaya uçan kuşlardan dolayı (turna) turnalı halı adı verilen dokumalar mevcuttur. İç Anadolu bölgesinde yapılan araştırmaları incelediğimizde halı dokumacılığında en fazla kuş motifinin kullanıldığını bunu sırayla ejder, koçboynuzu, aslan, göz, kartal, kaplan, yılan, saç bağı motiflerinin izlediğini görmekteyiz. Kuş ve kuş türü motiflerinin en fazla Sivas yöresinde kullanıldığını görmekteyiz.⁵¹

Sivas halı ve kilimlerinde kullanılan "deligıvrım, gelinağlatan, gelinçatlatan, gelinboğan" adı verilen yarışlara başka yörelerde de "karıboşatan, yedi bala, akıtma, şaşıbağı" gibi isimler verildiği bilinmektedir. Dokuması oldukça zordur. Halk arasında anlatılanlara göre dokuma bilmeyen bir kızın gelin geldiği köyde kilim

⁴⁸ Hatice Feriha Akpınarlı, İbrahim Üner, "İç Anadolu Bölgesi Halılarında Görülen Figüratif Sembol ve Motifler", *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, 10,20, 2017, s. 640.

⁴⁹ Neriman Görgünay Karzoğlu, *Eşme Kilimleri*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1994, s. 27.

⁵⁰ *a.g.e*, s. 140.

⁵¹ Akpınarlı, *a.g.e*, s. 635.

dokumaya başladığında karşısına ilk çıkan bu motifi dokuyamadığı için ağlamaya başlamasıyla gelin ağlatan ismini almıştır. Deseni dokuyamayan kimsenin beceriksiz sayılması sebebiyle boşanmaya kadar varması ile karı boşatan ismini almıştır. Bu motif Anadolu'nun hemen her yerinde kullanılır. Malatya ve Eşme yöresinde karıboşatan,⁵² İçel (Mut) yöresinde uyulgama,⁵³ Çanakkale (Ayvacık) yöresinde yedi bala,⁵⁴ Uşak, Kars, Ağrı, Erzurum (Karayazı) yörelerinde karıboşatan, Tunceli de avratçatlatan, Mersinde sülük-akıtma, Hatay Amik ovası Türkmenleri ve Eskişehir (Karakeçililer)de çyanayağı, Kayseri Pınarbaşı Afşar Türkmenlerinde şaşbağı adları verilir.⁵⁵

Koçboynuzu motifi Sivas dokumalarında sıkça kullanılır. Hayvan uzuvlarından biri olan koçboynuzu ya da koçbaşı Anadolu kültüründe ana tanrıça ile ya da onunla birlikte anılır. Motif, bereket, güç, kahramanlık, erkeklik sembolü olup boynuz ise güç ve kudret timsali olan erkek ile bağdaştırılmıştır. Devamlı tehdit altında olduğunu düşünen insanoğlu bu tehditlerden korunmak için bu büyük hayvanın koruyucu bir tılsım olarak taşınmasının ve işlenmesinin zor olmasından dolayı boynuzlarını koruyucu amaçlı kullanmıştır.⁵⁶ Malatya, Denizli, Mersin yöresinde koçboynuzu,⁵⁷ Çanakkale (Ayvacık) yastık yüzü,⁵⁸ Van, Hakkâri,⁵⁹ Kırşehir,⁶⁰ Antalya,⁶¹ Kahramanmaraş⁶² yörelerine koçboynuzu olarak isimlendirilir. Konya, Niğde, Çorum, Kırıkkale (Karakeçili), Isparta (Yalvaç), Malatya (Ören Köyü), Aydın, Toroslar (Silifke, Mut), Güneydoğu Anadolu illerinde bu motife sıklıkla

⁵² Kırzoğlu, *a.g.e.* s. 78.

⁵³ Tuncer Gülensoy, *Orhun'dan Anadolu'ya Türk Damgaları*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, Ankara, 1987, s. 120.

⁵⁴ Bekir Deniz, *Ayvacık (Çanakkale) Yöresi Düz Dokuma Yaygıları*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1998, s. 130.

⁵⁵ Neriman Görgünay Kırzoğlu, *Altaylardan Tunaboyu'na Türk Dünyası'nda Ortak Yanışlar (Motifler)*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001, s. 243.

⁵⁶ Akpınarlı, *a.g.e.* s. 639.

⁵⁷ Deniz, *a.g.e.* 1998, s. 64.

⁵⁸ *a.g.e.* s. 169.

⁵⁹ Recai Karahan, *Kilim Kataloğu-I*, Yüztüncü Yıl Üniversitesi Türk El Sanatları Uygulama ve Araştırma Merkezi, Van, 2005, s. 11.

⁶⁰ *a.g.e.*, s. 54.

⁶¹ Musa Seyirci, "Bahşış Yörükleri ve Dokumaları", *Kültür ve Sanat Dergisi*, 33, 1997, s. 33.

⁶² Hilmi Dulkadir, "Kahraman Maraş'ta Bir Türkmen Oymağı: Menkenliler", *Türkiye İş Bankası, Kültür ve Sanat Dergisi*, 3, 10, 1991, s. 55.

rastlanır.⁶³ Anadolu'nun farklı yerlerinde Fnuzu adıyla beraber boynuzlu yamış, koçlu yamış, gözlü koç ve koçbaşı gibi isimlerle anılır.⁶⁴ Koçboynuzu motifinin en fazla kullanıldığı yörelerden biri de Konya'dır. Dokumaların genellikle göbek ve bordür kısımlarında kullanılır.⁶⁵ Koçbaşı veya boynuz olarak isimlendirilen bu motif oğuzlar, Avarlar, Kırgızlar, Kazaklar, Karakalpaklar, çavuşlar, Bulgarlar, Türkmenler ve Kürtlerde bereket ve erkeklik sembolü olarak kullanılır. Kirkitli dokuma tekniğinde daha köşeli ve geometrik bir biçim almıştır. İran'ın doğusundaki Mangışlak Türkmenleri, Horasan Türkmenleri, İran Kaşgay Türkleri, Kazak ve Kırgız toplulukları bu motifi büyük ustalıkla halı, kilim ve keçe yaygılarda kullanmışlardır.

Sivas dokumalarında seccade tipi halı ve kilimlere de rastlanılmıştır. Müslümanlarda mihrap "Allaha ya da cennete açılan kapı" olarak anlamlandırılmıştır.⁶⁶ Bu motifin benzerlerine Anadolu'nun hemen hemen birçok yerinde rastlanmıştır. Mihrap aynı anlamda yaygılarda da kullanılmış, mimarideki mihrap nişlerinden farklı olarak çok değişik anlam yüklü stilize motifler ile yaygılar dokunmuştur. Kırşehir (Mucur) 17. 18.yy da dokunan halılar genellikle seccade tipindedir. Balıkesir (Yağcıbedir) halıları da Yörüklerin ellerinden çıkma mihrap motifli dokumalardır. Manisa (Gördes), Çanakkale (Çan), Yozgat yörelerinde benzer örnekleri vardır.⁶⁷

Anadolu dokumalarında insan figürü çok fazla kullanılmamıştır. Elibelinde figürü ise birçok dönemde kullanılmıştır. Sivas yöresinde eliböğünde şeklinde de isimlendirilir. Yozgat, Kırşehir, Çorum, Niğde, Aksaray civarında eliböğünde, kazankulpu, Çanakkale civarında üzüm salkımı, Manisa, Afyon, Konya yörelerinde çomça (çömçe, büyük kaşık) adlarıyla tanınır. Selçuklu halılarında, Beyşehir Eşrefoğlu Camiindeki örnekte olduğu gibi insan figürü geniş kenar suyunda işlenir.

⁶³ Buğur a.g.e., s.92.

⁶⁴ Hatice Feriha Akpınarlı, Arzu Arslan, "İç Anadolu Bölgesi Düz Dokuma Yaygılardaki Figürlü Bezemelerin İncelenmesi", *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 11.22, 2018, s. 65.

⁶⁵ Akpınarlı, a.g.e., 2017, s. 639.

⁶⁶ Fahrettin Kayıpmaz, Naciye Kayıpmaz, "Saf Seccade Sivas Kilimleri", *Türkiye İş bankası, Kültür ve Sanat Dergisi*, 12, 1991, s.28.

⁶⁷ Buğur, a.g.e., s.93.

Fustat'ta bulunan beylikler dönemi halılarında olduğu gibi gerçeğine yakın şekilde dokunmuştur.⁶⁸ Yörelere göre "eli belinde, kız, aman kız, gelinkız, çocuklu kız, kazan kulpu, kara döşeme, seleser, kahküllü kız, çatmalı" gibi isimler verilen nakış Anadolu'nun hemen her yerinde görülmektedir.⁶⁹ Balıkesir (Sındırgı), İzmir, Bergama, Manisa (Yuntdağ), Muğla (Milâs), Antalya (Döşemealtı) gibi Akdeniz kıyı şeridinde, Toroslarda bulunan tüm dokuma merkezlerinde, Kütahya, Sivrihisar, Konya, Aksaray, Kayseri, Yozgat, gibi tüm iç Anadolu şehirlerinde kullanılır.⁷⁰

Sivas yöresinde muska, göz diye adlandırılan nazar ve kötülüklerden koruyucu etkisi olduğuna inanılan motiflerle süslü örnekler de görülmektedir. Göz iyi niyetli ya da kötü niyetli bakışları aktaran görsel algı organıdır. Gözlerden çıkan bir enerji sonucunda nazarın ortaya çıkması inancı sebebiyle gözden gelen tehlikeyi yok etmek amacıyla göz resimleri de nazarlık olarak kullanılır. Anadolu insanı kendisini nazardan korumak için göz işaretli nazarlıklar kullanır. Anadolu dokumalarındaki geometrik üçgen motifi en basite indirgenmiş, stilize edilmiş göz biçimidir. Göz motifleri kare, eşkenar dörtgen, dikdörtgen, haç, yıldız şekillerinin geometrik uygulamasıdır.⁷¹ Zararın, şanssızlığın hatta ölüme dahi sebep olabilen kötü niyetli bakışların engellenmesi için nazara karşı kullanılan bu nakış, özellikle koçboynuzu, elibelinde ve bereket motiflerinin etrafında ya da içinde kullanılmaktadır. Konya, Kırşehir, Ankara (Haymana), Isparta İzmir Bergama, Erzurum, Hakkâri, Niğde ve birçok yörede farklı üsluplarda kullanılmıştır. Uğursuz göz sebebiyle gelen fenalığı uzaklaştırmak amacıyla el şeklinde muskalar Mısırlılar, Fenikeliler, Yunanlılar, Romalılar tarafından kullanılmıştır. Nazar değmesi en eski Babil, Mısır, Sümer ve Akadlarda, Anadolu uygarlıklarının tümünde görülür. Göz motifi olarak bir de Sivas yöresi dokumalarında (X) şekilli motiflerle süslü dokumalar da mevcuttur. Bu motif daha çok tahtalar arasını ayırmak için kullanılan çubuklar üzerinde birbirleri ile

⁶⁸ Bekir Deniz, "Anadolu Türk Halı ve Düz Dokuma Yaygılarında Bazı Motiflerin İsimlendirilmesi", *Akdeniz Sanat Dergisi*, 3, 2010, s. 52-61.

⁶⁹ Akpınarlı, a.g.e., 2018, s. 65.

⁷⁰ Bekir Deniz, *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma yaygıları*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 2000, s. 183.

⁷¹ Megep, El Sanatları Teknolojisi, *Karışık Motif Çizimleri*, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2011, s.24.

zincir oluşturacak şekilde kullanılır. Bu motife Elâzığ'da sinek denir. Kayseri, Yağcı bedir halılarında da kullanılır.

Sivas yöresinde kurtağzı motifinin benzerlerine Eskişehir, Malatya, Niğde, Afyon yöresi dokumalarında da rastlanmaktadır. Bu motif Hatay yöresinde uçan kuş,⁷² Sivas, Niğde,⁷³ Antalya yöresinde kurtağzı,⁷⁴ Afyon yöresinde kirman,⁷⁵ Konya Ereğli yöresinde kedi kulağı⁷⁶ şeklinde isimlendirilir. Yörelere göre de kurtizi, canavar ağzı, tilki kulağı ve kedi kulağı şeklinde de isimlendirilir.⁷⁷ Hayvancılıkla uğraşılan yörelerde kurtlardan korunma amacıyla dokunur. Korku ve korunma amaçlı dokunan bu motifler daha çok kenar suyunda yer alır.

Kelebek kanadı şeklinde oluşturulan motifler yörede saç bağı şeklinde isimlendirilir. Dokuyan genç kızın evlenme isteğini dile getirir.⁷⁸ Bu motife Yuntdağ, Bergama,⁷⁹ Eskişehir⁸⁰ ve Uşak(Eşme)⁸¹ civarında da rastlanır.

(S) şeklindeki motifler Şırnak, Ardahan, Tunceli, Antalya yöresinde çakmak; Uşak ve Eşme'de Benli Kıvrım; Çanakkale ve Bergama yöresinde Yedi bala Malatya yöresinde çengel şeklinde adlandırılır.

Anadolu halk kültüründe el, parmak, tarak motifi nazar, uğur işaretidir. Nazar, sihir, kötü güçlerden korunmak için kullanılır. Tarak anlamında kullanıldığı zaman ise evlilik ve doğumu simgeler.⁸² Bu motif bazen 3 bazen 5 bazen 6 parmaklı işlenir.

⁷² Yusuf Durul, **Türk Kilim Motifleri**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1987, s. 28.

⁷³ Yusuf Durul, "Halk Sanatlarında Kullanılan Dokuma Tezgâhları", Dokuz Eylül Üniversitesi, **II. Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildiri Özetleri**, 1982, İzmir, s. 28.

⁷⁴ Musa Seyirci, "Bahşiş Yörükleri ve Dokumaları", **Kültür ve Sanat**, Türkiye İş Bankası Ankara, 1997, s. 60.

⁷⁵ Ömer Faruk Yaldızkaya, "Emirdağ Türkmenlerinde Dokumacılık", **3. Afyonkarahisar Sempozyumu Bildirileri**, Afyon, 1993 s. 193.

⁷⁶ Recai Karahan, "Konya Ereğli Yöresinde Begdik Adıyla Bilinen Bir Grup Türk Kilimi", **Türk Soylu Haklarının Hali, Kilim ve Cicim Sanatı Uluslararası Bilgi Söleni Bildirileri**, 27-31 Mayıs 1996, Kayseri, s. 169.

⁷⁷ Kaynar, a.g.e., 2014, s.75.

⁷⁸ Aydın, a.g.e., 2005, s. 37.

⁷⁹ Deniz, a.g.e., 1998, s.74.

⁸⁰ Günay Gerçek, "Eskişehir ve Cıvırı Cicim ve Sili Dokumacılığı", 1982 s. 41.

⁸¹ Neriman Görgünay Kırzoğlu, **Eşme Kilimleri**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 1,2,1989, s. 27.

⁸² Güran Erbek, **Kilim Catalogue No: 1. Ana Basım A. Ş.** İstanbul, 1988, s. 9.

Yozgat yöresinde el motifine bıçkır,⁸³ Mut yöresinde ayak,⁸⁴ Kırşehir yöresinde keklik ayağı,⁸⁵ Antalya yöresinde pıtrak,⁸⁶ Yuntdağ, Bergama yöresinde barmak⁸⁷ şeklinde isimlendirilir. Sivas yöresinde enine uzanan tahtalar üzerinde sadece el motifleri ile oluşturulmuş dokumalar vardır. Bu motiflere yöresel dilde toplu denir. Ve tamamen bu motiflerle oluşturulan kilimlere de toplu kilim denir. Dokumalardaki gayet düzenli bir şekilde bir simetri ile oluşturulan el(toplu) motiflerinin benzerleri Kastamonu ve Kayseri yörelerinde bulunur.

Sivas yöresinde enine doğru uzanan ve üzerinin bazen nakışlar ile doldurulduğu bazen de boş bırakıldığı şerit ya da kuşak adı verilen kısımlara tahta ve çubuk ismi verilir. Bu kuşaklardan geniş olanına tahta, daha dar ve şerit halinde olan ve bazen de tahtaları birbirinden ayırmak için kullanılan kısımlara da çubuk denir. Bu tahta ve çubuklar bazen hiç motif işlenmeden kompozisyonun tamamını oluşturup, birbirlerinden zikzak şeklinde suyolu motifi ile ayrılırlar.

Sivas'ta genellikle ince çubuklar üzerinde ya da geniş tahtaları birbirinden ayırmak için kullanılan suyolu motifi yöresel dilde zencir ya da zincir şeklinde isimlendirilir. Anadolu'da çok kullanılan bir motiftir ve genelde dokuma kenarlarını süslemek için kullanılır.

Budak motifi Sivas yöresinde çok kullanılan ve birçok farklı türde çeşidi olan bir nakıştır. Genel dokuma literatüründe pıtrak adı verilir. Boncuklu budak, tek gözlü budak, yan budak, yürütmeli budak gibi farklı şekillerde dokunmuştur. Tarlalarda, dikenleri ile insan ve hayvanlara yapışan pıtrak'ın üzerindeki dikenlerin halk içinde kötü bakışları uzaklaştırdığına, bereket ve bolluk getirdiğine inanılır. Dikenleri ve bölmeleriyle kötü göze karşı nazarı önleme amaçlı kullanılmıştır. Nazar ve

⁸³ Bekir Deniz, "Yöre Özellikleri İle Yozgat Kilimleri" Arkeoloji ve Sanat Tarihi Dergisi, 5, 1990, s. 54.

⁸⁴ Taciser Onuk, Feriha Akpınarlı, Serpil Ortaç, Özlem Alp, "İçel El Sanatları", **Kültür Bakanlığı Yayınları**, Ankara, 1998, s. 34.

⁸⁵ Gerçek, a.g.e. 1982, s. 48.

⁸⁶ Musa Seyirci, "Bahşiş Yörükleri ve Dokumaları", **Türkiye İş Bankası**, Kültür ve Sanat, Ankara, 1997, s. 33.

⁸⁷ Bekir Deniz, "Yuntdağ Yöresi Düz Dokuma Yaygıları", s. 74.

kötülüklerden korunma amaçlı dokunur. Un çuvallarında, tandır örtülerinde, ekmek üstüne kapanan dokumalarda sıkça kullanılır. Anadolu'nun her bölgesinde aynı anlamda kullanılır. Pıtrak, bıtrak, bıtırak gibi adlarla adlandırılmıştır.⁸⁸

⁸⁸ Nuran Kayabaşı , Hilal Bozkurt, Begül Özkoca, Çorum El Sanatlarında Kullanılan Motifler ve Anlamları, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , 9,1, 2016, s.47.

SONUÇ

El sanatlarında kullanılan süslemelerin tamamı yapıldıkları zamanı, mekânı, dokuyucunun etnik yapısı, ruhsal durumu, karakteristik özelliklerini yansıtması açısından çok önemlidir. Bu sanatların hepsi geçmişle gelecek arasında bir köprü, geleceğe ışık tutan kültürel miras, etnografik ve antropolojik birer katalog olma özelliği taşırlar. Araştırmamızın amacı da birçok yörede ya çok ucuz fiyatlara satılmış ya da yüklüklerde kalarak unutulmaya yüz tutmuş bu eserleri kayıt altına alınmasına vesile olmaktır. Bu alanda yapılmış çalışmalara destek olarak bu binanın temelinde bir tuğla da biz koymak istedik.

Sivas coğrafi yüzölçümü olarak Türkiye'nin büyük şehirlerinden biridir. Üç farklı bölgede de toprakları vardır. Aynı zamanda bir kavşak niteliğinde olması sebebiyle etkileşimlere açık olmuş ve bu da farklı dokuma kültürlerinin oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Yıldızeli ilçesinin dokumacılık yönünden günümüzdeki son durumunu özetleyecek olursak, dokuma kültürü çok eski yıllara dayanmaktadır. Desenler anneden kıza aktarılmakta ve ezberden dokunmaktadır. Yörede daha çok kilim dokuma yapılmaktadır. Ve bu kilimlerde enine doğru uzanan tahtalar üzerine çeşitli motiflerle oluşturulmaktadır. Bu bölgelerde en son dokuma yapan neslin günümüzde 50 ve 60 lı yaşlarda olduğu görülmüştür. 30 ve 40 lı yaşlarda bulunan yeni nesil ya da onların kızları, torunları bu dokumaları yapmamaktadır.

Geleneksel dokumalarda hayvancılığın da etkisiyle kullanılan malzeme saf yün ve el eğirmesi ipler olmuştur. Ancak son yıllarda yün pamuk ve orlon gibi iplerin kullanımı yaygınlaşmıştır. Eskiden doğal boyama yöntemiyle kök boya kullanılırken günümüzde bunun yerini hazır toz boyalar almıştır.

Araştırmamızda alan araştırması esnasında yaklaşık 10 adet köy gezilmiştir. Ancak hepsinden istenilen oranda verim alınamamıştır. Ya muhatap bulunamamış ya da bazı köylüler ellerinde bulundurdukları ürünleri fotoğraflamamıza izin

vermemişlerdir. Zamanında köylerden kilimleri yok pahasına alan insanlar vb. hikâyelerle yöre halkları artık bu konuda herkese karşı temkinli davranmaktadır. Bu da yöre halkına ellerindeki dokumaların ne kadar değerli olduğu vb. yönündeki çalışmaların acaba ters mi tepti diye düşünmemize sebep olmuştur. Totalde, takriben 50 adet çekilen fotoğraftan halı, tülüce gibi dokumalar tekrar çalışmamızdan çıkarılarak daha dar alanda çalışmamız sınırlandırılmıştır.

Araştırmamızda 36 adet örnek incelenmiş olup, bunların teknik özelliklerinin aynı, renk ve kompozisyon özelliklerinin farklı olduğu görülmüştür. Bu durum yörede genel açıdan bakıldığında birbirine yakın köylerde etkileşimin daha fazla olduğunu göstermiştir.

Alan araştırması esnasında bazı dokumaların teşhirde olmayıp ya da kullanılmayıp, korunma amacıyla odaların bir köşesinde bulunan yüklerde depolandığı saptanmıştır. Bu sebeple de dokumalarda renk kaybı ya da yıpranma çok fazla olmamıştır. Hatta bazılarının çeyiz için dokunduğu ve nerede ise yarım asıra yakındır yüklerde saklandığını öğrenmiş bulunmaktayız.

İncelenen örneklerde sıcak renklerin tercih edildiği (kırmızı, turuncu, yeşil, mavi, turuncu, siyah, pembe, bordo, sarı) ve hatta aynı dokumada birbirine zıt renklerin bir arada aynı motifte dokunduğu görülmüştür. Çoğunlukla kök boya(doğal boya) yerine kimyasal boyaların tercih edildiği görülmüştür.

İncelenen örneklerin genel olarak (seccadeler dâhil) ebatlarının kısa kenarlarda yani en olarak 60-208 cm olduğu, uzun kenarların ise yani boy olarak da 80-410 cm arasında değiştiği saptanmıştır.

Dokumaların genel olarak duvar örtüsü, yer sergisi, paspas, seccade olarak kullanıldığı görülmektedir. Yöre dokumalarında genel olarak kompozisyonu enine dokunmuş tahtalar oluşturmaktadır. Bunların üzerine motifler dokunmuştur. En çok iç içe geçmiş toplu, pıtrak, budak, göz, gelinağlatan, koçboynuzu, parmak, muska,

saç bağı, su yolu, tazi kuyruğu, elibeline, cemek, kıvrım, engel, sandık, akrep, bereket, tarak, kanca motiflerinin kullanıldığı saptanmıştır.

KAYNAKLAR

- ACAR**, Belkıs, **Kilim ve Düz Dokuma Yaygıları**, Akbank yayıncılık, İstanbul, 1975, s. 39
- ACAR**, Belkıs, **Kilim, Cicim, Zili, Sumak, Türk Düz Dokuma Yaygıları**, Eren yayıncılık, İstanbul, 1982, s. 56.
- AKBİL**, Fatma, "Bergama Dokumaları Cicim-Sili", **Türkiye'miz**, 21, 1997, s. 14
- AKBULUT**, Gülpınar, "Sivas Şehrinin Tarihi Coğrafyası", **Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 35, 2, 2009, s.214-216.
- AKPINAR**, Deniz ve Nurettin Birol, "Osmanlı'dan Cumhuriyete Sivas Vilayetinde Dokuma Sektörü ve Gelişimi", **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 16.2.2015, s.218.
- AKPINARLI**, Hatice Feriha, İbrahim Üner, "İç Anadolu Bölgesi Halılarında Görülen Figüratif Sembol ve Motifler", **Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi**,10,20, 2017, s. 640.
- AKPINARLI**, Hatice Feriha, Arzu Arslan, "İç Anadolu Bölgesi Düz Dokuma Yaygılarındaki Figürlü Bezemelerin İncelenmesi", **Motif Akademi Halkbilimi Dergisi**, 11,22, 2018, s. 65.
- ALAGÖZ**, Cemal Arif, **Sivas Çevresi ve Doğusunda Jips Karstı Olayları**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1967, s. 57.
- ALDOĞAN** Ayşen, "Döşemealtı Halıları", **Sanat Dünyamız**, 8, 23, 1981, s. 17.
- ARSLAN**, Sevim, **Sivas Yöresi Mihraplı Halı ve Kilimleri, Osmanlılar Döneminde Sivas Sempozyumu Bildirileri**, 21-25 Mayıs 2007,Sivas, 1000 temel eser no: 9, cilt 3, s.142.
- AYDIN**, Öznur, Esra Kavacı Özdemir, "İzmir Atatürk Müzesi Deposunda Bulunan Cicim Örneklerinin Benzer Yöre Örnekleriyle Karşılaştırılması", **Sanat, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi**, 8, 2005, s. 40.
- AYTAÇ**, Çetin, **Ei Dokumacılığı**, Türk Hava Kurumu Basımevi, Ankara, 1989. S.2.
- BAYRAKTAROĞLU**, Suzan, "Eskişehir ve çevresi halı, kilim ve düz dokuma yaygıları", **Vakıflar dergisi**, 21, 1990, s.303.
- BOZKURT**, Nebi, **Halı**, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 15, 1997, s.252

BUĞUR, Ergün, **Malatya Müzesinde Bulunan Halılar**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, İzmir, 2006, s.83.

ÇAKMAKTEPE, Mehmet Fatih, **Sivas İli Merkez ve Bazı İlçelerinde Bulunan Tülü Dokumalar**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü El Sanatları Eğitimi Ana Bilim Dalı El Dokumaları ve Örgüleri Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya 2011.

DENİZ, Bekir, "Aksaray Yöresi Halıları", **Türk Folklorü Belleten**, 1988, s. 27.

DENİZ, Bekir, "Anadolu Türk Halı ve Düz Dokuma Yaygılarında Bazı Motiflerin İsimlendirilmesi", **Akdeniz Sanat Dergisi**, 3, 2010, s. 52.-61.

DENİZ, Bekir, **Ayvacık (Çanakkale) Yöresi Düz Dokuma Yaygıları**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1998, s. 130.

DENİZ, Bekir, "Kula Halıları", **Bilim Birlik Başarı**, 43, 11, 1985, s. 15.

DENİZ, Bekir, "Mucur Halıları", **Bilim Birlik Başarı**, 48, 1987, s. 21.

DENİZ, Bekir, " Sındırgı (Balıkesir) Yöresi Yağcıbedir Halıları", **Erdem, Halı Özel Sayısı-I**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 10, 28, 1999, s. 111-124.

DENİZ, Bekir, **Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 2000, s. 133.

DENİZ, Bekir, "Yunndağ Yöresi Kilim ve Düz Dokuma Yaygıları", IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri, Ankara, 1992, s 71.

DENİZ, Bekir, "Yöre Özellikleri İle Yozgat Kilimleri" **Arkeoloji ve Sanat Tarihi Dergisi**,5, 1990, s. 54.

DULKADİR, Hilmi, "Kahraman Maraş'ta Bir Türkmen Oymağı: Menkenliler", **Türkiye İş Bankası, Kültür ve Sanat Dergisi**, 3, 10, 1991, s. 55.

DURUL, Yusuf, "Halk Sanatlarında Kullanılan Dokuma Tezgâhları", Dokuz Eylül Üniversitesi, **II. Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildiri Özetleri**, 1982, İzmir, s. 28.

DURUL, Yusuf, **Türk Kilim Motifleri**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1987, s. 28.

DURUL, Yusuf, **Yörük Kilimleri**, İstanbul, 1977, sayfa 29.

- ERBEK**, Güran, **Kilim Catalogue No: 1**. Ana Basım A. Ş. İstanbul, 1988, s. 9.
- FIRAT**, Refika, **Geleneksel Türk Kilimlerinin Modernizasyonu ve Hazır Giyim Sektöründe Kullanımı, 1.Uluslararası Balkanlarda Tarih ve Kültür Kongresi**, 10-16 Mayıs 2009, Kosova Piriştine, Sakarya Üniversitesi, s. 220.
- GERÇEK**, Günay, "Eskişehir ve Civarı Cicim ve Sili Dokumacılığı", 1982 s. 41.
- GÖRGÜNAY**, Neriman, "Kirkitli Dokumalarımızdan Cecimlerimiz ve Van", **Yakın Tarihimize Van Uluslararası Sempozyumu**, Yüzüncü Yıl Üniversitesi yayımları, no 6, Van, 1990, s.253.
- GÜLENSOY**, Tuncer, **Orhun'dan Anadolu'ya Türk Damgaları**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, Ankara, 1987, s. 120.
- KARAHAN**, Recai, **Kilim Kataloğu-I**, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Türk El Sanatları Uygulama ve Araştırma Merkezi, Van, 2005, s. 11.
- KARAHAN**, Recai, "Konya Ereğli Yöresinde Begdik Adıyla Bilinen Bir Grup Türk Kilimi", **Türk Soylu Haklarının Halı, Kilim ve Cicim Sanatı Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri**, 27-31 Mayıs 1996, Kayseri, s. 169.
- KAYABAŞI**, Nuran, Hilal Bozkurt, BegülÖzkoca, "Çorum El Sanatlarında Kullanılan Motifler ve anlamları", Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , 9,1, 2016, s.47.
- KAYIPMAZ**, Fahrettin, Naciye Kayıpmaz, "Saf Seccade Sivas Kilimleri", **Türkiye İş bankası, Kültür ve Sanat Dergisi**,12, 1991,s.28.
- KAYNAR**, Hülya, **Sivas halılarının desen ve renk özelliklerinin incelenerek online katalog hazırlanması**, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, doktora tezi, ev ekonomisi(el sanatları) Anabilim Dalı, doktora tezi, Ankara, 2016.
- KAYNAR**, Hülya, Emine Tonus, " Sivas Altınyayla (Tonus) İlçesi Düz Dokuma Örnekleri'nin Motif Yönünden İncelenmesi", **Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ART-E**, 13, Mayıs-Haziran 2014, s. 66.
- KIRZIOĞLU**, Görgünay, "Altaylarda Pazırık Kurganı'ndan Çıkan Motiflerin Anadolu ve Türk Cumhuriyetleri'nde Yaşayan İzlerinden Bazı Örnekler", **Türk Soylu Halklarının Halı, Kilim, Cicim Sanatı Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri**, 27-31 Mayıs, Kayseri, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 138.
- KIRZIOĞLU**, Neriman Görgünay, **Altaylardan Tunaboyu'na Türk Dünyası'nda Ortak Yanışlar (Motifler)**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001, s. 243.

- KIRZIOĞLU**, Neriman Görgünay, **Eşme Kilimleri**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1994, s. 27.
- MEGEP**, El Sanatları Teknolojisi, **Geleneksel Türk Dokuma Sanatları**, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2012a, s.3.
- MEGEP**, El sanatları teknolojisi, **Sivas Halısı Desenleri**, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2012b, s. 3.
- TACİSER**, Onuk, Feriha Akpınarlı, Serpil Ortaç, Özlem Alp, "İçel El Sanatları", **Kültür Bakanlığı Yayınları**, Ankara, 1998, s. 34.
- ÖKMEN**, Mustafa, "Sivas'ta Kentsel Gelişme", **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 2, 1, 2001, s.241.
- ÖZEN**, Kutlu, **Sivas yöresi geleneksel el sanatları**, Kitabevi yayınları İstanbul, 2008, s.103.
- ÖZHAN**, Nigar, "Bergama'da Eski ve Yeni Halıcılık", **Türk Etnografya Dergisi**, XII, 1970,s. 124.
- PEKİN**, Esra, "Yörüklerde Yük Çulu", **Sivas Folkloru**, S. 49, Sivas, 1977, s. 134
- SEYİRCİ**, Musa, "Bahşiş Yörükleri ve Dokumaları", **Kültür ve Sanat Dergisi**, 33, 1997, s. 33.
- Sivas İl Yıllığı**, Sivas Valiliği, Sivas, 2002, Devran Matbaası. s. 63.
- YALDIZKAYA**, Ömer Faruk, "Emirdağ Türkmenlerinde Dokumacılık, **3. Afyonkarahisar Sempozyumu Bildirileri**, Afyon, 1993 s. 193.
- YILDIRIM**, Mustafa, "Konya Alâeddin Camiinde Bulunan Cicim Örnekleri", **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, 30, 2011.s. 458.
- YILDIRIM**, Mustafa, "Konya Alâeddin Camiinde Bulunan Zili Dokumalardan Örnekler", **Türkiyat Araştırmalar Dergisi**, 31, 2012, s.297.